

594 - GRIGORAS

Securitatea

STRICT SECRET

582 586

Nr. 3 (27) - 1974

STRICT
SECRET

PENTRU PATRIA NOASTRĂ, REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA!

Securitatea

Exemplar nr. 586

1974

Cuprins

ANUL XXX

Sărbătorim a XXX-a aniversare a eliberării patriei
sub semnul perfecționării întregii noastre activități 3

Momente din istoria luptei Partidului Comunist Român
pentru pregătirea și infăptuirea insurecției naționale
armate antifasciste din august 1944 — locotenent-colo-
nel Horia BRESTOIU, maior Vasile BOBOCESCU 8

Alte mărturii documentare privind infăptuirea actului
de la 23 August 1944 — Elena IOSEFIDE, Emilia POȘ-
TARIȚĂ 9

Din cronică muncii de securitate

O intilnire emoționantă — maior Francisc DARLACZI 23

Drumuri în umbră — căpitan Vasile MIHĂILĂ 25

O verificare operativă — colonel Nicolae UNGUREANU 28

ANALIZE, SINTEZE, OPINII

Confluența și interacțiunea factorilor sociali și indivi-
duali în criminogeneză — prof. univ. dr. Tiberiu
BOGDAN 31

Dezinformarea (III) — general-maior Mihai ILIE 37

CONTRASPIONAJ

În legătură cu activitatea de supraveghere informativă-
generală a turiștilor străini — convorbire consemnată
de căpitan T. NEGOIȚĂ 44

INFORMAȚII INTERNE

Sint necesare măsuri ferme, conjugate, împotriva activității iehoviste! — locotenent-colonel Ion BANCIU . 50

CONTRAINFORMAȚII ECONOMICE

Banda transportoare a fost oprită. De cine? De ce? — maior Aristide ȘERBĂNESCU, maior Constantin OPRIȘAN . 53

Apărarea secretului de stat

Unele concluzii referitoare la regimul de lucru cu documentele geodezice care au caracter secret — colonel Iosif TURC, locotenent-colonel Gheorghe PAS-CARIU . 56

Investigații

Folosirea legendelor în munca de investigații — maior Alexandru DINU . 61

CURIER JURIDIC

Unele precizări cu privire la efectuarea actelor premergătoare — DIRECȚIA CERCETĂRI PENALE . 64

DE PESTE HOTARE

Un agent est-german la cabinetul cancelarului Brandt — colonel Aristotel STAMATOIU, căpitan Sorin BOLDEA . 67

„Orchestra Roșie” în birlogul lui Hitler (II) — traducere de maior Ion SCURTU . 73

Aniversăm anul acesta 30 de ani de la victoria insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste, eveniment cu profunde semnificații, care pune în lumină bilanțul unor adinci transformări democratice revoluționare în România.

Marea sărbătoare a poporului român are loc într-o atmosferă de deosebit avânt în muncă pe calea mărețelor perspective deschise de cele două documente adoptate de recenta Plenară comună a Comitetului Central al partidului și Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale a României — proiectul de Program și proiectul Directivelor celui de-al XI-lea Congres al partidului — ca o puternică dovadă a justetei liniei politice marxist-leniniste a Partidului Comunist Român, a modului creator în care se aplică legile dezvoltării sociale la condițiile concrete din țara noastră.

Sărbătorim a XXX-a aniversare a eliberării patriei sub semnul perfecționării întregii noastre activități

Infăptuirea cu succes a actului istoric de la 23 August 1944, care a avut ca urmare răsturnarea dictaturii militarofasciste și ieșirea României din războiul dus alături de Germania hitleristă, s-a realizat în condiții interne și internaționale deosebite.

„Trebuie să fie clar — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la sus-amintita plenară — că fără existența acestor condiții interne și internaționale ar fi fost greu, dacă nu imposibil, ca în acele împrejurări să ducem cu succes această mare bătălie care s-a încheiat cu o victorie remarcabilă”.

Este meritul incontestabil al partidului nostru comunist care în acele împrejurări a știut să organizeze activitatea sa proprie și

a celorlalte forțe din țară, pentru înlăturarea insurecției naționale armate, antifasciste și antiimperialiste.

Pe drumul deschis de istoricul act al insurecției din august 1944, clasa muncitoare, masele largi de oameni ai muncii, sub conducerea înțeleaptă a partidului, au pornit cu entuziasm la opera de reconstrucție a țării și la edificarea noii orînduiri, orînduirea socialistă.

La bilanțul celor 30 de ani, harnicul și talentatul nostru popor se prezintă cu înlăturări de importanță istorică fără precedent, care au condus în mod consecvent la sporirea avuției naționale, la creșterea permanentă a venitului național și totodată a nivelului de trai al populației. Recentele hotărîri ale Comitetului Central al partidului privind majorarea veniturilor unor numeroase categorii de oameni ai muncii, așezarea retribuției pe principiile echității socialiste, demonstrează faptul că pe măsura înlăturării programului de dezvoltare a economiei naționale, se realizează cu consecvență politica partidului de a asigura oamenilor muncii condiții de muncă tot mai bune, o viață tot mai îmbelșugată. Avînd în vedere orientările proiectului de Program, în proiectul de Directive se acordă în cincinalul următor o deosebită atenție măsurilor ce urmează a fi înlăturate în vederea ridicării continue a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor.

Victoriile obținute pe calea edificării noii societăți sînt opera maselor largi de oameni ai muncii, care, într-o unitate de monolit în jurul partidului, al Comitetului său Central, au reușit să înfrîngă greutățile inerente diferitelor etape parcurse și să realizeze o dezvoltare armonioasă a economiei, științei, culturii și învățămîntului. Plenara comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român și Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale a României a pus cu tărie în evidență faptul că România pășește impunător pe calea societății socialiste multilateral dezvoltate, spre orizontul luminos al comunismului, al fericirii și bunăstării tuturor celor ce muncesc. Proiectul de Program și proiectul Directivei și Congresului al XI-lea, adoptate de plenară, trasează obiectivele și căile de acțiune ale partidului în noua etapă strategică de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și dă o perspectivă clară de dezvoltare a țării pentru următoarele două-trei decenii.

Din cuprinsul celor două documente de importanță istorică se reține în primul rînd faptul că și în următorii ani se pune pe primul plan dezvoltarea puternică a forțelor de producție, crearea unei puternice baze tehnico-materiale, care să asigure sporirea în ritm înalt a producției de bunuri materiale necesare nevoilor populației și dezvoltării generale a țării. În acest sens proiectul de Program re-

levă necesitatea participării active a cadrelor de partid, a tuturor comunistilor la întreaga viață economică și socială, a integrării lor active în procesul de construcție economică și socială.

Definind totodată în mod clar bazele ideologice ale partidului și înarmîndu-i pe comunisti, pe toți oamenii muncii, cu o concepție științifică, înaintată, despre lume și societate, proiectul de Program insistă asupra preocupărilor partidului pentru ridicarea continuă a nivelului politico-ideologic al comunistilor, al tuturor oamenilor muncii, pentru formarea conștiinței socialiste a maselor, pentru aplicarea în viață a principiilor eticii și echității socialiste. Se creează astfel o perspectivă înaltă activității de formare a omului nou, înaintat, cu o conștiință revoluționară, în stare să acționeze în mod conștient pentru edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, a comunismului pe pămîntul României.

Formate și călitate în lupta pentru lichidarea forțelor reacționare, pentru înlăturarea revoluției democrat-populare și trecerea la revoluția socialistă, organele Ministerului de Interne, inclusiv cele de securitate, s-au integrat organic, încă de la înființarea lor, în lupta poporului român pentru apărarea cuceririlor sale, a libertății și independenței naționale, au desfășurat o activitate neobosită pentru asigurarea muncii pașnice în patria noastră, acționînd cu hotărîre pentru nimicirea unor bande înarmate, descoperînd și defectori care încercaseră să lovească în noua orînduire socială și de stat ce se consolida.

Nu o dată, în înclătarea cu dușmanul, cadrele aparatului de securitate, insufleteite de devotament față de partid și de înalt spirit de vigilență revoluționară, au făcut dovada supremă a spiritului lor de sacrificiu, a dragostei față de țară. În focul acestor lupte, aflîndu-se permanent sub conducerea și îndrumarea partidului, securitatea și-a perfecționat continuu formele și metodele de activitate, eliminînd treptat neajunsurile și greșelile care și-au făcut loc în practica muncii în anumite perioade. În mod deosebit, trebuie subliniat, în acest sens, prețiosul ajutor acordat aparatului nostru de către conducerea partidului și a statului, personal de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, care, apreciînd aportul securității la consolidarea cuceririlor revoluționare ale poporului nostru și la edificarea societății socialiste, a atras totodată atenția asupra necesității ca organele de securitate să fie primele care să respecte în mod neabătut legile țării, ca întreaga activitate a lucrătorilor acestor organe să constituie o dovadă fermă de discernămint și principialitate comunistă.

În anii care s-au scurs de la înființarea aparatului de securitate și pînă azi, a fost dobîndită o importantă experiență de luptă,

a crescut forța și capacitatea de acțiune a unităților noastre, care și-au diversificat formele și metodele de muncă.

În etapa în care ne găsim, în fața organelor de securitate stau însă sarcini tot mai complexe. Aparatul nostru are menirea de a acționa prompt, împotriva oricăror acțiuni ce vizează subminarea economiei naționale și pot dăuna mersului înainte al poporului român. „Trebuie să ridicăm nivelul activității organelor de securitate la cerințele etapei noi în care ne găsim, încît ele să țină strîns pasul cu tot ceea ce se desfășoară de către poporul nostru în cadrul politicii trasate de Congresul al X-lea, de Conferința Națională” — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea rostită cu prilejul celei de-a 25-a aniversări a securității. Pentru îndeplinirea acestui deziderat major, organele de securitate au datoria să-și sporească neconținut vigilența, combativitatea și intransigența revoluționară, față de orice încălcare a legii, din partea oricui s-ar produce, să prevină și să combată cu fermitate abaterile de la prevederile actelor normative, acționînd totodată, în întreaga lor activitate, în spiritul hotărîrilor de partid, al legilor, al ordinelor și indicațiilor comandantului nostru suprem, tovarășul Nicolae Ceaușescu, aducîndu-și astfel din plin contribuția la opera de construcție a societății socialiste multilateral dezvoltate.

O latură esențială a muncii organelor noastre o constituie activitatea de prevenire a săvîrșirii acelor fapte care sînt de natură să aducă atingere securității statului, să lezeze interesele societății, asigurîndu-se astfel apărarea integrală și efectivă a valorilor sociale, a cuceririlor revoluționare ale poporului nostru. În acest scop, organele de securitate trebuie să-și întemeieze întreaga lor muncă pe legătura strînsă cu oamenii muncii, cu poporul din sinul căruia provin și ale cărui interese le apără, cunoscînd că tocmai în această legătură rezidă capacitatea combativă a acestui aparat, izvorul succeselor sale.

Un imperativ de maximă importanță, evidențiat în documente de partid, se referă la necesitatea continuei perfecționări a muncii, la eliminarea paralelismelor și a birocratiei, la dezvoltarea competenței, răspunderii și operativității în îndeplinirea sarcinilor. Odată cu abandonarea unor practici învechite este necesar să se treacă efectiv la științificizarea activității de conducere, a muncii în toate domeniile de activitate, la toate nivelurile, asigurîndu-se astfel afirmarea plenară a inițiativelor și a personalității umane.

Formarea și dezvoltarea unui stil de muncă științific necesită întărirea rolului organelor de conducere colectivă, întărirea activității de control, îndrumare și sprijin, îmbunătățirea muncii de selecționare, pregătire, promovare și folosire cu maximă eficiență a cadrelor. Comandanții de unități, șefii de compartimente au obligația

ca, paralel cu o judicioasă organizare a întregii munci, să analizeze cu discernămint aportul subordonaților, să urmărească continuu dezvoltarea capacității lor de a stăpîni problemele muncii compartimentului, modul în care verifică și apreciază informațiile primite.

Examinarea atentă a fiecărei informații, a fiecărui caz și acțiune în lucru, discutarea cu factorii competenți a măsurilor ce trebuie întreprinse și găsirea prin eforturi susținute a celor mai adecvate soluții, consultarea cadrelor cu experiență în domeniul respectiv și luarea unor decizii care să ofere obținerea unor rezultate optime, adoptarea unor forme de muncă suplă și mai operative — iată cîteva din principalele căi de creștere a eficienței muncii de securitate.

O atenție deosebită trebuie acordată perfecționării activității de urmărire a elementelor dușmănoase care va trebui să fie mai bine organizată, fiind necesar să se imprime un caracter ofensiv și mai combativ tuturor acțiunilor, să fie alese cu perspicacitate și competență căile și mijloacele de procurare a unor probe care să dovedească în mod incontestabil vinovăția sau nevinovăția celui în cauză. Aceasta presupune în mod firesc îmbinarea complexă a tuturor mijloacelor muncii de securitate, care să contribuie la cunoașterea completă a intențiilor, manifestărilor, legăturilor și acțiunilor elementelor aflate în urmărire, precum și exploatarea la maximum a momentelor operative, în scopul finalizării cu rapiditate a cauzelor aflate în lucru.

Sarcinile care ne stau în față, exigența care trebuie să însoțească în mod permanent fiecare acțiune a noastră, discernămintul politic de care trebuie să dăm dovadă în luarea oricărei hotărîri din munca pe care o facem presupun înainte de toate perfecționarea continuă a pregătirii politice, profesionale și militare, ce trebuie concepută și realizată ca un tot unitar. Avînd ca bază documentele de partid, ordinele comandantului nostru suprem și ale ministrului de interne, sînt necesare măsuri pentru dezvoltarea educației partinice a tuturor cadrelor, pentru ridicarea la nivelul cerințelor etapei în care ne găsim a întregii activități de desfășurare a politicii partidului în domeniul apărării securității statului, asigurării ordinii publice, apărării proprietății socialiste și personale, a drepturilor și intereselor legale ale persoanelor, prevenirii și descoperirii infracțiunilor, pe baza respectării cu strictețe a legalității socialiste.

În cadrul bilanțului măreț pe care poporul nostru îl face în anul celei de-a XXX-a aniversări a eliberării patriei, cadrele de securitate sînt chemate să acționeze în spiritul înaltei responsabilități politice și sociale, la înălțimea cerințelor puse de partid, să contribuie la înălțarea României pe treptele cele mai înalte ale culturii și civilizației socialiste și comuniste.

Apreciind semnificația insurecției din august 1944 și contribuția poporului român la zdrobirea definitivă a Germaniei hitleriste, documentele vremii relevă că istoria războiului antifascist va consemna actul de la 23 August 1944 „ca unul din cele mai hotărtoare evenimente ale întregului război“.

Pornind de la recunoașterea unanimă pe plan internațional a importanței acestui eveniment și de la rolul deosebit pe care l-a avut insurecția națională armată antifascistă și antiimperialistă pentru îndeplinirea idealurilor de libertate și dreptate socială și națională ale poporului nostru, ne propunem ca în articolul de față să prezentăm câteva momente din activitatea Partidului Comunist Român premergătoare actului de la 23 August, având ca bază unele documente aflate în arhiva Institutului de istorie a partidului și în arhiva Ministerului de Interne.

MOMENTE din istoria luptei Partidului Comunist Român pentru pregătirea și înfăptuirea insurecției naționale armate antifasciste din august 1944

Victoria insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste din august 1944 — corolar al luptei eroice a poporului român, în frunte cu clasa muncitoare sub conducerea partidului — își are rădăcinile adânc ancorate în puternica mișcare antifascistă din România, de apărare a independenței naționale, din deceniul premergător dezlănțuirii agresiunii hitleriste.

Eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști de la începutul anului 1933 au fost prima ridicare pe plan internațional a proletariatului după instaurarea dictaturii lui Hitler în Germania și au constituit un serios avertisment pentru cercurile reacționare din România, cu ajutorul cărora se lansase în viața politică a țării organizația legionară.

În fața ascensiunii rapide a „Gărzii de fier“ spre putere, ca urmare a politicii expansioniste agresive a statelor fasciste — în frunte cu Germania hitleristă, Partidul Comunist Român a militat activ și consecvent pentru realizarea unui front popular antifascist larg, care să coaleză toate forțele politice democratice și patriotice ale vremii. O expresie a voinței maselor populare din această perioadă au reprezentat-o și victoria forțelor democratice, antifasciste, în alegerile parlamentare parțiale din județele Mehedinți și Hunedoara, din 18 fe-

bruarie 1936, cit și marile demonstrații populare antifasciste din primăvara aceluiași an, la care au participat peste 500 000 de oameni.

În anul următor, când Iuliu Maniu a revenit la președinția P.N.Ț. și a trecut la o politică de conlucrare fățișă cu Corneliu Zelea-Codreanu, Partidul Comunist Român s-a ridicat cu hotărire împotriva pactului încheiat între conducerea Partidului Național Țărănesc și mișcarea legionară și a cerut cu vehemență, prin militantul Lucrețiu Pătrășcanu, „denunțarea acestui pact, dăunător din toate punctele de vedere luptei democratice“¹⁾, propunând totodată formarea unei liste unice a tuturor forțelor ce se pronunțau împotriva fascismului.

În același timp, pe plan extern devenea tot mai evident că Germania hitleristă, vizînd îndeplinirea planurilor sale agresive, amenința unitatea și integritatea teritorială a statului român, mai ales după semnarea în 1938 a acordului de la München.

Într-un manifest elaborat și difuzat în luna noiembrie 1938, P.C.R. chema masele populare la vigilență: „De la un capăt la altul al țării ne pîndește o mare primejdie. Ghearele hitlerismului cotropitor, după ce au sfișiat Cehoslovacia, se pregătesc să se infigă în trupul României. Păsările de pradă care stăpinesc astăzi Germania, încurajate de vînzarea rușinoasă de la München, rotesc tot mai îndrăzneț deasupra pămîntului nostru, bogat în piine și petrol. Odată stăpîni pe bogățiile României, călăii poporului german vor să facă din teritoriul nostru o bază de ple-

¹⁾ Magazin istoric, nr. 4/1974, pag. 38—39

Alte MĂRTURII DOCUMENTARE privind înfăptuirea actului de la 23 AUGUST 1944

● Imediat după preluarea puterii de către Ion Antonescu, în septembrie 1940, partidul comunist chema „în front unic de luptă“ muncitorii, țărani, soldații, intelectualii, tinerii, femeile. Într-o notă a Serviciului de siguranță din 16 septembrie 1940 se semnala faptul că P.C.R. a răspîndit în Capitală manifeste în care se arată că „înainte de întărirea regimului trebuie să se pornească în frunte cu partidul comunist prin acțiuni de stradă, la luptă pentru un guvern popular, de pace cu U.R.S.S., pentru amnistiere, pentru demobilizare totală și imediată“ și se îndeamnă „să se formeze frontul unic de luptă în fabrici, cartiere și sate și să se constituie găzdi de autoapărare populară contra teroarei gardiste și polițienești, precum și comitete de soldați“. Manifestul la care se refe-

care la atac împotriva Uniunii Sovietice" ²⁾).

În primăvara anului 1939, cînd invadarea României de către hitleriști părea iminentă, cuvîntul de ordine dat de partid membrilor și simpatizanților săi a fost să se prezinte de urgență la unitățile militare și să acționeze, „pentru întărirea forței politice și morale a armatei contra Germaniei hitleriste și a statelor revizioniste” ³⁾. „Ridicați-vă la luptă — se arăta în manifestul din 17 martie 1939 — pentru a împiedica orice capitulare(...) Partidul Comunist din România declară: comuniștii vor lupta cu arma în mîna în primele rînduri. Uniți-vă cu toții într-un singur front puternic contra lui Hitler și a aliaților lui revizionisti!” ⁴⁾.

Manifestîndu-și hotărîrea fermă de a apăra hotarele patriei strămoșești, în martie 1939, întregul popor român a răspuns cu entuziasm ordinului de mobilizare al Marelui Stat Major al Armatei române. Organele informative - polițienești raportau cercurilor conducătoare ale țării despre hotărîrea armatei de a da o ripostă energică și demnă agresorului fascist. De exemplu, într-o notă a „Corpului detectivilor” din 22 martie 1939 se menționa că „în public este un curent general ce denotă adversitate față de Germania și hotărîrea de a nu cădea la nici un compromis, ci să aleagă calea armelor, dacă Germania în politica sa de

expansiune către sud-estul european ar atinge interesele României de orice ordin” ⁵⁾.

În fața gravului pericol al invadării țării, Secția a II-a de Informații a Marelui Stat Major al Armatei române propunea, într-un studiu intitulat: „Expansiunea Germaniei către Estul și Sud-Estul Europei”, „să se înceapă imediat o acțiune puternică de trezire a națiunii(...), o acțiune puternică de dezvoltare a spiritului patriotic, a iubirii de țară, a formării sufletelor pentru sacrificiu, a dezvoltării și exaltării spiritului războinic (de apărare a patriei — n.n.) și de încredere în puterea de viață a națiunii române” ⁶⁾.

Poziția antifascistă a maselor populare s-a manifestat cu putere, deschis și hotărît și în timpul marilor demonstrații de la 1 Mai 1939, cînd mulțimea de muncitori și meseriași a manifestat în Capitală, în Piața Romană și pe Calea Victoriei, sub lozincile: „Vrem România liberă și independentă!”, „Jos fascismul!” și „Jos agresorul hitlerist!”. În timpul acstei demonstrații s-a relevat tovarășul Nicolae Ceaușescu, care, spre surprinderea și minia autorităților, a strigat la încheierea manifestației lozincă comunistă „Trăiască Frontul Popular” ⁷⁾.

Dar agresorii fasciști se precipitau. În urma unui atac mișelesc, trupele hitleriste ocupă Polonia, iar la 30 august 1940, Germania și Italia au impus poporului român odio-

sul dictat de la Viena. Masele populare în frunte cu comuniștii s-au ridicat cu hotărîre împotriva acestui dictat arbitrar și s-au declarat gata să lupte cu arma în mîna pentru a apăra integritatea teritorială a țării.

La începutul lunii septembrie 1940, dictatura regală intrată în criză, s-a prăbușit, iar, în urma intervenției Germaniei hitleriste, în România s-a instaurat dictatura legionaro-antonesciană, care va marca instituirea unui regim de cruntă teroare în țară. Conducerea Ministerului de Interne și principalele verigi ale aparatului de poliție și siguranță au fost acaparate de către legionari. Activitatea acestora era secondată de organele poliției legionare, care au săvîrșit numeroase abuzuri, crime și jafuri împotriva populației. Urmărind să-i lichideze pe toți cei care s-au opus „Gărzii de fier” în timpul regimului carlist, membrii poliției legionare au asasinat într-o singură zi, în noiembrie 1940, 67 de demnitari la închisoarea Jilava și ulterior, pe marele patriot, om politic și savant de renume mondial Nicolae Iorga. Dar prigoana cea mai cruntă s-a abătut asupra forțelor democratice, în primul rînd asupra comuniștilor și luptătorilor antifasciști. Cei mai buni fii ai poporului român au fost în această perioadă aruncați în temnițe și lagăre de concentrare, bătuiți, schingiuiți, trimiși în fața plutoanelor de execuție.

De la început, cunoscînd aversiunea maselor populare față de dictatura antonesciană - legionară, sub conducerea comuniștilor a luat naștere și s-a dezvoltat o puternică mișcare antifascistă și de rezistență, care a cuprins masele, în frunte cu clasa muncitoare, intelectualitatea patriotică și importante grupări ale

ră raportul siguranței subliniază că: „Dictatura șubredă a fabricanților și moșierilor din România și-a schimbat fața. Regele Carol a scăpat biciul din mîna. Garda de fier l-a apucat spre a lovi mai crunt poporul român... spre a menține regimul de jaf și teroare al fabricanților și moșierilor”.

Drept răspuns la acțiunile muncitorilor pentru salarii omeneste, Antonescu organizează în fabrici bande legionare înarmate, care atacă pe muncitori. La „Malaxa”, unde 1000 de muncitori au manifestat pentru revendicările lor și contra dictaturii gardiste, bandele legionare au provocat o încăierare și arestări. La „Vulcan” gardiștii au atacat pe muncitorii adunați spre a-și formula revendicările lor. La „Pirotehnice”, la S.E.T., la „Voina” etc. legionari înarmați cu revolvere au primit ordine de la guvern și patroni să tragă în muncitorii hotărîți care organizează lupta pentru pîine și libertate. În taberele de muncă agricolă, țărani robesc pe moșia boierului, hrăniți ca vitele; ei se revoltă și fug, iar legionarii, din ordinul lui Antonescu, trag asupra lor. Femeile concentrațiilor îndură de un an și jumătate foamea; soldații, fiii de muncitori și țărani duc o viață de cîine, injurați, bătuți și chiar impușcați.

Cităm din același manifest:

„...Lovitura gardistă n-a reușit încă să instaleze un guvern stabil. O parte din armată refuză ascultarea lui Antonescu. O duzină de generali au fost dați afară. Garda de fier caută să acapareze în grabă toate posturile de conducere, în special în armată și poliție. De ce? Pentru că simte propria ei slăbiciu-

²⁾ P.C.R. în viața social-politică a României, 1921—1944, Editura militară, 1971, pag. 236.

³⁾ Lupta de clasă, nr. 6/1939.

⁴⁾ Arhiva I.S.I.S.P., cota a XXIII-1, inv. nr. 1030 sau Arhiva M.A.N., dosar 290/61, filele 137—138.

⁵⁾ Arhiva C.C. al P.C.R., fond nr. 1, dosar nr. 227, fila 149.

⁶⁾ Biblioteca Ministerului de Interne (de la C.I.D.), III, 1—926, filele 50—51.

⁷⁾ Anale de istorie, anul XX, nr. 3/1974, pag. 140.

burgheziei naționale. O primă manifestare a opoziției masei împotriva regimului fascist a fost demonstrația antifascistă populară din București-Obor, din 3 noiembrie 1940.

Tot în această perioadă s-au amplificat contradicțiile mai vechi dintre gruparea militară antonesciană și „Garda de fier”. Instigați de către Gestapo, între 21 și 24 ianuarie 1941, legionarii au dezlănțuit rebeliunea, urmărind acapararea întregii puteri în stat, dar au fost înfrinți prin acțiunile energice ale armatei, în rindurile căreia „Garda de fier” era repudiată. Urmărind să folosească armata română în realizarea planurilor sale fasciste, Hitler a hotărât să sprijine gruparea militară antonesciană. În același timp, hitleriștii au organizat transportarea unora dintre căpeteniile legionare în Germania, pentru a-i folosi ca mijloc de șantaj și presiune asupra lui Antonescu.

Într-un studiu intitulat „Nereguli de ordin politic săvârșite în cursul anului 1941 de elemente ale trupei și misiunilor germane din România în sprijinul mișcării legionare” organele de siguranță române atestă amestecul trupelor și serviciilor de spionaj naziste în desfășurarea rebeliunii din 21—24 ianuarie 1941.

După îndepărtarea legionarilor de la putere și curățirea aparatului polițienesc de elementele gardiste, esența și conținutul fascist al regimului politic din România nu s-au schimbat, el având în continuare un caracter terorist, antipopular și anticomunist. Regimul dictaturii militare fasciste antonesciene a înăbușat în sine orice rezistență a poporului

muncitor împotriva planurilor criminale, războinice și a umplut închisorile și lagărele de concentrare cu mii de luptători comuniști și de militanți antifasciști. După documente de arhivă, în anii dictaturii militare fasciste au fost internați în lagăre 5 463 de militanți antifasciști, peste 10 566 de persoane au fost arestate, cercetate, judecate și condamnate. Împotriva acestora, curțile marțiale au pronunțat 313 sentințe de condamnare la moarte, 277 sentințe de condamnare la muncă silnică pe viață, iar 5 185 persoane au primit peste 22 173 ani de închisoare. În aprilie 1943, s-a înființat în cadrul S.S.I., „grupa VIII C” care urmărea pe cale informativă activitatea desfășurată de comuniști și de militanții antifasciști. Paralel serviciile informative naziste desfășurau pe cont propriu o activitate informativă și participau direct la aplicarea unor măsuri generale de teroare. Merită credem să fie arătat că între 1940 și 1944 au funcționat în România 11 servicii germane cu caracter de spionaj și reprimare. Reprezentantii Gestapoului de la Ambasada germană din București le cereau organelor române de contra-informații să le comunice „orice informații ar deține cu privire la organizațiile politice clandestine”⁹⁾.

Infeudarea politică și militară a țării a creat condiții prielnice jefuirii economiei românești de către monopolurile hitleriste. În acești ani, capitalul german a acaparat și și-a impus controlul asupra celor mai importante sectoare, urmărind lichidarea industriei naționale și transformarea țării într-o piață de desfacere a produselor industriei germane și într-o sursă de materii

prime a monopolistilor germani. „România trebuie să devină o țară agricolă — mărturisea Hitler confidentilor săi. România ar trebui să facă bine să renunțe la ideea de a avea o industrie proprie. Astfel, proletariatul român, care este contaminat de bolșevism, ar dispărea”⁹⁾.

Odată cu împingerea României în războiul antisovietic, mișcarea de rezistență antihitleristă avea să se dezvolte, luind și mai mare amploare. Ridicându-se cu hotărâre împotriva războiului antisovietic, partidul a militat în această perioadă pentru unirea tuturor forțelor patriotice care și manifestau adversitatea față de dictatura militaro-fascistă și față de alianța nefastă cu Germania nazistă. Prin manifestul din 25 iunie 1941, Circulara C.C. al P.C.R. din 8 iulie 1941, Platforma-program din 6 septembrie 1941, Rezoluția C.C. al P.C.R. din ianuarie 1942 și prin alte documente orientativ-programatice, partidul a adresat tuturor forțelor patriotice apelul vibrant la unire în lupta contra dictaturii antonesciene și a războiului cotropitor hitlerist. Definind sarcinile luptei generale antifasciste, aceste documente exprimau cele mai arzătoare năzuințe ale națiunii române, pentru doborârea dictaturii militaro-fasciste și a dominației Germaniei hitleriste, pentru restabilirea independenței și suveranității naționale. Garanția realizării acestor deziderate, comuniștii o vedeau în făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare și crearea unui Front Unic Național, la care să participe toate partidele, grupările și

ne în fața valului de nemulțumire populară. În fabrici, în sate, în cazărmi și în căminele lăsate fără tăcotește cazanul suferințelor și al miniei. Să îndreptăm minia poporului împotriva adevăraților vinovați.

Realizați frontul unic de luptă în fabrici, cartiere și sate! Alegeți comitete de acțiune din muncitorii cei mai cinstiți și hotărâți care să vă conducă lupta. Prin greve impuneți drepturile voastre, formați gărzii de auto-apărare populară, contra teroarei gardiste și polițienești. Formați comitete de soldați contra bătăii și a vieții de ciine din cazărmi, pentru demobilizare, imediat.

Țărani! prin comitete țărănești opuneți-vă în masă la rechiziții și refuzați munca silnică pe moșiile boierești. Femei de concentrați! formați comitete de acțiune pe cartiere și sate și porniți cu copiii spre cazărmi cerind demobilizare... Numai în luptă unită vom impune drepturile noastre.

Muncitori din Capitală! către voi se îndreaptă în primul rînd chemarea Partidului Comunist. Masele largi populare din întreaga țară așteaptă de la voi semnalul luptei hotărâtoare contra regimului capitalisto-moșieresc... Cu Partidul Comunist în frunte porniți la lupta cea mare... (contra dictaturii gardiste, pentru un guvern popular de amiciție cu Uniunea Sovietică, contra provocărilor de război, pentru demobilizare totală și imediată și pentru amnistiarea luptătorilor adevărați ai poporului din închisori și lagăre de concentrare, pentru republică populară românească”. (Arhi-

⁹⁾ Anale de istorie, nr. 6, 1963, pag. 105.

⁹⁾ Hitler's secret conversations, 1941—1944.

cercurile politice nehitleriste. „Partidul Comunist Român — propune lupta comună a tuturor partidelor, grupărilor, persoanelor politice și a tuturor patrioților români pentru realizarea Frontului Unic Național al poporului român, contra ocupanților hitleriști și a slugilor lor trădătoare de țară...”¹⁰⁾

Rezistența antihitleristă din România a cunoscut o multitudine de forme. Una dintre acestea a reprezentat-o sabotarea producției destinate mașinii de război hitleriste, pentru coordonarea acestei activități fiind creat pe lângă C.C. al P.C.R. un organ anume, denumit „Resortul tehnic central de sabotaj”.

Printre primii patrioți care au participat la acțiunile de sabotaj s-a numărat și tânărul comunist Filimon Sirbu. În București s-a organizat un puternic centru de sabotaj, sub conducerea dr. Abalbert Kornhauser și a soților Paneth, care avea misiunea să prepare materiale explozive și incendiare, ce urmau să fie trimise grupelor de sabotaj din țară. Organele de siguranță i-au arestat pînă la urmă pe membrii acestei organizații de sabotaj și... după numai 3 zile de cercetări, i-a înaintat Curții Martiale din București, care i-a condamnat la moarte. Sentința a fost executată în ziua de 7 noiembrie 1941. În noaptea de 14 spre 15 noiembrie 1941, comuniștii au pus însă la cale un nou act de sabotaj, incendiind Fabrica de tăbăcărie din cartierul Colentina și provocînd o pagubă de 24 milioane de lei.

Alertată de actele de sabotaj, Di-

recțiunea generală a poliției avertiza organele din subordine că „chestiunea acțiunii de sabotaj, preconizată de Partidul Comunist trebuie privită cu toată seriozitatea”, întrucît se urmărește „...declanșarea unor vaste acte de sabotaj la întreprinderile industriale, în special de interes militar”¹¹⁾. Într-adevăr, în cursul anului 1942, actele de sabotaj se înmulțesc provocînd îngrijorarea guvernului antonescian și a cotropitorilor hitleriști. În acest an au fost incendiate Arsenalul militar din Tirgoviște, peste 66 depozite de muniții și un depozit de benzină al aviației germane din județul Buzău. Puternice acțiuni de sabotaj au fost organizate la uzinele din Reșița. Printr-un manifest apărut cu prilejul zilei de 1 Mai 1942, P.C.R. cerea muncitorimii: „Lucrați încet. Distrugeți mașinile și întreprinderile de război, stricați munițiile, armamentul și toate materialele pentru războiul lui Hitler”¹²⁾.

În anii 1943 și 1944 actele de sabotaj cresc în amploare. În primăvara lui 1943, organizația P.C.R.-Constanța a realizat incendierea unui depozit militar german, iar la uzinele „Malaxa”, S.E.T. și Lemaitre din București au fost reparate superficial tancuri, avioane și autocamioane pentru front. În urma unui incendiu provocat la depozitul de muniții al uzinelor „Mirșa” de lângă Sibiu, au fost distruse peste 70 000 de proiectile de artilerie.

Actele de sabotaj din România au fost urmărite cu interes de opinia publică din țările coaliției antihitler-

riste. Corespondentul din Istanbul al ziarului „New York Times” transmitea, la 8 ianuarie 1943: „După ultimile informațiuni din România(...) incendiile și deraerile au devenit tot mai numeroase. Circulația pe căile ferate este tot mai des întreruptă”.

În pofida legilor drastice adoptate de regimul antonescian, la chemarea partidului, muncitorimea a organizat puternice acțiuni greviste, cerînd îmbunătățirea condițiilor de muncă și viață, drepturi și libertăți democratice. Astfel, petroliștii din Valea Prahovei au organizat viguroase acțiuni revendicative pentru sabotarea războiului hitlerist. Despre acestea, corespondentul Agenției TASS din Istanbul scria, la 21 mai 1943: „La Ploiești, unde tendințele împotriva războiului și fascismului sînt destul de puternice, sute de români au fost arestați și trimiși în lagăre din ordinul lui von Killinger”, iar corespondentul aceleiași agenții din Geneva își informa cititorii, o zi mai tîrziu, că: „...von Killinger, ministrul Germaniei la București, a vizitat de curînd, incognito, Ploieștii. Se afirmă că această călătorie stă în legătură cu efervescența care domnește în întreprinderile petrolifere. Inginerii și lucrătorii români sînt indignați de metodele insolente ale diferiților reprezentanți germani. La sfîrșitul lunii aprilie (1943 — n. n.) a izbucnit în regiunea petroliferă o grevă care a cuprins numeroși lucrători. La înapoierea sa în București, von Killinger a cerut lui Antonescu să pună capăt dezordinilor din regiunea petroliferă”.

La rezistența antihitleristă au participat și cercuri largi ale intelectualilor — oameni de știință, scriitori, artiști, profesori universi-

vele Statului, București, fond P.C.M., dos. 119/1940, f. 105, 106, 108.)

● Este semnificativ raportul Marelui Stat Major, Secția a II-a, către Ministerul Apărării Naționale, din 13 ianuarie 1941, în care se relatează că P.C.R. desfășoară o puternică propagandă de masă (anexindu-se și o hartă cu regiunile unde s-a făcut simțită această activitate), concretizată în răspîndirea de manifeste, „șablonarea de lozinci cu conținut comunist, editarea de broșuri, reviste comuniste, instigații la revendicări, întruniri clandestine”. Se sublinia totodată munca desfășurată de P.C.R. „de la om la om”; se semnalau „discuțiile” duse după un anume plan, pentru a scoate în relief greutățile prin care trec muncitorii și populația.

Ca urmare a activității desfășurate de comuniști, în mod sistematic, au loc puternice acțiuni de sabotaj în toate colțurile țării, în special în principalele centre industriale: București, Ploiești, Cîmpina, Brașov, Valea Jiului, Constanța, Timișoara etc., unde sînt semnalate în mod permanent acțiuni de sabotaj. (Arhivele Statului, București, fond P.C.M. — cabinet, dos. 46 din 1940, f. 65—66.)

● În raportul Prefecturii Poliției Capitalei, din 14 iunie 1941, se relatează arestarea și trimiterea în lagărul de la Tîrgu-Jiu a 119 comuniști. Într-o notă informativă din 5 iulie 1941 se semnalează arestarea și condamnarea a 5 comuniști din Constanța (printre care și Filimon

¹⁰⁾ Arhiva I.S.I.S.P., cota Ab XXV-2.

¹¹⁾ Arhiva Ministerului de Interne (C.I.D.), F.O., dosar nr. 23.013, vol. 1, fila 203; dosar nr. 88.294, vol. 24, fila 284.

¹²⁾ Sava Dumitrescu: „Activitatea de război a organizației comuniste clandestine din România”, 1943, pag. 30.

tari și secundari, învățători, medici, preoți de diferite confesiuni și tineretul studios al vremii. În acest sens, îngrijorată de adeziunea tot mai accentuată a elevilor și studenților la rezistența antihitleristă, Direcțiunea generală a poliției raporta, printr-o notă din 30 martie 1942, că „Partidul Comunist urmărește să dea o atenție specială muncii în rindurile tineretului studios...”¹³⁾. O activitate meritorie a desfășurat în rindurile studențimii bucureștene tinărul comunist Manea Mănescu, doctorand la Academia Comercială. De asemenea, dr. Petru Groza a dus, sub îndrumarea P.C.R., o vie propagandă împotriva războiului hitlerist și a regimului fascist din România în rindurile maselor de țărani și muncitori. La ordinul Gestapoului, dr. Petru Groza a fost arestat și înaintat, la începutul anului 1944, Curții Marțiale, împreună cu militanții antifasciști Manea Mănescu, Mihail Magheru, Mircea Biji și prof. universitar Gh. Vlădescu-Răcoasa.

Tendențele generale antifasciste și antihitleriste care cuprinseseră poporul român s-au reflectat firesc și în rindurile militarilor, care însuflețiți de puternice sentimente patriotice și-au manifestat aversiunea față de războiul hitlerist. Numeroși militari, printre care ofițeri superiori și generali s-au pronunțat, încă din vara anului 1941, împotriva războiului antisovietic. Activitatea P.C.R., de menținere și dezvoltare a stării de spirit antihitleriste în rindurile militarilor, s-a amplificat în primăvara anului 1944, cind s-a tre-

cut la pregătirea acțiunii de eliberare a României de sub jugul fascist.

Rezistența față de dictatura antonesciană și de războiul hitlerist a cuprins cele mai largi cercuri ale poporului român, inclusiv partidele burgheze și cercurile palatului regal. Reprezentanții Germaniei în România au constatat singuri că la Banca Națională și în rindurile cercurilor burgheziei, care dețineau poziții în industria petroliferă, minieră și metalurgică, se dezvoltă un puternic curent de rezistență anti-germană. La 4 octombrie 1943, Clodius, reprezentantul economic al Germaniei hitleriste în România, comunica la Berlin: „In loc de 4 milioane de tone de produse petrolifere, noi vom primi în cursul anului 1943 cel mult 3 milioane tone, in loc de 90 000 de tone semințe oleaginoase promise, au fost livrate numai 15 000 tone. Banca Națională Română s-a străduit deja tot anul trecut, in ciuda protestelor noastre, să saboteze cit a putut livrările pentru Germania”¹⁴⁾.

În vara anului 1942, rezistența antihitleristă a cîștigat un impuls nou prin constituirea organizației de masă „Uniunea Patrioților”, al cărei scop principal și imediat era „unirea tuturor forțelor națiunii române într-un singur front patriotic de luptă pentru eliberarea patriei de sub jugul fascist”¹⁵⁾. De asemenea, propunerii P.C.R., din vara anului 1943, de constituire a „Frontului patriotic antihitlerist” i-au răspuns „Frontul plugarilor”, „Uniunea patrioților”, „Madosul”, „Partidul so-

cialist țărănesc” (prezidat de prof. universitar Mihail Ralea) și organizații locale ale P.S.D.

În urma acestui succes, rezistența antihitleristă a poporului român s-a amplificat. La Sibiu, în toamna anului 1943, muncitorul comunist Vasile Mețiu a organizat un grup patriotic compus din muncitori români, maghiari și germani, studenți și cadre didactice din Cluj și Sibiu. Patrioții sibiieni pregăteau lupta cu arma în mină împotriva cotropitorilor hitleriști, dar în noiembrie 1943, peste 50 de membri ai grupului au fost arestați de către organele siguranței locale. În aceeași lună, 38 de comuniști și militanți antifasciști au fost aduși în fața Curții Marțiale din Sibiu, care a condamnat la moarte pe 2 dintre membrii grupului (unul fiind Vasile Mețiu) iar alți 22 au primit ani grei de muncă silnică.

În condițiile victoriilor zdrobitoare înregistrate pe front de coaliția antihitleristă, a cărei forță fundamentală o constituia U.R.S.S., și a creșterii rezistenței antihitleriste a poporului român, în anii 1942—1943 s-a adîncit criza regimului fascist din România, fapt reflectat în amplificarea stării de nesiguranță în rindurile cercurilor conducătoare antonesciene și ale aparatului represiv. În această situație, conducerea P.C.R. a întregit și definitivat documentele programatice anterioare prin elaborarea în toamna anului 1943 și în primăvara anului 1944 a planului insurecției, vizînd răsturnarea prin forță a guvernului de dictatură militară fascistă antonesciană, alungarea armatelor hitleriste și scoaterea țării din războiul antisovietic. Un rol de seamă în realizarea acestui plan, care cuprindea un ansamblu de mă-

Sirbu, condamnat la moarte), specificîndu-se că „muncitorimea comunistă din fabrici a primit din partea conducerii Partidului Comunist Român noi instrucțiuni de activitate... prin care este îndemnată să continue lupta cu orice risc, minînd ordinea de stat”. În cadrul noilor instrucțiuni de activitate este menționat faptul că la întreprinderile „Malaxa” au luat ființă 13 celule comuniste. La societatea „Astra Română” au fost descoperite 7 nuclee comuniste. La „Lemaître”, unde acționau echipe de sabotaj aproape în toate atelierele, muncitorii sabotau executarea pieselor de interes militar; la Reșița au fost făcute inutilizabile tancuri și tunuri; muncitorii ceferiști din București, Timișoara, Brașov sabotau transportul trupelor și armamentului spre front. La Sibiu este incendiat atelierul de reparații și piese de schimb al trupelor germane; la Tîrgoviște este incendiat Arsenalul armatei, iar la Buzău au fost aruncate în aer depozitele de muniții; la Chitila, la fortul Rudeni, a fost provocată o explozie care a distrus 240 de vagoane cu muniții. (Arhivele Statului, București, dos. 338/1941, f. 4—5; dos. 184 II/1944, f. 49; dos. 329/1941, 332/1942.)

● Un manifest, intitulat sugestiv „Către poporul român”, spune: „Români! Voi flămînziți pentru că Hitler v-a jefuit de alimente. Voi duceți război pentru că Antonescu v-a vindut. Ridicați-vă la luptă pentru o Românie liberă și independentă. Petrolul vostru pune în mișcare tancurile și avioanele lui Hitler — cotropitorul vostru. Nici-o

¹³⁾ File din istoria U.T.C., București, 1971, pag. 206.

¹⁴⁾ Din lupta antifascistă pentru independența și suveranitatea României, Editura militară, 1969, pag. 168.

¹⁵⁾ Arhiva I.S.I.S.P., fond 10, dosar nr. 219, vol. 5, filele 33—37.

suri politice și militare, l-au avut cadrele de bază ale partidului, unele aflate în închisori și lagăre, printre care Gh. Gheorghiu-Dej, Emil Bodnăraș, Lucrețiu Pătrășcanu, Nicolae Ceaușescu, Constantin Pirvulescu, Constantin Agiu, Ion Gheorghe Maurer, Iosif Rangheț și alții.

Activitatea desfășurată de P.C.R. și de alte forțe politice antifasciste au determinat în primăvara anului 1944 creșterea spiritului de nemulțumire al maselor populare împotriva regimului dictatorial și a sentimentului necesității de a acționa pentru apărarea ființei naționale a poporului român. În principalele întreprinderi industriale din Capitală — Atelierele C.F.R. Grivița, S.T.B., Malaxa, Mociornița, Vulcan, S.E.T., Lemaitre, Laromet și altele — sînt răspîndite manifeste comuniste. „Orice contribuție la războiul hitleristilor — se arăta în manifestul adresat muncitorimii ceferiste — înseamnă moartea pentru noi... Să punem capăt războiului! Sirena iar ne cheamă la luptă pentru apărarea drepturilor noastre și pentru salvarea patriei!”¹⁶⁾

Creșterea stării de spirit antifasciste în mase, impunea ca o necesitate stringentă realizarea unității de acțiune a proletariatului. În aceste împrejurări, situîndu-se la înălțimea răspunderii lor în fața istoriei, P.C.R. și P.S.D. au hotărît, în a doua parte a lunii aprilie 1944, să încheie „Frontul Unic Muncitoresc” al cărui Manifest-programatic a fost difuzat la 1 Mai 1944. În perioada care a urmat, P.C.R. a desfășurat o intensă activitate pentru organizarea și instruirea unor detașamente înarmate din rîndurile clasei mun-

citoare. Formațiunile patriotice, avînd un comandament central, au trecut imediat la acțiunea de sabotare a mașinii de război hitleriste, la stabilirea legăturilor cu grupările antifasciste din armată. Concomitent, s-au organizat grupuri de partizani în diferite zone ale țării. Astfel, grupul de partizani „Carpați”, din Munții Bucegi, a aruncat în aer, în perioada iunie-august 1944, 16 trenuri germane care transportau în Germania produse petrolifere.

Cunoscînd evoluția contradicțiilor dintre regele Mihai și Ion Antonescu, Partidul Comunist Român a stabilit încă din toamna anului 1943, prin reprezentantul său Lucrețiu Pătrășcanu, legături cu cercurile Palatului și cu unii ofițeri și generali patrioți, în vederea atragerii monarhiei și armatei la acțiunea pentru pregătirea insurecției și eliberarea țării de sub jugul fascist. În acest scop, în primăvara anului 1944 au avut loc mai multe întîlniri secrete ale lui Pătrășcanu cu reprezentanții Palatului.

Cu prilejul unei consfătuiri secrete în noaptea de 13 spre 14 iunie 1944, la care au participat tovarășii Emil Bodnăraș, Lucrețiu Pătrășcanu și reprezentanți ai armatei și Palatului, s-a discutat în detaliu planul răsturnării guvernului Antonescu și structura noului Consiliu de Miniștri. Pentru a imprima pregătirii insurecției un curs concret și coordonat, s-a constituit un comitet militar format din: general în rezervă Gh. Mihail, general C. Vasiliu-Rășcanu, comandantul Corpului V teritorial din Valea Prahovei, și general D. Dămăceanu, șeful Statului Major al Comandamentului militar

al Capitalei. Comitetul militar a lucrat în strînsă legătură cu tovarășul Emil Bodnăraș, reprezentant al P.C.R., și cu generalul Constantin Sănătescu, șef al Casei militare regale.

Cînd răsturnarea dictaturii militarofasciste și ieșirea României din războiul antisovietic deveniseră o necesitate națională, iar P.C.R. se impusese deja ca organizatorul și conducătorul acțiunii eliberării țării, liderii P.N.Ț. și P.N.L. (pentru a nu rămîne compromiși și în afara evenimentelor) au acceptat, la 20 iunie 1944, constituirea „Blocului Național Democrat”, în compunerea căruia, pe lingă cele două partide istorice, intrau P.C.R. și P.S.D. și care a contribuit și mai mult la izolarea dictaturii militarofasciste.

Știrile privind situația politică și militară din România nelinișteau tot mai mult Reichul. Într-o notă informativă a Gestapoului din 5 august 1944 se arăta: „Evoluția politicii interne din ultimile patru săptămîni arată clar o trecere a tuturor opozițiilor spre stînga, cu preluarea conducerii acestei opoziții de către Partidul Comunist. Conducerea Partidului Comunist ilegal din România năzuiește să smulgă pentru sine conducerea în lupta contra mareșalului. Diferitele convorbiri care au avut loc în ultimul timp între conducerea comunistă ilegală și cercurile burgheze opoziționiste ar fi ajuns la o încheiere”.¹⁷⁾

Aproximativ în aceeași perioadă, Ministerul de Interne transmitea organelor de siguranță și jandarmeriei rurale ordinul „să se urmărească de aproape, cu eforturi neslăbite, propaganda Partidului Comunist, care spre deosebire de cea a

picătură de petrol lui Hitler — dușmanul crîncen al poporului român! Români! Luptați pentru o Românie liberă și independentă”. Într-un alt manifest, din 16 februarie 1942, intitulat „Frați români”, prin care se cerea încetarea războiului, se arăta: „Patria și poporul sînt în primejdie! Hitler cu ajutorul mareșalului Antonescu a infometat poporul și ne mistuie neamul în războiul său. Porniți la luptă neînfricați pentru încetarea îndată a războiului; întoarceți acasă a fraților noștri; rupeți ordinele de chemare; nu plecați la moarte în războiul lui Hitler; împiedicați transporturile de alimente, arme și armate pentru Hitler; piine îndestulătoare... gaz și lemne pentru încălzit; nici o fărîmă de piine hitleristilor. Trăiască lupta patrioților din România, pentru eliberarea țării de sub jugul jecmănitorilor și prădalnicilor hitleristi”. (Arhivele Statului, București, dos. 338/1941, f. 5—14; dos. 325/1942, f. 204).

● Un manifest al P.C.R., din 4 noiembrie 1941, adresat tuturor românilor, muncitorilor, intelectualilor, femeilor, tineretului care îndemna la lupta pentru încetarea războiului, alungarea hitleristilor din țară, împotriva Dictatului de la Viena, ajutorarea familiilor mobilizaților, amnistie generală, aprecia că: „...în aceste ceasuri grele, de foamete și robie națională, cînd sute de mii de vieți se pierd în groaznicul măcel al lui Hitler, cînd cei mai buni fii ai poporului, zeci de mii, sînt schingiuiți și aruncați în lagăre și temnițe, întreaga su-

¹⁶⁾ Arhiva Ministerului de Interne (C.I.D.), F.D., dosar nr. 1037, vol. 251, filele 178—179.

¹⁷⁾ Arhiva I.S.I.S.P., fond nr. 9, dosar nr. 940, vol. 1107, fila 10.

democrațiilor de centru (P.N.Ț. și P.N.L. — n. n.), nu este sterilă, ci activă, urmărind prin instructori specialiști să influențeze starea de spirit a populației și chiar a armatei, spre a provoca defecțiuni¹⁸⁾.

La ordinul lui Hitler, Antonescu pregătea transformarea țării într-un teatru de lupte, care ar fi adus imense pierderi materiale și jertfe umane. Dar acest război distrugător a fost evitat prin înlăturarea guvernului dictaturii fasciste și declanșarea în după-amiaza zilei de 23 August 1944 a insurecției naționale antifasciste armate.

Înlăturarea guvernului dictaturii militare fasciste a marcat începutul insurecției naționale antifasciste și antiimperialiste. În seara zilei de 23 August 1944 a fost difuzată la radio Proclamația regelui, întocmită de reprezentanții P.C.R. și ai Palatului, de comun acord cu reprezentanții celorlalte partide din B.N.D. — care aducea la cunoștință lumii doborârea dictaturii militare fasciste, încetarea ostilităților împotriva Națiunilor Unite și preciza că Armata română va porni, alături de forțele coaliției antihitleriste, acțiuni militare pentru eliberarea părții de nord a Transilvaniei, pentru salvagardarea independenței țării. Acest document a oficializat existența stării de război între România și Germania hitleristă.

Guvernul instaurat sub președin-

ția generalului C. Sănătescu, în componența căruia intrau reprezentanți ai celor patru partide din B.N.D., și-a fixat ca program realizarea dezideratelor naționale și democratice preconizate de P.C.R. și fixate în Platforma B.N.D.

Aflind de evenimentele de la București, Hitler a ordonat reprimarea insurecției, ocuparea Bucureștiului și instaurarea unui nou guvern fascist. Pentru executarea acestor planuri, Înaltul Comandament al Wehrmachtului l-a numit comandant al grupării de la nord de București pe generalul-locotenent de aviație Reihner Stahel, adus direct de la Varșovia, unde avusese un rol de conducere în sălbatica acțiune de reprimare a antifasciștilor polonezi.

Prin acțiuni energice, forțele insurecționale au zdrobit pînă la 26 august 1944 unitățile hitleriste din București, iar pînă la 28 august 1944 cele din împrejurimile Capitalei. Lupte deosebit de violente s-au dat în partea de nord a Capitalei. Concomitent cu acțiunea din Capitală, forțele insurecționale cu sprijinul populației au eliberat de sub ocupația hitleristă între 23 și 31 august 1944, Muntenia, Dobrogea, Oltenia, Banatul, sudul Transilvaniei și Crișana.

Înfăptuirea victorioasă a insurecției a dus la prăbușirea planurilor de rezistență ale lui Antonescu și ale Comandamentului german în

România, ceea ce a înlăturat perspectiva transformării țării într-un teatru pustitor de război. Totodată, s-au creat condiții favorabile pentru finalizarea ofensivei armatei sovietice pe frontul Iași-Chișinău, care a încercuit în dimineața zilei de 25 august 1944 grosul forțelor armate hitleriste și l-a zdrobit pînă la 29 august. Marile unități sovietice au ajuns în București în zilele de 30 și 31 august 1944.

Insurecția națională armată anti-fascistă și antiimperialistă se înscrie în istoria celui de-al doilea război mondial ca un eveniment de uriașă însemnătate. Ea a contribuit la prăbușirea sistemului de apărare german din Balcani, a deschis direcția strategică a Văii Dunării spre Budapesta și Viena, a grăbit înfringerea definitivă a fascismului în Europa. Într-un raport către Hitler, generalii Keitel și Guderian arătau că evenimentele de la 23 August 1944, „pe lângă consecințele imediate de ordin militar, au produs în același timp și o răsturnare de fronturi extrem de periculoasă, ce va duce la pierderea teritoriului nu numai al României, ci și al Bulgariei, Iugoslaviei și Greciei, punind în pericol toată armata germană din Balcani”.¹⁹⁾

Intrarea României în războiul antihitlerist a determinat o accentuare a superiorității de forțe în fa-

flare românească și patriotică trebuie să pășească la realizarea Frontului Unic Național de luptă pentru zdrobirea fascismului cotorpitor. Ceasul descătușării naționale a sunat! Lupta împotriva jecmăntorilor hitleriști și a slugilor lor, în frunte cu călăul Antonescu, înseamnă lupta pentru libertatea poporului și independența țării. Opriti vărsările de sînge ale bărbaților și copiilor voștri! Impiedicați transportul de arme și armate pentru asupritorii sîngeroși ai poporului român! ...Națiunea română sîngerează sub cizma bestiiilor hitleriste. Dușmanii care i-am biruit la Mărășești ne-au redeschis rănile încă nevindecate. ...Muncitori, femei și tineret din uzine, porniți îndată la realizarea Frontului Unic Muncitoresc și prin acțiuni, greve, cereți mărirea salariilor, micșorarea orelor de muncă și înființarea grabnică de cooperative pentru aprovizionare; Români! creați comitete de Front Unic Național de luptă în uzine și cartiere. ...încetarea imediată a războiului antisovietic, pentru pace și alianță cu Uniunea Sovietică, Anglia, Polonia, Cehoslovacia; alungarea din țară a ocupanților hitleriști, răsturnarea guvernului trădător de țară în frunte cu Ion Antonescu și pentru un guvern de independență națională; împotriva Dictatului de la Viena...”

¹⁸⁾ Arhiva Ministerului de Interne (C.I.D.), F.D., dosar nr. 1037, vol. 100, filele 84—85.

¹⁹⁾ Arhivele Statului București, fond coresp. regală, dosarul nr. 12 bis 1945.

Insuși Serviciul Special de Informații al lui I. Antonescu este nevoit să recunoască inițiativa P.C.R. de a crea o grupare politică unică ce a căutat „să adapteze activitatea sa politică revoluționară acestor evenimente”, subliniind totodată că „Partidul Comunist, urmărind această tactică de adaptare, a dat de la începutul actualului război și pînă în prezent o serie de formule de acțiune ca: Frontul Patriotic, Comitete de acțiune, Comitete de apărare etc., care toate urmăreau și urmăresc ca singur țel gruparea în jurul partidului comunist a elementelor democratice din fostele partide”. (Arhivele Statului, București, dos. 330/1941, f. 44; dos. 341/1942, f. 324—325).

Un alt buletin al aceluiași serviciu de informații specifică faptul că „mișcarea comunistă a lansat o nouă formulă de activitate: lupta de eliberare”, prin care partidul comunist urmărește să determine unele cercuri democratice și antigermane să organizeze „comitete secrete de acțiune politică și echipe de luptători” care să activeze sub lozincă „La luptă contra nemților pentru eliberarea patriei.” (Arhivele Statului, București, ibidem, dos. 341/1942, f. 72).

Elena IOSEFIDE

Emilia POȘTARIȚA

din D.G.A.S. — București

voarea Națiunilor Unite. România a participat la operații de la 23 August 1944 și pînă la capitularea Germaniei fasciste cu 530 000 de militari. Apreciind semnificația insurecției din august 1944, ziarul sovietic „Pravda”, din 28 august 1944, scria: „Importanța ieșirii României din Axă depășește cadrul României... Ea are o importanță covârșitoare nu numai pentru această țară, ci pentru întreg Balcanul, deoarece prin aceasta se prăbușește întreg sistemul de dominație germană din sud-estul Europei... Ar fi greu să se subeșimeze importanța acestei lovituri date întregului sistem de dominație germană în Peninsula Balcanică”.

Evenimentele de la 23 August 1944 au evidențiat rolul de inițiator, organizator și conducător al insurecției al Partidului Comunist Român, capacitatea revoluționară a maselor populare și, așa cum releva tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea rostită la Congresul Frontului Unității Socialiste „marchează o cotitură epocală în viața poporului român, în dezvoltarea României”.

Locotenent-colonel Horia BRESTOIU
Maior Vasile BOBOCESCU

Sosise punctuală „Anuța”; ca întoldeauna în cei 25 de ani de cînd intra în case de întîlniri.

A deschis ușa și a intrat și-acum, pîrînd gata să înceapă direct, ca și altădată, cu noutățile pe care le aducea. De data aceasta însă bătrîna s-a oprit, și-a încruntat puțin sprîncenele, a strîns buzele, semn că trebuia să-și amintească musai ceva. Ochii căutau atenși la cei doi bărbați care îi dăduseră binețe zîmbitori. Apoi, fața pe care timpul lăsase nenumărate urme, s-a deschis deodată și „Anuța” a exclamat bucuroasă:

— Vă cunosc! Da, dumneavoastră ați fost! Alunci cînd m-ați căutat acasă, odată, mai demult. Și mi-ați spus o parolă. Așa e?

O întîlnire emoționantă

Rizînd, colonelul Pop Victor, șeful securității județene Satu-Mare, îi confirmă:

— Așa este, mătușă, eu am fost. Țin minte că dumneata erai în iața unei albie cu rufe; dar cînd ți-am spus parola, le-ai lăsat și-ai plecat să verifici...

— ...Dacă iugarul-emisar e sau nu e la adresa aceea, își aminteste „Anuța” și adaugă: Era acolo.

— Era și ni l-ai descris atît de bine, încît l-am identificat ușor cînd a ieșit, printre sectanți, de la adunare. L-am reținut chiar în aceeași zi... Dar ia loc, că de data asta nu ne mai grăbim.

Ochii „Anuței” s-au luminat. Apoi, o nuanță de binevoitoare ironie bătrînească se strecoară în glasul ei cînd întrebă:

— Ei, dar și-acu'trebuie că e vorba de ceva deosebit. Dacă ați venit doi la întâlnire... O sarcină dificilă, nu?

— Nu, râde colonelul, nu-i nici o sarcină dificilă, deși ceva deosebit e. Întii, am venit să te mai văd, după atîția ani, să-ți urez multă sănătate, fericire și viață lungă, acum, la împlinirea unui număr frumos de ani.

De data aceasta, bătrîna șoptește abia auzit :

— 70. Și 25 de cînd lucrez cu dumneavoastră. Știați asta?

— Sigur că știam și-ți mulțumim mult, pentru toată această activitate neobosită, care ne-a fost foarte utilă și pe care...

Cuvintele vin, vin în continuare, cuvinte frumoase, rostite din inimă de oameni care știu ce înseamnă două decenii și jumătate de colaborare secretă, pentru o femeie mai ales. Cîți oameni au trecut prin rețea în acest timp și-au căzut, desconspirați, ori obosiți la un moment dat, cîți oameni, de la care se aștepta un sprijin prețios, au refuzat să facă „muncă de informator”. Ea e dintre cei care au rămas, nedesconspirată, 25 de ani; dovadă rezultatele pe care le dă, dovadă avertizările, destrămările, compromiterile, inclusiv arestarea consecutivă a trei emisari străini ai sectei în care „Anuța” activează. Femeia aceasta, mamă și bunică, s-a apucat „să-și însușească dogma” la 45 de ani, și a însușit-o, „a dat examen”, cum spunea ea, în fața sectanților și a reușit, s-a lăsat botezată în apa rece a Someșului, iarna, pentru a le cîștiga încrederea. Și a cîpătat această încredere.

— Sînt bucuroasă că-mi prețuiți munca, spune ea acum încet, în timp ce lacrimi mari i se preling pe obraji. Și sînt fericită că pot face ceva pentru oamenii ăia, de care uneori îmi vine să rîd, alteori tare îi compătinesc, pentru prostiile în care mai cred...

Efectul acestei întâlniri (în cadrul căreia „Anuța” a fost recompensată cu o sumă de bani) nu credem că mai trebuie menționat. Ni se pare semnificativ doar faptul petrecut la două zile după acea întâlnire. Bătrîna își serba ziua de naștere în familie, printre copii, nepoți, prieteni. Tocmai în ziua aceea sectanții au anunțat-o pe „Anuța” să participe la o adunare importantă de-a lor.

„Anuța” i-a comunicat imediat ofițerului cu care ține legătura. Acesta, știind de aniversarea care avea loc în casa bătrînei, i-a spus :

— Lasă, mătușă, azi dumneata ești sărbătorită. O să participi cu altă ocazie la adunări.

Răspunsul „Anuței” a fost scurt :

— Și dacă pun ăia ceva la cale?

Și „Anuța” și-a lăsat familia în casă și sub pretext că e chemată la o prietenă bolnavă, s-a dus la adunare.

Maior Francisc DABLACZI

DUNMURI ÎN UMBRA...

În mijlocul uliței, jos, cu hainele sfișiate, subofițerul își simțea capul apăsător de o greutate de plumb, iar corpul atîrnîndu-i ca un lemn. Cuprins de noapte, instinctiv și-a aruncat privirea spre poarta „Duncanilor” și a văzut-o acolo, în susul uliței, ierecată și cufundată în beznă. Cuprinzînd-o, l-a trecut un fior de gheață, iar imaginile au început să se reconstituie crud, nemilos, ca într-un film cu o poveste tristă.

Iată-l bătînd de mai multe ori în poarta masivă a „Duncanilor” și răspunzîndu-i într-un tîrziu bătrîna, mama lui „Mărăscu Duncan”. Se uită la el bănuitoare, cu ochii ei umbriți de ani, iar el îi spune că a venit pentru fecioru-său. Auzindu-l, vrea să-i trîntească cu minie poarta în față și să-i spună că băiatul ei e plecat cu treburi, cine știe unde. Numai că prin deschizătura porții „Mărăscu” se vede trebăluind prin ogradă. Și bătrîna își dă seama și bombăne ceva: „Și dacă nu i-aș fi spus să plece. Dar n-a plecat. Și-a găsit tocmai acum de treabă”. Cu voce stinsă îl strigă să vină că e căutat. Și „Mărăscu Duncan” se îndreaptă spre poartă, cu pas domol, precaut, urmat îndeaproape de cîinele lui ciobănesc, o namilă de cîine, de care nu se desparte niciodată. După ce face semn bătrînei să plece, îl întrebă direct cu voce aspră ce treburi are cu el. Și aîlă că trebuie să-l urmeze. Atunci între ei se lasă o tăcere de piatră, grea și obositoare. Apoi se înfruntă din priviri o clipă lungă.

A urmat apoi clipa cînd „Mărăscu” a scos un strigăt și la acel strigăt cîinele s-a desprins ca un arc, fulgerător, și s-a năpustit asupra subofițerului. Și în timp ce acesta, îngrozit, se apăra de mușcăturile dulăului, „Mărăscu” și-a înălțat scurt brațul, izbindu-l cu toată puterea în moalele capului. Tot ce a mai auzit subofițerul au fost niște voci ciudate care îl strigau parcă dintr-un fund de vale, iar de

văzut, a mai văzut doar umbra lui „Mărăscu”, gonind departe pe un drum de ceață și mistuindu-se la linia orizontului.

Il rog pe locotenent-colonelul Goea Nuță de la Inspectoratul județean Ilfov să-mi explice mobilul comportării lui „Mărăscu Duncan”.

— „Mărăscu Duncan” — începe să-mi relateze interlocutorul — avea toate motivele să facă orice și să fugă. Pentru că așa cum Gogu Puiu, frații Fudulea, Sandu Ghiușea și Sterie Hapa fuseseră arestați și condamnați pentru acțiunile lor subversive desfășurate pe pământul Dobrogei, pentru terorizarea populației, a activiștilor de partid și a președinților comitetelor provizorii, tot așa și pentru aceleași fapte și „Mărăscu Duncan” urma să-și primească pedeapsa. Dar fostul P.N.Ț.-ist și primar, inițiatorul și conducătorul unei grupări subversive ai cărei membri fuseseră arestați pînă la unul, reușește să fugă, asmuțind ciinele și lovindu-l brutal pe subofițerul care venise să-l aresteze.

Și din acea zi cînd i-a scăpat subofițerului, „Mărăscu” n-a mai dat nici un semn de viață. Și tot din acea zi puțini au mai fost acei care au pășit pragul casei „Duncanilor”. Doar neamurile mai apropiate și „Sofronie”, preotul din comună. Dar și acesta venea foarte rar, atunci cînd era chemat de bătrîna, pentru sfințirea casei și pomînirea celui dispărut. Căci odată cu trecerea anilor, în jurul dispariției lui „Mărăscu” s-a țesut tot mai mult legenda, alimentată în primul rînd de cei rămași acasă, că fugarul s-a prăpădit pe meleaguri străine.

Un timp, în sinul familiei „Duncanilor” nu s-au mai petrecut lucruri ieșite din comun. Doar plecarea „Valeriei”, sora lui „Mărăscu”, care, în mod cu totul neașteptat, lua drumul unei mănăstiri din apropierea Bucureștiului. Printre acei care i-au urât atunci cele cuvenite pentru alegerea „căii Domnului” a fost și „Sofronie”. La despărțire, acesta a încercat și un sentiment de regret, sesizat de fapt de „Valeria”. Iar ea, cu pioșenie, l-a asigurat pe „Sofronie” că, chiar dacă pleacă se va îngriji de veșmintele lui preoțești și de broderiile necesare bisericii, mănăstirea oferindu-i mult mai mult timp pentru astfel de îndeletniciri. Numai „Sofronie” să n-o uite. Și popa n-a uitat-o.

Instalată la mănăstire, „Valeria” se arăta preocupată nu numai să pătrundă tainele celor sfinți, ci se îngrijea binișor și de cele lumesti. Și-a durat printre altele și o casă. Apoi a adus-o pe bătrîna „Duncan” la dînsa.

— Și cu „Mărăscu” ?

— Cazul nu fusese clasat, ci se găsea în atenția inspectoratelor Constanța și Ilfov. Cînd nimeni nu se mai aștepta să dăm de urmele fugarului, o sursă de la mănăstire ne sesizează că un bărbat în etate este văzut uneori acasă la „Valeria”. Informația era vagă, însă nu putea fi neglijată. Am căutat să ne edificăm asupra persoanei. Sub diverse acoperiri am făcut și unele descinderi acasă la „Valeria”, toate rămase fără rezultat. Cam în aceeași perioadă, primim de la

Constanța o informație potrivit căreia „Valeria” se află în legături cu „Mărăscu”.

Înainte de a face o nouă descindere la domiciliul „Valeriei”, am hotărît să-l identificăm pe fugar. Treabă nu tocmai ușoară. Trecuseră nu mai puțin de opt ani de la dispariția obiectivului și în fizionomia acestuia surveniseră schimbări. Singurul care l-ar fi putut identifica pe „Mărăscu” era „Sofronie”. Mai ales că problema acoperirii nu se punea, s-a trecut la pregătirea și instruirea lui corespunzătoare.

Discuțiile purtate în timp, cu mult tact și abilitate de către „Sofronie”, relevă că „Mărăscu” trăiește și că stă chiar la „Valeria”, că are și relații cu o femeie din Capitală, care vine în mod obișnuit la mănăstire și care-i văduvă și teribil de credincioasă.

Fără a se arăta interesat în a-l vedea pe „Mărăscu”, „Sofronie” îi sugerează „Valeriei” să găsească pentru fratele său un preot, căruia să i se spovedească, deoarece păcătuiește cu acea văduvă în fața lui Dumnezeu.

La următoarea vizită, „Mărăscu” se afla în fața lui „Sofronie”, pregătit pentru a se curăți de păcate. Și s-a spovedit „Mărăscu” nu glumă. I-a arătat popii pînă și groapa din demisolul casei, unde se strecoară de fiecare dată cînd se află în primejdie și de acolo vede cine vine ori pleacă. Așezată pe o pornitură de deal, casa avea în față priveliștea unei văi frînte doar de zidurile mănăstirii, iar în spate, cît vedeai cu ochii, întinderea unui lac.

Pe baza relatărilor lui „Sofronie” s-a putut întocmi planul arestării fugarului. Planul era perfect și de data aceasta nu ne mai putea scăpa. A intervenit însă ceva. Decretul 410/1959 privind reglementarea vieții monahale. Potrivit decretului, „Valeria” trebuia să părăsească mănăstirea. Nu avea studii corespunzătoare. Prima grijă a ei a fost să-l mute pe frate-său. Și reușește mai repede decît ne-am fi așteptat noi. Cînd am ajuns la mănăstire, „Mărăscu” nu numai că plecase, dar avusese timp să acopere și groapa în care se refugia cu regularitate.

— Vă așteptați la așa ceva ?

— În profesia noastră te poți aștepta la orice. Sub pretextul de a da o declarație în legătură cu motivele îndepărtării sale din mănăstire, „Valeria” a fost adusă în București. Printre altele a fost întrebată și de frate-său. Întrebările noastre i-au lăsat impresia că „Mărăscu” e deja arestat și că nu se încearcă decît sinceritatea ei. Și au reieșit toate drumurile în umbră parcurse de fostul P.N.Ț.-ist în cei zece ani care trecuseră de la fuga sa.

— Și arestarea lui „Mărăscu Duncan” ?

— Arestarea lui a fost o simplă formalitate. Pentru că de la „Valeria” am aflat că noul domiciliu al lui frate-său se găsește pe strada Fundăturii nr. 5. Îi era gazdă tocmai văduva care îl vizita la mănăstire. „Mărăscu” a fost găsit sub o dormeză. Era neras, purta o barbă de anahoret, iar fața îi era galbenă din cauza anilor petrecuți departe de lumină.

Căpitan Vasile MIRAILA

O verificare

OPERATIVĂ

„Mîine la ora 12 vă aștept în Grădina botanică, a treia alee pe dreapta de la intrare. E o problemă care vă privește personal !”

„Voicu“ citi de trei ori bilețelul misterios pe care îl găsisse strecurat pe sub ușa apartamentului. Semnătura era indescifrabilă.

Cine să fie ?

„Voicu“, un bărbat trecut de 50 de ani, corpulent, cu chelie proeminentă, măsură timp de o oră încăperea cu pași mărunți. Avea zece ani de cînd fusese numit responsabilul unui restaurant din Capitală și funcția asta îi oferise destule surprize. Niciodată nu i se întîmplase însă așa ceva. În ochii „mai marilor“ săi trecea drept un om care „se orientează“. La controalele făcute ieșise bine întotdeauna ; era „atent“ și discret. În ultimul timp se ducea în fiecare an în străinătate, „să-și mai distreze ochii“, după cum îi plăcea să spună, că „o viață are omul“. Și totul era în ordine. Bilețelul însă, bilețelul ăsta blestemat, îl făcea să-și tot tamponeze fruntea cu o batistă mare cît un prosop. În noaptea aceea avu coșmaruri.

A doua zi a fost numai cu ochii pe ceas. Înainte cu o oră i-a chemat pe doi ospătari cărora le-a dat indicații cum să procedeze în lipsa lui, apoi a plecat grăbit. Pe drum întrebările stăruiau, mai ales că n-avea idee prea exactă despre suma ce o consumase din gestiune spre binele propriu. Mai era și povestea cu unul dintre ospătarii ăia noi, un „carierist“ cu care avusese cîteva diferende. Cine știe ce mai iese de-aici ?!

Cu capul năpădit de gînduri, „Voicu“ a ajuns la punctul indicat pe bilet. A mai verificat încă o dată, scoțînd mica hîrtie din portofelul unde ținea banii „mari“. În timp ce confrunta biletul cu „terenul“, s-a apropiat un cetățean care citea din mers „Flacăra“. I-a dat bună ziua într-o românească cam precar exprimată, i-a spus să meargă înainte,

indicîndu-i un alt punct de întîlnire. Și i-a precizat că „vrea să vadă dacă nu cumva a fost urmărit“.

Cînd a auzit astfel de lucruri, „Voicu“ a simțit nevoia să se așeze pe o bancă din apropiere. Omul care îi spusese vorbele acelea avea un aer concentrat, dur și o privire rece, ciudată.

După aproximativ un sfert de oră, a venit și individul. S-a recomandat sec : „Maxi“, apoi cu un aer preocupat a verificat iarăși împrejurimile cu atenție și i-a întins lui „Voicu“ un pachet cu o emblemă străină, privindu-l în ochi : „Din partea șefului“, i-a specificat el scurt. După care, fără alte introduceri, i-a spus că a fost trimis de „ștab“ să verifice informațiile pe care „Voicu“ le dăduse în străinătate, în urma unui împrumut ce i se oferise. Într-adevăr „Voicu“ fusese „ajutat“ de un cetățean care trăise mult în România, în prezent prefect într-un oraș din Occident, să-și procure „o mașină“. În schimbul acestui „bine“ urma ca prefectul să-i solicite un mic „serviciu“.

— Ce informații să verificați, don'șef ? întrebă nedumerit „Voicu“, trecîndu-și mîna cu pernițe de grăsime peste fruntea asudată.

— Credeți că „șeful“ v-a dat atîția bani fiindcă purtați număr mare la pantofi ? M-a trimis să verific poveștile pe care i le-ați spus. Am totul înregistrat pe bandă. Vă amintiți ce i-ați spus, sper ?

— Păi, i-am spus că am cunoștințe pe la securitate, pe la miliție... L-au interesat „băieții“ pe care-i cunosc.

— Cine ? Concret ! interveni „Maxi“, deschizînd discret un carnetel ascuns în revista pe care se prefăcea încă a o citi.

— Păi, domnul Păcuraru, Grigoraș, Savu, ăsta barem mi-e prieten la cataramă. Și...

— Ihi ! Bine. Am să verific eu, tăie „Maxi“. Despre cum e organizată securitatea ce i-ați spus ? reveni „Maxi“ privind încă în carnetel.

— Ce-am aflat de la „băieții“. Unde lucrează, cine sînt „șefii“, despre familii. Nu i-am vorbit de rău, că oameni sîntem și eu „am principii“.

— Și cu angajamentul pe care vi l-a dat să-l semnați, cum a fost ?

— Să nu-mi cereți și dumneavoastră, că nu semnez. I-am spus și lui domnul prefect. De semnat eu nu semnez. Tot din principiu.

— Mda, făcu „Maxi“. Văd că aveți principii. Dar „atențiile“ noastre vă plac. Și mașinile. Șeful mi-a spus că trece cu buretele peste sumă, dacă-mi spuneți mai detaliat și-mi arătați tot ce știți în legătură cu securitatea și cu miliția. Se zice că aici la voi merg lucrurile foarte bine. Puteti să mă însoțiți într-o seară ?

— Cum să nu ! Cînd doriți ! — răspunse „Voicu“ bucuros că nu era altceva „mai rău“.

În aceeași seară, „Voicu“ a plecat cu „Maxi“ să-i arate concret ce știa el în legătură cu unele sedii ale Ministerului de Interne din orașul

respectiv, i-a relatat noi amănunte despre cadrele pe care le cunoștea, despre familiile lor. „Maxi“ voia să știe tot mai multe.

La despărțire, „Voicu“ a răsuflet ușurat, spunându-i lui „Maxi“, cu tonul lui de chelner bătrîn :

— Băiat deștept prefectul 'mneavoastră. Da'și-ai noștri. Dacă vrei să copiați după noi...

După vreo săptămînă, „Maxi“ i-a dat o nouă întîlnire lui „Voicu“. Cum l-a văzut i-a spus direct :

— Am verificat ce mi-ați spus, pas cu pas. Sînteți un mincinos, domnule „Voicu“ sau...

— Eu ?! a tresărit „Voicu“. Vă jur că...

— Lasă jurămintele pentru biserică. Datele dumneavoastră sînt apă de ploaie. Se vede că „băieții“ au văzut că vă place să trageți cu urechea și v-au plasat baliverne. Dealtfel bănuisem asta încă de cînd am pornit spre România. Prea aflaseți multe, ca să fie și adevărat.

— V-am spus ce am auzit, eu n-am verificat că n-am cum, se repezi „Voicu“ apărîndu-se.

— Doar cu unul sau două sedii ați nimerit-o, cit despre oameni, nu lucrează nici unul acolo unde ați spus. Tot ce pot face pentru dumneavoastră e să-i spun șefului că sînteți un fraier de bună-credință. Pentru banii primiți însă o să trebuiască să ne vindeți altceva decît gogoși de-astea. Am să vă mai caut. Eu sau altcineva, peste o lună.

Cîteva zile mai tîrziu, fiind folosit ca „informator“ al organelor Ministerului de Interne, s-a organizat o întîlnire cu „Voicu“. După discuțiile de rutină, ofițerul l-a întrebant dacă în ultimul timp a fost vizitat de vreun străin. „Voicu“, adoptînd o poziție senină, a contestat.

— Curios, a spus ofițerul. Inchipuiți-vă că „Maxi“ a fost reținut de noi. O să vă confruntăm, poate ne-a mințit... Mă întreb însă cu banda de magnetofon cum o fi. Știți, am găsit o bandă la el... Dar ce-aveți ? „Voicu“ simțea că-l inundă valuri de căldură. A cerut un pahar cu apă...

Apoi a mărturisit totul.

După plecarea lui „Voicu“, ofițerul care conducea acțiunea a făcut o analiză cu subordonații, felicitîndu-l pe „Maxi“, alias maiorul Vasile. Prin această operativă lucrare reușise să elucideze într-un timp foarte scurt suspiciunile care apăruseră în legătură cu sinceritatea informatorului „Voicu“.

Colonel Nicolae UNGUREANU

Confluența și interacțiunea factorilor sociali și individuali în criminogeneză

Prof. univ. dr. Tiberiu BOGDAN

Membru titular al Asociației
internationale de criminologie

În articolul de față se analizează factorii biologici și sociali care contribuie la formarea personalității individului. Se accentuează că factorul biologic cel mai important este condiționabilitatea (educabilitatea) innăscută, care însă nu este fatală, intrucît acestui factor i se opune forța educațională a societății. Din punct de vedere psihologic, educație înseamnă învățare, proces deosebit de complex cu legi bine determinate. A ignora legile învățării, mai ales în cazul unor indivizi greu educabili, înseamnă a deschide larg posibilitatea de formare a elementelor deviante.

Niveluri de existență

În studiul nostru anterior*) am ajuns la concluzia că deviantul — deci actorul**) care are un comportament deviant — este un individ care prin definiție este o ființă bio-psiho-socială. Această apartenență la trei niveluri de existență face ca analiza în mod obligatoriu să se extindă și asupra factorilor psihologici, ca și asupra celor biologici, pentru ca fenomenul de devianță să poată fi înțeles, prevenit și combătut.

Caracterul bio-psiho-social al individului

uman a fost recunoscut și de către oamenii de știință din Occident, dar pentru noi, marxiștii-leniniștii, esențial este, așa cum arată V. N. Kudreavțev¹⁾, să deslușim ponderea fiecărui factor în constelația cauzală a fenomenului infracțional. Așa cum am arătat mai înainte, determinant în geneza comportării infracționale este factorul social; cu toate acestea însă nu trebuie să cădem în greșeala subaprecierii factorilor biologici și să dăm dovadă de o tendință simplistă, vul-

*) Vezi „Securitatea“, nr. 2/1974.

**) Aici noțiunea de „actor“ este echivalentă cu cea de subiect.

¹⁾ V. N. Kudreavțev — Pricinosti v kriminologii, Juridiceskaia literatura, Moskva, 1968, p. 54.

gar-sociologică, în explicarea cauzelor comportamentului deviant²⁾.

Intrucit personalitatea infractorului ocupă un loc central în cercetarea criminologică și cunoașterea ei este de impor-

Factorii biologici

Dezvoltarea fizică și psihică a individului uman este determinată de doi factori principali: ereditatea și mediul (fizic și social). Mediul social are o pondere hotărâtoare pînă și în dezvoltarea fizică, dar mai ales în cea psihică a individului, deoarece numai în acest cadru are loc influențarea activă a copilului: educația.

Vorbind de factorii biologici, de obicei în lucrările de specialitate se utilizează termenul de ereditate, termen ce se referă la zestrea biologică a individului, la caracteristicile transmise pe cale genetică de la antecesor la succesori. Nu este locul aici să insistăm asupra diferitelor rezultate obținute în ultimii ani în genetică, ne mulțumim doar cu sublinierea că cei mai mulți autori sînt de acord în constatarea că au proveniență ereditară: caracteristicile anatomo-morfologice, ființa organelor senzoriale, temperamentul, timpul de reacție, capacitatea de a forma reflexe condiționate (conținabilitatea și deci educabilitatea etc.). De asemenea, este un consens și în a recunoaște că deși zestrea noastră biologică este mai puțin sub controlul nostru decît factorii de ordin social, totuși trăsăturile transmise și cele innăscute pot fi accentuate sau diminuate în cea mai mare mă-

tanță primordială pentru criminalist, vom trece în cele ce urmează la analiza succintă a principalilor factori determinanți în formarea și dezvoltarea personalității umane.

sură sub influența unor condiții de mediu corespunzătoare.

Se poate însă afirma cu certitudine că nici un conținut psihic nu se moștenește. De pildă, cunoștințele științifice ale părinților nu se pot transmite copilului, fiecare dintre noi trebuie să învețe de la început elementele și detaliile științelor. De asemenea, nu se transmit nici trăsăturile morale sau cele de caracter, ci acestea se formează în procesul învățării (educației). Asemănările dintre părinți și copii, în privința caracterului, reprezintă rezultatul unei influențări durabile — conștiente sau neconștiente — dar nicidecum nu constituie o transmisivitate ereditară.

Pentru problema care se găsește în obiectivul nostru, este important să înțelegem foarte clar că factorii ereditari nu acționează niciodată direct asupra comportamentului uman. De pildă, un copil hipoacuzic (cu auz redus) din naștere, evident că va întâmpina dificultăți în recepționarea informațiilor sonore. Dar dincolo de aceasta, dacă nu se vor lua măsuri educative adecvate (tratament special diferențiat), atunci copilul la început va deveni retras, nesociabil, mai pe urmă va da un randament scăzut în munca școlară, încetul cu încetul va de-

veni un element periferic, ostil celor din jur și, în cele din urmă, ostil și societății. Nu o dată ne-a fost dat să vedem minori devianți, ale căror manifestări antisociale puteau fi explicate prin defecțiuni fizice (senzoriale) netratate la timp și în mod corespunzător.

Dintre toate trăsăturile ereditare sau innăscute pentru înțelegerea devianței cea mai importantă este condiționabilitatea. Termenul folosit este de natură fiziologică (la I. P. Pavlov apare sub denumirea de „plasticitate a sistemului nervos“) și se referă la capacitatea individului de a forma reflexe condiționate. Acest termen pe plan social se traduce prin educabilitate, adică prin capacitatea individului de a fi educat.

Sub aspectul educabilității există multe diferențe între indivizi. Unii sînt foarte ușor educabili; este destul să li se arate un mod de comportament sau să li se atragă atenția asupra unui fapt și individul se conformează cu mare ușurință. Alți indivizi sînt greu educabili sau foarte greu educabili ceea ce înseamnă că pentru inculturația lor, adică pentru transmiterea elementelor de bază ale culturii și ale așteptărilor sociale, trebuie depuse eforturi foarte mari, susținute, fără ca succesul să fie pe deplin asigurat. Dar educabilitatea nu se reduce numai la capacitatea de a însuși mai

ușor sau mai greu cunoștințe, deprinderi, atitudini, ci se referă și la felul sau conținutul informațiilor, deprinderilor etc. Astfel, unii sînt foarte ușor educabili atunci cînd li se cere o acțiune și greu educabili sau aproape needucabili atunci cînd ei trebuie să se inhibe, să se abțină de la săvîrșirea unor acte adevărat ademenitoare dar reprobate de societatea în care trăiesc.

Devianții și infractorii provin din rîndurile acelor greu condiționabili și mai ales din rîndurile acelor la care inhibițiile se formează cu dificultate.

În mod eronat, s-ar putea crede că gradul de condiționabilitate — pe care din nefericire la nivelul actual al științei nu îl putem stabili cu exactitate — ar fi un dat fatal și că în consecință știința modernă ar da apă la moară lombrosianismului. Greaua educabilitate nu înseamnă altceva decît necesitatea unui efort educativ mărit și prelungit, de aici necesitatea unei tehnologii comportamentale diferențiate, deci necesitatea unei educații adecvate acestui specific. Cu alte cuvinte societatea posedă virtual forțele educative necesare compensării grelei educabilități. Existența infractorilor dovedește însă că cei în drept, părinți, educatori, nu au recunoscut la timp situația reală și nu au depus efortul necesar și competent pentru compensare.

Factori de mediu

Mediul (sau ambianța) este alcătuit din tot ceea ce ne înconjoară, fie că e vorba de obiecte, persoane, relații sau situații din imediată noastră apropiere, fie că e vorba de factori culturali și so-

ciali instituționali care să apară la mare distanță — în spațiu sau timp — de noi. Toate aceste elemente variate, de ordin fizic (climă, mediu geografic), social-instituționale actuale (familie, școală) sau

²⁾ V. N. Kudreavțev — lucrarea citată, p. 39.

din trecut (tradiție, comori culturale create de antecesorii) au în comun caracteristica remarcabilă că încadrează într-o rețea unică pe individ, oferindu-i prilejuri variate de activitate, îi stimulează, îi influențează și îi formează personalitatea pe toate planurile.

Nu vom face aici analiza factorilor de mediu, ponderea acestora în formarea personalității, ci ne vom îndrepta atenția asupra faptului că toți factorii de mediu sînt factori de influențare care contribuie direct sau indirect la formarea personalității umane. Această influențare înseamnă condiționarea sau învățarea, proces complex ce are ca efect continua schimbare a individului. Mai cu deosebire în primele etape ale vieții (copilărie și adolescență), învățarea va fi cu atît mai temeinică și personalitatea individului va deveni cu atît mai armonioasă cu cît factorii de influență (familie, școală, co-vîrstnici) vor acționa convergent, iar personalitatea se va dezvolta mai anarhic în cazul în care factorii de influență își vor exercita acțiunea independent, divergent sau conflictual. Procesul învățării se începe chiar de la naștere și după unii autori este posibil ca anumite forme de învățare să aibă loc chiar în timpul vieții intrauterine. Este necesar însă să înțelegem bine conceptul științific de învățare. Este greșit să se creadă că învățarea are loc atunci cînd învățătorul spune ceva copilului. Ideea subiacentă aici este că învățătorul transmite informația care în mod obligatoriu este asimilată de elevi.

Din punct de vedere științific, comportamentul tipic uman este aproape pe de-a-ntregul învățat. Acest fapt se poate înțelege și mai bine dacă ne gîndim că tot tezaurul de cunoștințe, valori sociale

și estetice create de-a lungul istoriei dezvoltării sociale omul nu și-l poate însuși decît pe calea achiziției, a învățării individuale. În sens psihologic, vorbim de învățare referindu-ne la achizițiile: (a) de activități utile individului (de pildă cînd învățăm cuvinte noi, memorăm o poezie sau învățăm să batem la mașină), (b) de activități utile pentru integrarea socială (de pildă, cînd ne însușim modul de salut, de exprimare a condoleanței, regulile bune-cuviințe, apoi idealurile și atitudinile societății noastre, preferințele caracteristice culturii noastre) și (c) de activități inutile sau dăunătoare (ca de exemplu stereotipuri verbale parazite, ticuri motorii, gesturi indezirabile, fumatul, atitudine antisocială etc.). Deci în sens larg, învățarea înseamnă însușirea oricărei experiențe sociale, iar în sens pur psihologic prin învățare se înțelege orice achiziție nouă a organismului, care are drept efect o schimbare în comportament (acțional sau verbal). Existența achiziției noi se manifestă în faptul că în urma învățării noi efectuăm mai rapid, cu mai puțin efort, cu mai multă siguranță și mai multă precizie unele acțiuni. Cu alte cuvinte, achiziția nouă de obicei se automatizează și mai tîrziu devine deprindere.

Schimbările de comportament la care ne-am referit sînt manifestările vizibile ale învățării. Am putea să le denumim dovezi ale învățării. Noi nu putem face clar distincția între aceste schimbări în comportament și transformările care au loc înăuntrul organismului și care formează bază acestor schimbări. Pe de o parte, avem în față schimbările actuale dinăuntrul organismului pe care le presupunem că au loc în sistemul nervos central și pe care noi putem să le denu-

mim învățare propriu-zisă; pe de altă parte, avem semnele exterioare ale învățării despre care, în mod obișnuit, spunem că sînt performanțele noastre³⁾. De pildă, cînd cineva după exerciții sistematice a învățat să bată la mașină, noi putem constata schimbarea prin aceea că față de etapa de început a exercițiilor, individul are performanțe din ce în ce mai bune (bate mai multe cuvinte în unitatea de timp și face mai puține greșeli). Alături însă de această performanță, noi considerăm că s-au petrecut transformări și în sistemul nervos central, în sensul că la respectivul s-au format (adică fixat) o seamă de reflexe cu ajutorul cărora efectuează mai bine sarcina pe care o are.

Dacă analizăm exemplele de mai sus vom observa că cel ce a învățat dactilografia, de fapt și-a format niște reflexe condiționate, în sensul că a asociat fiecare literă cu o anumită mișcare, bătînd într-un loc bine stabilit pe claviatură. A conecta în mod durabil o anumită literă cu o anumită mișcare a unui deget presupune un exercițiu sistematic și totodată întărirea acestui exercițiu prin succes și satisfacție. Într-adevăr, dacă încetul cu încetul nu s-ar reduce timpul necesar pentru scrierea unui text, dacă nu s-ar reduce greșelile etc. atunci respectivul individ și-ar pierde răbdarea și, în cele din urmă, învățarea nu ar avea loc.

Evident că dacă, pentru fiecare succes, cel ce învață ar fi recompensat material, atunci învățarea ar avea loc mai rapid, tot așa cum penalizarea fiecărei greșeli ar aduce după sine, de asemenea, însușirea scrierii corecte la mașină. În orice

fel de învățare există asemenea întăriri prin recompensă (materială sau morală, cum ar fi lauda, de pildă) sau penalizări (materiale) sau diverse forme de dezaprobări morale.

De-a lungul istoriei, societatea e elaborat o serie întreagă de recompense și de penalizări obligînd indivizii să se conformeze la regulile morale, să-și însușească cunoștințele necesare conviețuirii etc. Progresul social merge mină în mină cu ponderea din ce în ce mai mare a sancțiunilor premiale, cu care sînt recompensați cei care se conformează și cu reducerea din ce în ce mai vizibilă a coerciției fizice, a sancțiunilor penale brutale. Este neîndoielnic însă că în materie de reacție, față de sancțiunile penale sau premiale, indivizii diferă foarte mult și tocmai din acest motiv o educație diferențiată înseamnă utilizarea la locul potrivit a sancțiunii potrivite gradului de educabilitate a individului.

Urmărind cariera unor infractori, de cele mai multe ori putem descoperi că s-au aplicat față de ei întăriri necorespunzătoare. Unii dintre ei au fost prea brutalizați, iar alții prea răsfățați, fie în familie, fie în școală, fapt care a îngreuiat socializarea lor și a facilitat alunecarea lor pe panta devianței.

Întorcîndu-ne acum la exemplul cu învățarea dactilografiei, să presupunem că după cîteva zile de exercițiu cineva ar schimba pozițiile literelor pe claviatură. Spre surprinderea candidatului dactilograf litera „m” s-ar găsi în locul literei „f”, „g” în locul lui „a” etc. Evident că după un timp el și-ar însuși totuși scrisul la mașină, dar cu oarecare dificultate intrucît la început ar trebui să

³⁾ E. Stones — Educational Psychology, Methuen & Co Ltd, London, 1972.

dezvețe și pe urmă să reinvețe mișcările necesare. Dacă însă am presupune că în fiecare zi s-ar schimba tot altfel claviatura, putem fi siguri că elevul ar abandona încercările și ar refuza cu îndărătnicie să mai continue învățarea. În acest ultim caz schimbarea de comportament care caracterizează învățarea aici se manifestă prin refuz sau aversiune față de activitate, ceea ce științific se cheamă fixare anormală⁴⁾.

Asemenea fenomene de fixare anormală au loc atunci când factorii educaționali sînt în contradicție și conflict. De pildă, dacă părinții sînt indiferenți față de frecvența copilului lor la școală, școala în schimb este foarte exigentă pe acest plan, iar covirstnicii de pe stradă sînt porniți spre chiul, atunci copilul încetul cu încetul va tinde să abandoneze școala. Și este normal să fie așa, cînd

același act, același comportament este apreciat diferit de cei cu care el intră în contact.

În condițiile în care există un conflict între atitudinile profesorilor și ale părinților pe planul moral, politic, ideologic etc., atunci învățarea la copil va avea toate caracteristicile fixării anormale, el alegînd în mod legic dintre variantele oferite lui pe acelea care cer mai puțin efort și care dau satisfacții de moment. Atunci cînd constatăm așa-zisa lipsă de educație moral-cetățenească la unii indivizi din rindurile cărora se recrutează și o parte din infractorii la securitatea statului, în fond avem de-a face cu indivizi a căror educație s-a efectuat în condiții conflictuale și deci la care procesul învățării s-a soldat cu asemenea fixări anormale.

În cazul în care acțiunea de dezinformare se duce în cadrul unui joc operativ, cu folosirea unui agent dublu, este necesar să respectăm cît mai strict următoarele reguli de conduită :

Agentul dublu să trăiască realmente faptele legendate, să treacă prin toate peripețiile, să fie în măsură să dea pe loc, fără ezitări, toate detaliile ce i se vor cere privind oamenii, locurile și întîmplările evocate ; fabricînd material dezinformativ, ca provenind de la anu-

mis dușmanului în trecut, fie că știm că se află în posesia lui, obținute prin alte mijloace.

Unii ofițeri ar putea să fie uimiți de insistența cu care recomandăm folosirea datelor reale în munca de dezinformare. Este desigur greu de stabilit o regulă generală — precizînd o dată pentru totdeauna cît și în ce măsură se poate opera cu asemenea date. Putem spune totuși că există suficiente date reale care pot fi folosite fără riscuri în elaborarea materialelor de dezinformare. Cheia

DEZINFORMAREA (III)

General-maior Mihai ILIE

mite persoane, este bine să organizăm astfel lucrurile încît agentul să vadă respectivele persoane, să le cunoască, chiar dacă nu va discuta efectiv cu ele. El trebuie să fie în situația de a descrie fizic relațiile sale, iar acolo unde este vorba de cules anumite informații — pe care noi, de multe ori, ne spargem capul să le fabricăm în birou — să-l lăsăm pe agent să încerce să le culegă, cu mijloacele lui, rolul nostru fiind doar acela de a-l „cenzura“, indicîndu-i-le pe cele ce pot fi date. Acesta pare să fie procesul cel mai avantajos de creare a materialului dezinformativ.

Să se opereze cu adevărul ori de cîte ori acest lucru este posibil. Chiar atunci cînd introducem date false, ele trebuie țesute pe informații reale, pe care fie că le-am mai trans-

succesului se află în mare măsură în folosirea judicioasă a posibilităților ce ni se oferă de a opera cu adevărul. Acesta trebuie să constituie unul din elementele de calificare profesională a celor care elaborează materiale de dezinformare.

Agentul să se supună instrucțiunilor primite de la serviciul de spionaj. Un agent care nu răspunde la solicitările concrete ale celor ce l-au recrutat nu va face niciodată prea multă treabă. Se va întîmpla ca în jocul operativ inițiat cîndva de către organele de contraspionaj în care au fost folosiți doi spioni parașutați și capturați mai de mult : serviciul de spionaj le solicita informații, care ar fi putut fi efectiv elaborate și furnizate dacă ar fi existat un organ specializat, o legătură reglementată cu instituțiile la care se

⁴⁾ Paul Ellen — The Compulsive Nature of Abnormal Fixation, D. Van Nostrand, New York, 1965.

„...in cadrul unui joc operativ, cu folosirea unui agent dublu, este necesar să fie respectate cit mai strict următoarele reguli: agentul dublu să trăiască realmente faptele legendate; să se opereze cu adevărul ori de cite ori acest lucru este posibil; in cadrul jocului operativ, trebuie să se pună de la inceput problema preluării inițiativei de către noi; fiecare joc operativ și agentul (sau agenții) care participă la realizarea lui să fie condus, in afara ofițerului de contraspionaj, de către un ofițer specializat pe probleme de dezinformare.”

„Este necesară (mai ales in cazul unui agent al dușmanului recrutat de noi) urmărirea stării psihologice a agentului, verificarea lui permanentă. Cind se observă anomalii, este necesar să luăm măsuri urgente.”

aflau informațiile solicitate. Dar noi nu le dădeam pur și simplu nici o informație pentru că aceasta era orientarea atunci. In locul informațiilor cerute li s-a transmis celor de la centrul N.A.T.O. că „nu mai avem bani”, că „ni s-a stricat aparatura”, „trimiteți pe cineva să ia legătura cu noi” etc. Din această cauză, după un timp, jocul a și eșuat.

Jocul operativ cere ca, pe cit posibil și într-o măsură cit mai mare, instrucțiunile primite de la adversar să fie respectate, iar cererile lui satisfăcute, ori de cite ori aceasta nu ne dăunează.

In cadrul jocului operativ, trebuie să se pună de la inceput problema preluării inițiativei de către noi. Preluarea inițiativei este un proces treptat. Mulți ofițeri se pripesc atunci cind trimit un agent către un suspect de spionaj și îl instruesc să-i lanseze o informație „bombă”, fără să țină seama că o asemenea informație senzațională îl va determina pe cel ce o primește să reflecteze cu multă suspiciune și de cele mai multe ori să ne intuiască intențiile. Dimpotrivă, dacă agentul va proceda cu tact, va strecura treptat cite o idee, cite un element, cu referire, la inceput, la probleme minore, trezindu-i adversarului treptat curiozitatea, vom reuși efectiv să-l tentăm pe dușman și astfel va putea fi clădită o situație operativă nouă, inițiativa

fiind cistigată durabil de către noi.

Este necesar ca **fiecare joc operativ și agentul (agenții) care participă la realizarea lui să fie condus, in afara ofițerului de contraspionaj, de către un ofițer specializat pe probleme de dezinformare, care să cunoască in detaliu cazul, încă de la apariția lui.** Aceasta este, după părerea noastră, o necesitate, ținind seama de faptul că ofițerul de dezinformare este anume destinat unei asemenea munci, el fiind cel chemat să creeze informația, să dea răspunsul la chestionarul inamicului, să vadă prin ochii agentului, să contabilizeze datele jocului operativ. Ofițerul de contraspionaj nu are timpul material să realizeze toate aceste sarcini. El mai are și alți agenți, mai are și alte acțiuni, iar transmiterea materialelor dezinformative este o problemă in care mai trebuie ținută și o evidență strictă pe care el n-o poate realiza. Această evidență este necesară pentru că — așa cum subliniam și in partea I a articolului — in clipa cind ne-am contrazis, ne-am dezis, am retractat, de obicei am și pierdut partida.

Un ofițer de dezinformare care cunoaște in amănunt tot ce s-a transmis și nu numai ce s-a transmis, dar cunoaște și cazul, in măsura in care trebuie să-l cunoască, poate aprecia atunci cind dușmanul îi cere urgent

agentului o anumită informație. Din materialul de bază, pe care-l are deja aprobat spre transmitere, și printr-o documentare rapidă pentru completarea lui, ofițerul de dezinformare trebuie să poată asambla in timp util răspunsul cerut, care va fi desigur transmis numai cu acordul organului de contraspionaj care coordonează jocul operativ, și cu aprobările necesare.

Pe toată durata jocului operativ apare deci necesitatea ținerii unei evidente precise de către ofițerul de dezinformare, pornind de la faptul că undeva, de partea cealaltă, se ține, de asemenea, o contabilitate exactă a ceea ce se cere și a ceea ce se primește.

Este necesară (mai ales in cazul unui agent al dușmanului recrutat de noi) urmărirea stării psihologice a agentului, verificarea lui permanentă. Cind se observă anomalii, este necesar să luăm măsuri urgente. Dacă nu putem lămurii ce se intimplă cu agentul — sub raport psihologic — este mai bine să oprim jocul operativ.

Cind serviciul de spionaj dușman îi oferă agentului unele avantaje materiale, trebuie să i se acorde acestuia un procent din ceea ce i s-a oferit.

Mulți dintre noi riscăm să alunecăm in această problemă pe o pantă greșită, aplicind in mod îngust regulile de echitate, transpunind in mod mecanic aceste reguli la situațiile specifice muncii de contraspionaj. Dacă dușmanul îl remunerează

pe agent, îi aduce să spunem un magnetofon, îi dă țigări și ofițerul i le confiscă cu regularitate pe toate pe bază de proces-verbal, la cel in cauză va apare tentația să nu mai spună sincer ce și cit a primit. Mai mult decit atât, există riscul ca după o vreme agentul să inceteze de a mai fi cinstit cu noi și să roage pe cel ce-i dă asemenea lucruri, respectiv pe spion, să nu-i mai aducă obiecte ci să-i depună contravaloarea lor la o bancă in străinătate, bani pe care să-i poată folosi atunci cind va face un drum peste graniță. Din acest moment incepe trădarea.

Acordindu-i agentului un procent din remunerația primită de la dușman, noi avem totodată sarcina să-l lămurim pe acesta că ceea ce i se lasă nu este un drept al lui, ci al statului, rezultat de pe urma unor eforturi, care sînt făcute nu numai de el, ci mai ales de organele de securitate. De aceea ceea ce primește este de fapt o recompensă ce i se acordă de aceste organe. Acest lucru trebuie bine înțeles de agent.

Uneori, in condițiile jocului operativ apare necesitatea ca doi agenți recrutați de noi să fie puși in contact direct. Aceasta poate deriva din sarcina pe care o poate primi un agent de a verifica un alt agent, devenit intre timp și el agentul nostru, sau de a contacta o altă persoană, de a face unele verificări etc.

Cind sîntem nevoiți să acceptăm asemenea situații, cel mai bine este ca noi, ca organe de securitate, să nu ne amestecăm, să nu apărem și să

„Cind, in condițiile jocului operativ apare necesitatea ca doi agenți recrutați de noi să fie puși în contact direct, organul de securitate nu trebuie să intervină. Aceasta poate deriva din sarcina pe care o poate primi un agent de a verifica un alt agent, devenit între timp și el agentul nostru, sau de a contacta o altă persoană, de a face unele verificări etc.”

nu mijlocim realizarea acestor sarcini. Totul trebuie să se desfășoare de la agent la agent, în cadrul cel mai natural cu putință, fără a-i dezvălui vreunuia faptul că celălalt este, de asemenea, agentul nostru.

O regulă elementară a jocului operativ cere să nu se comită gesturi necugetate, dăunătoare și ireversibile. Un proverb oriental spune: „Nu scuipa în fântână, căci s-ar putea să mai ai nevoie să bei apă din ea”. În acest sens, este necesar să evităm, în contactul cu inamicul, ocazionat de jocul operativ, poziția categorică și absolută, încercarea de a-l forța să ia o anumită decizie. Lucrurile trebuie lăsate să evolueze firesc, având deschise mai multe posibilități de reluare și ținând mereu cont că nu sîntem singurii care manevrează pe tabla de șah a jocului operativ.

În cazul în care apar mai multe posibilități de a începe un joc operativ, se alege varianta convenabilă, păstrîndu-se o a doua în rezervă. Organele noastre au fost puse într-o asemenea situație tot cu ocazia capturării spionilor parașutați. Aveam în mină atunci mai multe grupuri. Fiecare dintre ofițerii care lucrau în problemă ar fi dorit să inițieze un joc operativ cu grupul pe care-l avea el în lucru. Pînă la urmă a fost ales — și așa trebuia făcut — grupul care oferea garanțiile cele mai mari,

care avea acoperirea cea mai bună. Acesta a fost grupul Gheorghiu-Cristescu, care fusese prins fără prea mult zgomot. Ni s-a plasat atunci de către dușman, Bebi Toma, care venise special pregătit să se ofere pentru a colabora, dar nu am acceptat această ofertă, tocmai pentru faptul că inițiativa aparținea dușmanului și noi nu știam ce urmărește. (Bebi Toma a fost judecat și condamnat odată cu ceilalți, dar cu o pedeapsă mai ușoară, avînd în vedere că se predase de bunăvoie organelor de stat.)

Desigur, dacă avem două situații la fel de bune, sau una bună și alta mai puțin bună, dar acceptabilă, o vom păstra pe a doua în rezervă, fie pentru a amplifica cu ea jocul operativ la momentul oportun, fie pentru a o avea ca variantă de rezervă pentru a începe alt joc operativ în cazul că primul eșuează.

Agentul ales pentru jocul operativ nu trebuie să fie dintre oamenii cu „poziție” și posibilități foarte mari. Acesta este un factor deosebit de important deoarece gradul de verosimilitate al legendelor ce se pot construi pentru asemenea agenți este mult mai redus. Va fi foarte greu de crezut că un om cu o funcție mare, care are asigurate condiții materiale bune, își va pune pielea în joc, va risca o pe-

„Agentul ales pentru jocul operativ nu trebuie să fie dintre oamenii cu „poziție” și posibilități foarte mari. Acesta este un factor deosebit de important deoarece gradul de verosimilitate al legendelor ce se pot construi pentru asemenea agenți este mult mai redus.”

deapsă penală pentru cîteva sute de dolari sau pentru niște cadouri, pe care i le-ar oferi dușmanul în schimbul informațiilor date. Pe de altă parte, informațiile pe care le-ar putea da oamenii din cercurile înalte au, de regulă, un caracter atît de general încît uneori nu-i interesează efectiv pe spioni și, alte ori, nu sînt pur și simplu crezute. De aceea, este bine să optăm pentru oameni de importanță medie, funcționari executivi, care nu sînt aproape niciodată în poziția să cunoască hotăriri de ansamblu sau planurile secrete în totalitatea lor, dar care pot legenda faptul că au aflat unele indicii, unele fînturi din ele. Va fi de altfel și în avantajul jocului operativ să folosim un om care să nu poată fi forțat să dea foarte mult de la început.

Atunci cînd trimitem un agent în birlogul dușmanului, pentru a ne aduce de acolo informații, trebuie să ne gîndim la faptul că în tot ce face el există pericolul de a fi prins și de a suporta consecințele căderii sale. De aceea, agentul trebuie să fie bine instruit sub raport contrainformativ, să fie prevenit asupra mijloacelor de verificare tehnico-operative și capcanelor ce i se pot întinde. Lui trebuie să i se repete mereu aceste probleme, să se discute deschis cu el despre posibilitatea de a fi prins și anchetat, despre linia de conduită pe care trebuie să o respecte în acest

caz, despre necesitatea de a avea în toate împrejurările o comportare cît mai naturală.

Conceptul de joc operativ și de acțiune de dezinformare se referă și la acele măsuri de apărare și conspirare a metodelor muncii și propriilor noastre jocuri operative.

Acest lucru se poate realiza pe două căi:

a) *Punerea deliberată, sub controlul dușmanului, a unor canale și a unor agenți, prin care să-l inducem în eroare asupra intențiilor și scopurilor noastre.*

Cînd am realizat una, două pătrunderi importante la dușman și avem agenți cu care desfășurăm cu succes jocuri operative, este indicat să realizăm și o a treia linie pe care să o lăsăm însă sub controlul dușmanului. Pe această linie să meargă tot materialul de „intoxicare”, din care să rezulte că sîntem cam naivi, că nu prea știm ce vrem etc. O asemenea acțiune va putea acoperi ansamblul măsurilor noastre și va constitui o premisă a succesului pentru jocurile operative reale;

b) *Recrutarea formală a unor elemente despre care cunoaștem cu certitudine că sînt (și rămîn și după recrutare!) agenți ai dușmanului și prin dezinformarea cărora îl inducem implicit în eroare.*

Acestora le vom da sarcini și sisteme de legătură care să ocupe timpul dușmanului și cu ajutorul că-

„Conceptul de joc operativ și de acțiune de dezinformare se referă și la acele măsuri de apărare și conspirare a metodelor muncii și propriilor noastre jocuri operative, pe două căi: a) Punerea deliberată, sub controlul dușmanului, a unor canale și a unor agenți, prin care să-l inducem în eroare asupra intențiilor și scopurilor noastre; b) Recrutarea formală a unor elemente despre care cunoaștem cu certitudine că sînt (și rămîn și după recrutare!) agenți ai dușmanului și prin dezinformarea cărora îl inducem implicit în eroare.”

roră să-i distragem atenția de la adevăratele noastre sarcini și metode de muncă.

Și în aceste situații, desigur, trebuie respectate regulile jocului operativ. Dușmanul trebuie să fie în permanență convins că noi lucrăm cu bună-credință. Sarcinile pe care le trasăm agenților fățarnici trebuie să se înscrie în limitele preocupărilor pe care le-am avut în mod real și pe care dușmanul le cunoaște, pentru că ne lucrează de mult timp și eventual a identificat chiar pe unii dintre agenții noștri, aspect ce nu trebuie ignorat.

De ce este necesar să se respecte regulile jocului operativ chiar atunci cînd e vorba de o acțiune falsă?

Noi am inițiat o acțiune bine cunoscută de către organele de securitate, anume „Sigma și Omega”, în care nu numai că nu am respectat regulile jocului, dar ne-am comportat ca și cum am fi avut de înfruntat de partea cealaltă niște organe de informații și contrainformații foarte înapoiate. Așa cum fusese concepută inițial, nimeni nu putea să creadă în seriozitatea acțiunii noastre. În afară de aceasta, noi

n-am ținut cont de faptul, nu l-am cunoscut mai bine-zis, că organele de contrainformații ale țării vizate erau la curent cu principiul și modul de organizare a unei acțiuni similare întreprinse de alte organe, înaintea noastră.

Desigur că noi urmărim în principal derutarea dușmanului și crearea pentru el a unui volum de muncă în gol. Pornim de la premisa că în alte țări numărul lucrătorilor de informații și contrainformații care acționează împotriva R.S. România este limitat și că putem să le dăm suficient de lucru acestora pentru a-i distra de la preocupări ce nu ne convin.

Acest lucru nu se poate realiza însă în proporție de masă, trimițînd zeci de persoane care se grăbesc să declare, imediat ce ajung la destinație, că au fost recrutate de organele noastre, ci se face în mod inteligent, treptat, mai întîi un caz, apoi încă unul, ramificîndu-le, fabulîndu-le, dar păstrîndu-le permanent în limitele credibilului.

Este necesar să imprimăm acestor acțiuni fictive, destinate dezinformării dușmanului, un caracter de seriozitate. Trebuie să fim, de asemenea, atenți la mijloacele de legătură ce le

„Jocul operativ este o sarcină care cere forțe și timp. Asigurarea cu mijloace materiale ca și decizia de principiu depind de ofițerul de contraspionaj, care trebuie să-și precizeze de la început scopul pentru care vrea să inițieze jocul, hotărâște și alege cazul, informatorul sau informatorii. Ofițerul de dezinformare este acela care își asumă sarcina întocmirii materialelor de dezinformare necesare ducerii jocului, precum și concentrarea acestor materiale, într-o evidență bine pusă la punct, folosirea lor gradată.”

introducem în jocul operativ. Să nu punem în pericol de a desconfirma mijloacele reale folosite pentru legătură, dar nici să nu recurgem la metode infantile. Există suficiente mijloace de legătură verosimile care nu

intră în metodele noastre reale de lucru.

Verificarea permanentă, cu toate mijloacele pe care le au la îndemînă organele noastre, rămîne condiția „sine qua non” a jocului operativ.

În articolul despre dezinformare și mijloacele realizării acesteia, inserat în cele trei numere ale publicației „Securitatea”, nu avem deloc pretenția să fi epuizat toate elementele temei și nici nu am urmărit acest lucru.

Am dorit doar să subliniem unele condiții de bază ale muncii de dezinformare și de joc operativ și să delimităm locul și rolul ofițerului de contraspionaj și al celui de dezinformare în conducerea acestor acțiuni.

Jocul operativ este o sarcină grea și laborioasă, care cere forțe și timp. Asigurarea cu mijloace materiale ca și decizia de principiu depind de ofițerul de contraspionaj, care trebuie să-și precizeze de la început scopul pentru care vrea să inițieze jocul, hotărâște și alege cazul, informatorul sau informatorii, are conducerea. Ofițerul de dezinformare este acela care își asumă sarcina întocmirii materialelor de dezinformare necesare ducerii jocului, precum și concentrarea acestor materiale, într-o evidență bine pusă la punct, folosirea lor gradată.

Insistăm asupra faptului că, după părerea noastră, este greșit să se creadă că serviciul de dezinformare este în stare ca la un simplu apel, la o apăsare pe buton, să dea răspunsuri și să rezolve cererile de informații ce se ivesc în cadrul unui joc operativ. Pentru a fi realmente utili, ofițerii acestui serviciu trebuie angrenați încă din faza inițierii jocului. Ei trebuie să participe la luarea deciziei, la stabilirea liniei de conduită, a planului general, să se angreneze alături de ofițerul de contrainformații la buna desfășurare a acțiunii și să asigure elaborarea, distribuirea, pe baza regulilor existente, a datelor de dezinformare.

activitatea de supraveghere informativă-generală a turiștilor străini

În vederea unui schimb de experiență interjudețean, redacția noastră a purtat o discuție cu câțiva tovarăși olițeri din județul Sibiu, care răspund de munca de contraspionaj pe linie de turiști. Consemnăm în continuare punctele de vedere ale tovarășilor locotenent-colonel Mihail Andre, șeful securității județene Sibiu, locotenent-colonel Ion Poiană, șeful serviciului de contraspionaj județean, maior Ion Păcșas și locotenent-major Constantin Cîrneai :

REDACTIA : Pentru a realiza o punere în temă a cititorilor, vă rugăm să ne dați întâi câteva date asupra specificului județului dumneavoastră, asupra particularităților acestui an turistic, a ponderii vizitatorilor și, în consecință, asupra modului în care a fost organizată munca de supraveghere informativă generală, pe raza județului dumneavoastră.

Locotenent-colonel Mihail ANDRE : Este într-adevăr necesar să precizăm acest cadru, pentru că specificul județului Sibiu, diferă de cel al unor județe, cum e Constanța, de pildă. În județul nostru, un număr mare de cetățeni străini care ne vizitează țara au aici rude, prieteni, cunoscuți, foști colegi, cunosc locurile, obiceiurile, limba. Ei nu vin deci într-un spațiu necunoscut, cum vine, spre exemplu, un suedez pe litoral. Să mai reținem că cei mai mulți dintre acești turiști despre care vorbim au întocmit măcar un chestionar în lagărele pentru emigranți. În ce privește numărul vizitatorilor, în 1973 el a fost de peste 40.000. anul acesta de aproximativ 15.000 până la sfârșitul lunii iulie. Dar cifrele acestea se referă la cei cazați în obiective turistice de stat și gazde O.J.T. Pentru a afla însă numărul real al străinilor de pe raza județului trebuie să înmulțim cam cu zece, adică să-i adăugăm pe cei care

se cazează la rude, prieteni, gazde particulare. Nu este greu de înțeles că apar astfel dificultăți suplimentare, că măsurile noastre trebuie să țină seama de aceste particularități.

Locotenent-colonel Ion POIANĂ : Avem de fapt trei categorii principale de turiști, care prezintă trăsături distincte. Prin așezarea geografică, obiective culturale, etnografice, cabane montane, condițiile create în ultimul timp în ce privește cazarea și deservirea, Sibiuul atrage un număr tot mai mare de turiști, dornici să vadă peisaje frumoase, să se distreze. Aceștia formează o primă categorie de străini, cei care se cazează în hoteluri, cabane montane, campinguri. O a doua categorie sînt cei ce tranzitează — spre litoral în majoritate — și care se opresc la noi doar o noapte sau două, pentru popas.

Dar categoria majoritară, este cea despre care vorbea tovarășul locotenent-colonel Andre, a celor ce au rude, prieteni etc. în județ și care au plecat — legal sau ilegal — în străinătate. Pentru a ilustra situația acestei ultime categorii, am să dau doar un exemplu recent. E vorba de un tinăr de 24 de ani, plecat legal în 1973, imediat după ce fusese lăsat la vatră. Acest tinăr fusese șoferul comandantului unei unități speciale din țara noastră în timpul stagiului militar. El a fost interogat în lagăr în mod deosebit asupra fostului său comandant, căuțînd să se afle desigur tot ce era posibil despre acesta.

Locotenent-colonel Mihail ANDRE : Dar nu s-au interesat doar de datele pe care le presupunem : comportare, caracter, familie. Pînă și despre ce țigări fumează și ce băuturi preferă acel comandant l-au întrebat. Iar după numai două luni, l-au trimis înapoi în România, cu sarcina de a relua neapărat legătura cu fostul lui șef.

Locotenent-colonel Ion POIANĂ : Și cazul nu-i singular, bineînțeles ; mai avem diferite persoane cel puțin la fel de interesante. Problema care se pune deci este de a-i descoperi, de a-i selecta pe acești oameni din rîndul sutelor de mii de turiști care, vara sau iarna, vin în județul nostru. (Telefericul de la Păltiniș creează condiții excelente pentru petrecerea concediilor și iarna.)

Începutul în acest an a fost bun, în sensul că activitatea noastră a fost orientată în lumina ordinului din 15 mai, ordin care stabilește sarcini precise pentru toate organele — fie securitate, fie miliție. S-a creat astfel o bază largă de activitate informativă pe linia supravegherii informative generale a turiștilor străini. Nu voi insista asupra tuturor măsurilor pe care le-am luat în urma acestui ordin, menționez doar că fiecare compartiment de securitate ori de miliție din inspectoratul nostru are stabilite sarcini concrete, pe probleme de specific, cu termene și responsabilități, că orele de pregătire profesională au vizat înțelegerea în mod clar a respectivelor sarcini. Aceasta, pentru a se evita situația din trecut, cînd, în special la miliție, a apărut un volum mare de înformații, dar cu puține aspecte într-adevăr utile muncii de contraspionaj.

Anul acesta am luat însă măsuri de instruire amănunțită și de stimulare a cadrelor de miliție, dar și a rezerviștilor care ne ajută în mod deosebit. Cu cabanierii am stabilit un sistem de legătură operativ, fiind ajutați și de formațiunile de circulație ale miliției, astfel că sintem la curent cu orice mișcare a străinilor care se fac suspecti într-un fel sau altul. Baza supravegherii informative rămîne însă desigur rețeaua informativă, sens în care conducerea inspectoratului a dispus măsuri ca — în lumina ordinului existent — să se realizeze o instruire detaliată — a întregului aparat ce lucrează cu rețea, pentru ca toate forțele ce pot concura la supravegherea informativă generală să fie mobilizate.

Locotenent-major Constantin CÎRNECI: În ce privește această instruire a rețelei, aș vrea să adaug că s-a realizat orientarea surselor spre acei străini ce se fac suspecti de spionaj și spre acele legături ale lor suspecte de activitate de trădare. E vorba deci de **dezvoltarea discernămintului informatorilor și al colaboratorilor noștri.** Pentru că străinii care ne interesează evită de regulă hotelurile ori gazdele O.J.T., preferînd gazde particulare, cunoscuți și rude. Așa cum s-a arătat însă mai înainte, nu numai ei fac asta. Un număr foarte mare dintre turiștii străini se cazează particular, vin, pleacă, revin, pentru o zi, o săptămînă, ori mai mult, se întîlnesc în diferite locuri cu diferiți cunoscuți, îi invită la plimbări și așa mai departe. Dacă mergi prin oraș, prin orașul vechi în special, vezi cam în fiecare curte, o mașină străină. Desigur însă nu toți turiștii străini desfășoară activitate ostilă, nu toți se fac suspecti prin legăturile pe care și le creează. De aceea, noi am instruit rețeaua, în sensul de a-și orienta atenția asupra contactelor realizate cu acei cetățeni români care pot intra în atenția unor servicii de informații, în primul rînd cei ce minuiesc documente secrete, ce au realizat, ori lucrează în prezent la invenții, inovații etc.

Maior Ion PĂTCAȘ: Discernămintul acesta, mai exact spus capacitatea surselor noastre de a selecta aspectele și oamenii interesanți pentru munca noastră, este într-adevăr o chestiune importantă. Pentru că este greu de stabilit în ce măsură un om plecat din România acum doi ani, să spunem, manifestă un interes suspect pentru un cunoscut ori fost coleg al lui. Este firesc să întrebe ce mai face inginerul X, cum a evoluat, la ce lucrează în prezent, cum se împacă cu familia și colegii și altele. Asemenea întrebări nu par curioase, fapt cunoscut și speculat de serviciile de informații străine care instruiesc agenții strecurați în rîndul turiștilor obișnuiți. Am mai remarcat un aspect la care merită să ne gîndim, în ideea poate de a-l exploata, ori măcar urmări. Mulți turiști plecați din România revin aici pentru a găsi un mediu familiar pe care acolo nu și-l pot crea. Chiar cei care reușesc „să se aranjeze” bine în străinătate nu-și prea pot face acolo prieteni, ci cel mult asociați. Există o anumită căldură, acel ceva al locurilor natale pe care nu-l pot găsi în străinătate și care îi face să vină pentru a petrece, pentru a revedea oamenii cu care au copilărit. Dar există și din aceia care manifestă o

căldură subită, pentru persoane pe care înainte de a pleca din țară nu le agreau prea mult... Ceea ce iarăși merită desigur reținut. Și de atras atenția rețelei asupra acestei categorii de... „prieteni”.

REDACTIA: Ce procedee noi ați constatat că au fost utilizate — ori încercate — în ultimul timp de către anumiți cetățeni străini, veniți sub acoperire turistică?

Locotenent-colonel Ion POIANĂ: Au existat cîteva încercări interesante care mergeau pe ideea unor acțiuni oficiale, legalizate. Așa de pildă, unele firme turistice străine au organizat sate de vacanță în România, pentru turiști din țările respective. Dar, din locurile pe care le propuneau — și la care țineau foarte mult —, reieșea destul de limpede că scopul declarat (petrecerea vacanței într-un loc pitoresc) era doar o aparență. **Se viza de fapt acoperirea unei activități de propagandă emigraționistă, ori de situare în apropierea unor zone ce îi interesau.** Dacă nu s-ar fi sesizat scopul — nu puteau fi luate măsurile de securitate cerute de situația nou creată. Au mai fost și încercări de a stabili, tot legal, anumite trasee ori zone de vînătoare. În acest sens e de reținut că a crescut numărul vînătorilor care solicită permise în anumite zone — interzise. Și respectivii vînători vor acolo, nu în altă parte!

Locotenent-colonel Mihail ANDRE: Interesant este și faptul că a crescut și numărul de cadre militare care ne vizitează: ofițeri, polițiști, polițiști feroviari, unii acoperiți, alții fără a-și ascunde ocupația. Unul a venit zicînd că e „lăcătuș”, dar a nimerit tocmai într-o zonă unde se făceau aplicații. Era de fapt locotenent de infanterie motorizată.

Revenind acum la cele spuse înainte, un alt procedeu relativ nou, sau în orice caz mai mult folosit în anul acesta este acela de a-i contacta pe preoți. **Sînt căutați preoții, dar nu numai de străini, ci și de cei care nu au reușit să plece din țară, ori de rude ale unor foști cetățeni români, care ne vizitează.** De asemenea, mai mult decît în alți ani, a fost folosită calea turismului, pentru a introduce în țară materiale religioase. În numai două luni ale anului acesta am confiscat 900 de biblii. Nu mai vorbesc de maculatura revistelor pornografice, dar mai sînt și reviste neofasciste care pătrund în țară și se încearcă difuzarea lor.

Locotenent-major Constantin CÎRNECI: Ar mai fi de reținut un procedeu nici el nou, dar mai mult utilizat parcă decît în anii trecuți: **participarea străinilor la unele aniversări colegiale.** E un prilej bun de a realiza o întîlnire cu mulți cunoscuți, evident, într-o stare de bună dispoziție, de a vedea cum a evoluat cineva, ce face, de a se interesa la alți cunoscuți despre omul sau oamenii care interesează. Ca procedeu de studiere ori de re-cunoaștere personală — după ani — nu mi se pare rău.

Un ultim aspect: s-au înmulțit cazurile de contrabandă, numărul de afaceriști de tot felul, fapt căruia cred că ar trebui să i se acorde o atenție mai mare și de către noi. Pentru că poate fi și acesta un mod pregătit de a atrage un cetățean român pe drumul trădării.

REDACTIA: Cum sint valorificate materialele obținute în urma supravegherii informative generale, sub aspectul operativității și al cooperării cu celelalte unități și compartimente din cadrul inspectoratului?

Locotenent-colonel Ion POIANĂ: Angajarea în această activitate a unui număr mare de surse din sectoare informative foarte diferite ca specific duce desigur la obținerea unui număr de materiale ce nu se referă doar la aspectele de contraspionaj ale județului. Apar date privind problema legionară, culte-secte, tineret, pe specific de miliție, de pe raza noastră sau din alte județe. Ca turiști pot veni și emisari străini și contrabandiști. Or toți aceștia manifestă o mare mobilitate. Se impune deci și din partea tuturor compartimentelor multă operativitate în exploatarea materialelor, o cooperare eficientă, pentru a valorifica munca surselor informative. În inspectoratul Sibiu informațiile sint prelucrate chiar în ziua în care se primesc de către ofițerii respectivi, cele deosebite sint prezentate de șefii serviciilor conducerii inspectoratului, pentru a se hotări măsurile necesare de soluționare. Unele informații nu suportă o aminare nici de o jumătate de oră: dacă e vorba, de pildă, despre o întâlnire suspectă care trebuie controlată. Așa de exemplu, am fost sesizați despre relațiile pe care le întreține cu niște străini, o semăntură neavizată pentru a avea acces la documente secrete, dar prin mina căreia trec practic, aproape zilnic, ordine, dispoziții, rapoarte etc. Cunoscând la timp aceste preocupări, am luat măsuri de prevenirea scurgerii de informații.

Locotenent-colonel Mihail ANDRE: Mai sint și alte cazuri de cetățeni români care nu au, ori care au refuzat să primească aviz pentru manipulara documentelor secrete, pentru că vor să plece în străinătate. Prin natura serviciului, ei vin însă în mod curent în contact cu documente secrete, neoficial. Și vin în contact și cu turiști străini, tot neoficial.

REDACTIA: Care considerați că sint tendințele de manifestare în viitor a elementelor ostile ce acționează sub acoperire de turiști și ce propuneți să se realizeze pentru contracararea lor?

Locotenent-colonel Mihail ANDRE: E destul de greu de făcut o asemenea prognoză spontan, dar cred că la câteva procedee serviciile de informații străine nu vor renunța.

Să revenim la exemplul dat de tovarășul locotenent-colonel Poiană, cu tînărul acela care fusese șoferul unui comandant militar. La chestionarea amănunțită a celor plecați din România, în mod cert nu se va renunța. Legea numărul 23/1971 prevede că persoana care a lucrat cu documente strict-secrete de importanță deosebită nu poate pleca definitiv din țară decît după trei ani de la data cînd a încetat să lucreze cu asemenea documente. Dar tînărul nostru nu intră în această categorie. Rămîne deci de văzut ce-am putea face noi pentru a închide un canal prin care se scurg totuși informații aparent mărunte, dar care puse cap la cap... Pentru că am mai avut cazuri asemănătoare — îmi vine în minte acum cel al unei secretare a unui om de știință — cazuri care dau de gîndit. Mi se pare că noi, cadrele de contraspionaj ar trebui să facem mai mult în ideea unei selecționări atente a tinerilor ce merg în unități speciale și a persoanelor ce dețin funcții unde nu au acces la documente secrete, dar pot cunoaște foarte bine anumite date, locuri speciale de muncă etc. Alt procedeu la care e puțin probabil că se va renunța și care mi se pare periculos este acela al cadourilor care sint făcute sistematic celor bănuți a fi sursele noastre: ghizi, recepționeri etc. Nu cred că trebuie privită cu superficialitate accentuarea acestui obicei al turiștilor străini, pentru că el poate face ca unii oameni ce sint într-adevăr informatorii sau colaboratorii noștri să pornească pe drumul trădării.

Locotenent-colonel Ion POIANĂ: În consecință, putem constata necesitatea sporirii vigilenței pe care trebuie să o manifestăm, intensificarea muncii cu sursele informative, mai multă grijă pentru a realiza o rețea de interpunere verificată și eficientă, mai multă atenție pentru identificarea noilor locuri unde se concentrează secrete și a persoanelor ce dețin date ce pot fi exploatare de serviciile de informații. Aș vrea în încheiere să aducem mulțumiri tovarășilor din cadrul Direcției de contraspionaj, pentru ajutorul pe care ni l-au dat pe această linie de muncă, pentru operativitatea cu care ne-au fost rezolvate ori semnalate o serie de probleme care s-au ridicat. Și totodată vreau să folosesc prilejul oferit de redacție și să mă angajez în numele întregului colectiv din care fac parte, că cele două evenimente de importanță istorică ce se vor succede în anul acesta vor fi întimpinate printr-o executare exemplară a ordinelor, printr-o creștere continuă a eficienței, prin rezultate tot mai bune în întreaga noastră activitate.

Convorbire consemnată de
căpitan T. NEGOIȚĂ

Sînt necesare măsuri ferme, conjugate, împotriva activității iehoviste!

Este indeobște cunoscut faptul — și despre acest lucru s-a mai scris, în publicații ale Ministerului de Interne, în presa locală și centrală, ba au fost și emisiuni la Televiziune — că membrii sectei religioase ilegale „Martorii lui Iehova” constituie permanent un pericol social. Tocmai fiindcă este cunoscută atitudinea dușmănoasă a iehoviștilor față de statul nostru, nu vom insista asupra acestei laturi, ci vom pune accentul pe câteva dintre concluziile desprinse cu ocazia analizei situației operative efectuate recent cu ofițerii din mai multe județe, care lucrează în problemă.

Una dintre concluzii este aceea că iehoviștii au devenit deosebit de virulenți și activi, ca urmare a unor instrucțiuni ce le-au fost transmise de către centrala mondială din S.U.A. — prin intermediul filialelor din Europa.

Instrucțiunile sînt axate pe reorganizarea sectei pe baze deosebit de conspirative, pe cuprinderea în sfera activității iehoviste, clandestine și ostile, a tuturor iehoviștilor, chiar și a celor care, în decursul anilor, au părăsit secta ori au fost excluși din diverse motive. Reorganizarea programată vizează constituirea unor comitete de conducere la nivelul tuturor grupărilor și regiunilor iehoviste, inclusiv un comitet de conducere pe țară.

De asemenea, iehoviștii au reușit să reorganizeze și legăturile cu străinătatea, au creat canale conspirative — folosind diverse metode — prin care sînt trimise în țară materiale de propagandă ce conțin atacuri dușmănoase la adresa orînduirii de stat, instrucțiuni și circulare lunare, privind desfășurarea activității în viitor. Pe de altă parte, se transmit centralei rapoarte de activitate și alte informații ce se referă la situația sectei pe țară ori în anumite zone.

Centrala mondială a trimis în septembrie 1973 și trei emisari, care au reușit să contacteze pe unii iehoviști din conducerea pe țară și să stabilească un larg program de acțiune al iehoviștilor din România.

Dorim să atragem din nou atenția asupra caracterului dușmănos al acestei secte; amintim în acest sens că în prezent sînt condamnați circa 76 iehoviști, pentru infracțiunea de propagandă dușmănoasă p.p.

de art. 166 alin. 2 C. pen., iar peste 150 tineri sînt condamnați pentru insubordonare. În anul 1974, 38 persoane au fost avertizate, 28 au fost prinse în flagrant și amendate. Cu toate acestea, la analiza care s-a făcut, a rezultat că măsurile de pînă acum au fost timide, față de activitatea ostilă prezentă a iehoviștilor.

O altă concluzie se referă la modul nostru de lucru, la felul cum acționăm — mai bine zis cum ar trebui să acționăm — la măsura în care stăpînim situația operativă și cum putem interveni pentru a neutraliza din timp orice acțiuni dușmănoase ce se duc sub masca acestei secte.

După opinia noastră, sîntem mult deficitar în acest capitol al muncii. În mod firesc, se pun cîteva întrebări: Cum acționăm și ce perspective avem pe linia clarificării multiplelor probleme ce ni se pun, dacă nici acum nu am reușit să pătrundem cu rețea corespunzătoare — ori cu alte mijloace — pe lângă iehoviștii semnalati ca făcînd parte din conducerea pe țară a sectei?

Cu toate că la analizele efectuate s-au stabilit măsuri concrete, nici pînă acum nu s-a recrutat rețeaua corespunzătoare în vederea pătrunderii în intimitatea acelor conducători iehoviști.

Sîntem de părere că este de datoria ofițerilor, care lucrează în problemă, de a lua toate măsurile, inclusiv de documentare și trimitere în judecată (așa cum a procedat recent Inspectoratul județean Sibiu în vederea neutralizării tuturor acțiunilor iehoviste ostile).

Potrivit măsurilor stabilite, ne exprimăm părerea că este necesar să se acționeze și pe linia creării de combinații, vizînd intensificarea acțiunilor de semănare a neîncrederii și a compromiterilor reciproce, între iehoviști. Din cîte cunoaștem, situația operativă existentă este favorabilă unor astfel de măsuri — dacă ținem seama de disensiunile existente între conducători și grupările iehoviste. Ele sînt destul de cunoscute, nu mai că nu se acționează în toate cazurile concret, nu se intervine operativ, pe linia asigurării problemei cu rețea informativă.

Referindu-ne la rețeaua informativă, considerăm că, deși se știe că iehoviștii continuă să convertească noi persoane la sectă, unii ofițeri de securitate acționează foarte anemic, în direcția infiltrării unor informatori în rîndul celor urmăriți.

Există în prezent următoarea situație: toți iehoviștii trebuie să capteze adherenți, fapt ce ușurează într-un fel sarcina noastră de a ne infiltra informatorii în rîndurile sectei. Este bine să ne gîndim la posibilitatea de a le da informatorilor în primire unele persoane (colaboratori sau informatori), pe care să-i prezinte eventual iehoviștilor drept „noi adherenți, recrutați în sectă”. În acest mod se va putea reuși crearea unei rețele complexe în scurt timp, capabilă să intre în intimitatea iehoviștilor și să furnizeze informații cu privire la activitatea ostilă prezentă a conducătorilor, în vederea documentării acesteia; cu privire la modul de organizare și activitatea sectei, la locurile unde se multiplică și depozitează literatura dușmănoasă a iehoviștilor. Cazurile concrete ale

acestor infiltrări ar fi indicat să facă obiectul unor analize la nivelul conducerii serviciului, pentru a se stabili, în detaliu, cum anume să se acționeze, conduita ambilor informatori, spre a se evita eșecurile și desconspirările.

Menționăm că deși s-au dovedit a fi utile recrutările efectuate în penitenciare, din rîndul condamnaților de drept comun, în ultimul timp — în mod nejustificat — se renunțase la realizarea unor astfel de recrutări. Să reținem însă că în prezent se găsesc în detenție iehoviști din mai multe județe, fapt pe care ofițerii din problemă ar fi bine să-l aibă în vedere pentru realizarea unor recrutări.

Pe de altă parte, se mai găsesc în detenție circa 150 de tineri iehoviști, condamnați pentru insubordonare, din rîndul cărora se pot, de asemenea, efectua unele recrutări, mai cu seamă dintre cei care regretă că au refuzat să-și satisfacă serviciul militar. Dorim să subliniem că în această privință avem o experiență pozitivă și sînt cunoscute cazuri în care informatorii recrutați în penitenciare au reușit să se infiltreze repede în clandestinitatea iehovistă, să obțină și să furnizeze materiale de valoare. Procedînd în acest mod, un inspectorat județean a realizat recent o combinație: a introdus în camera unui arestat o persoană corespunzător pregătită, care „s-a lăsat atrasă la iehovism”. Ulterior, această persoană, fiind bine dirijată, a ajuns să obțină informații valoroase referitoare la conducerea iehovistă pe țară și la legăturile cu străinătatea. Folosim acest prilej pentru a ne exprima părerea că, alături de măsurile informative — care, fără îndoială se vor perfecționa și continua — sînt necesare măsuri mai ofensive, vizînd documentarea și neutralizarea activității dușmănoase a iehoviștilor, pe căi variate și inclusiv prin urmărirea penală și trimiterea în judecată a celor ce duc în prezent acțiuni antistatale. În cadrul urmării penale, Inspectoratul județean Sibiu a reușit să documenteze activitatea dușmănoasă a unui iehovist din Meadia, care, fiind deferit justiției, la 26 iunie a.c., a fost condamnat la zece ani închisoare.

În vederea coordonării tuturor măsurilor ce se impun în această problemă, serviciul de specialitate din direcția centrală de linie a elaborat un plan cu măsuri ce vor fi transmise inspectoratelor județene de securitate interesate.

Locotenent-colonel Ion BANCIU

BANDA TRANSPORTOARE A FOST OPRITA. DE CINE? DE CE?

La data de 13 martie 1973, sursa „Dumitru” ne-a informat că la sectorul montaj final, al Secției de montaj general din Întreprinderea de tractoare Brașov, a fost comisă o posibilă infracțiune, prin introducerea unui ax cardanic în angrenajul benzii transportoare.

După primirea sesizării și verificarea ei, imediat s-a format o echipă de cercetare, care s-a deplasat la fața locului. Cercetările au fost însă îngreuiate de la început de faptul că maestrul atelierului, din dorința de a remedia defecțiunea și de a repune cât mai urgent banda în funcțiune, a scos corpul delict din locul unde fusese introdus, permițînd unor persoane din secție să intre în cîmpul infracțional. Ca urmare, a apărut necesitatea de a se proceda, în primul rînd, la reconstituirea situației de fapt existentă la data și la ora producerii evenimentului, fără a se afecta desfășurarea normală a procesului de producție.

Echipa, în a cărei componență era și un ofițer criminalist, a stabilit, în baza planului de cercetare, felul în care își va desfășura activitatea, responsabilitățile, cit și modul în care

urma să se rezolve operativ problema elucidării evenimentului.

S-a întocmit imediat schița locului faptei, care a oferit posibilitatea reconstituirii unor amănunte privind persoanele ce au fost în apropiere de locul comiterii infracțiunii, modul în care s-a produs evenimentul. Concomitent, s-a trecut la instruirea și dirijarea rețelei informative cu sarcini precise pe lingă acele persoane.

Stabilirea modului de desfășurare a procesului tehnologic, cunoașterea ordinii operațiilor de montaj care se executau, cit și a persoanelor ce efectuau aceste operații au oferit echipei de cercetare posibilitatea restrîngerii numărului celor care puteau avea cunoștință de producerea infracțiunii sau a celor care deveneau suspecți.

Echipa de cercetare a stabilit că în ziua de 13 martie 1973, faptele se desfășuraseră astfel:

La ora 13,45, maestrul Makai Dionisie a observat că banda de transport a tractoarelor din secția de montaj general nu mai funcționează. Trecînd la verificarea cauzelor ce au determinat oprirea ei, a stabilit că bolțul de siguranță al roții care an-

trenează lanțul transportorului era rupt. Considerînd că s-a creat o suprasarcină pe transportor, a introdus un alt bolt, dar și acesta s-a rupt odată cu pornirea sistemului de antrenare a benzii. Maistrul Makai Dionisie și-a dat seama atunci că o asemenea rupere repetată a boltului de siguranță nu ar fi posibilă decît în situația blocării benzii. În consecință, a plecat împreună cu Ardeleanu Eugen să verifice tot traseul transportorului, pentru depistarea locului de blocare. La capătul traseului, în locul în care tractoarele ies din cuptorul de uscarea vopselei, pe porțiunea în care se fac ultimele montaje pentru completare, au descoperit că, sub ancora căruciorului port-tractoare, era introdus un az cardanic, folosit la sistemul de direcție al tractorului U650. Impreună cu Ardeleanu Eugen și mecanicul Salca Dumitru, maistrul a procedat la eliberarea benzii transportoare și la scoaterea axului de sub cărucior.

Odată cercetarea terminată, echipa formată din ofițeri din cadrul serviciului II, împreună cu cei ce deservesc informativ obiectivul, au stabilit unele concluzii și ipoteze care au fost folosite la elaborarea planului de măsuri necesar începerii urmăririi informative speciale.

Din studierea locului infracțional reieșea că axul nu ar fi putut ajunge în locul respectiv decît introdus cu intenție de către o persoană. S-a mai stabilit că axul cardanic era folosit frecvent de către unii salariați (pentru efectuarea operațiilor de ridicare a pieselor de tractor) și că fusese introdus după ieșirea tractoarelor din cuptorul de vopsire (la circa 1,5 m de capătul benzii). S-a admis această posibilitate, întrucît corpul delict nu purta urme de vopsea roșie provenite fie din vopsirea finală a tracto-

rului, fie din frecarea cu locurile vopsite ale căruciorului port-tractor. Acest amănunt ne-a ajutat în delimitarea cercului principalilor suspecți.

Concomitent, în legătură cu săpătorul s-au admis următoarele ipoteze: 1) corpul delict a fost introdus de o persoană de la montaj final tractor; 2) corpul delict a fost introdus de către o persoană ce lucrează în imediata apropiere, la sectorul montaj subansambluri; 3) introducerea corpului delict s-a făcut de către o persoană cuprinsă în baza de lucru a organelor noastre, care lucrează în cadrul întreprinderii și care are acces la acest loc de muncă.

În ce privește mobilul infracțiunii: 1) corpul delict a fost introdus în scopul perturbării activității secției de montaj general, în vederea producerii unor pagube, ca urmare a unei activități ostile; 2) introducerea corpului delict a avut drept scop oprirea procesului de producție, ca urmare a unor conflicte sau nemulțumiri personale; 3) corpul delict a fost introdus în scopul opririi benzii de montaj, pentru ca persoana în cauză să poată beneficia de timp, în vederea rezolvării unor probleme personale.

Rețeaua informativă din cadrul secției a fost contactată și instruită concomitent cu începerea cercetărilor, fapt ce avea să se dovedească hotărîtor pentru descoperirea autorului. În încadrarea informativă a celor ce erau suspecți, am avut în atenție persoanele cunoscute în evidențele noastre, pe cele pretabile a comite astfel de fapte, cît și pe cei ce au fost prezenți în sectorul de producere a evenimentului.

Ascultarea, sub controlul măsurilor speciale, a persoanelor care fuseseră în apropiere în ziua producerii eve-

nimentului nu a permis stabilirea unor aspecte noi, în afară de cele care ne erau deja cunoscute.

Rețeaua informativă ne sesiza însă că o persoană, pe nume Ardeleanu Eugen, dintre cele care au ajutat la deblocarea benzii, manifestă unele temeri, întrucît, atunci cînd a scos axul împreună cu maistrul Makai și cu mecanicul Salca, din greșeală, pusese mîna pe ax. Se gîndea acum că, trecîndu-se la relevarea amprențelor, ar putea fi considerat autor.

Informatorul „Barbu” ne sesiza că, înainte cu cîteva ore de producerea evenimentului, numitul Fehér I. scosese cu un astfel de ax o cheie ce căzuse în lanțul transportor. După ce scosese cheia, Fehér lăsase axul lângă bancul de lucru, de unde văzuse că a fost luat de către o persoană pe care o cunoștea, dar căreia nu-i putea preciza numele. Își aducea aminte doar că numele acelei persoane se termină în „anu” și ar corespunde denumirii unui oraș.

Ca urmare, cercul de suspecți o fost restrîns și mai mult. Asupra lui Ardeleanu Eugen și asupra lui Fehér I. au fost intensificate măsurile informative și s-au folosit mijloace speciale. Ne-am gîndit ca prin Pogan Ilie, cel care lucra împreună cu Ardeleanu Eugen la ungerea și alimentarea tractoarelor, înainte de ieșirea acestora de pe bandă, să inițiem o combinație informativă, după ce în prealabil se va trece la recrutarea sa. În timpul desfășurării procesului de recrutare, Pogan Ilie arată ofițerului că prima sa declarație nu corespunsese realității, întrucît în ziua de 13 martie 1973 nu lucrase de fapt decît pînă în jurul orei 13.30. Dorind a fi prezent la festivitatea de primire a fiului său în rîndul pionierilor, îl rugase pe colegul lui, Ardeleanu Eugen, să-i facă ope-

rațiile sale, pînă la sfîrșitul schimbului. Aceasta fiind situația, își formase convingerea — pe care ne-a împărtășit-o — că fapta fusese săvîrșită de Ardeleanu Eugen, în scopul de a-i crea neplăceri.

Înarmați cu acest amănunt — pe care Ardeleanu îl „omisese” în declarațiile sale — s-a trecut la intensificarea măsurilor informative. Reieșind și alte aspecte privitoare la caracterul și la modul de comportare ale lui Ardeleanu, acesta a fost reascultat și a recunoscut că este autorul faptei. Măsurile speciale au confirmat cele ce ne fuseseră relatate de Pogan Ilie. Ardeleanu Eugen i-a relatat soției că voise ca prin introducerea axului să oprească doar banda transportoare. În acel timp, cît banda urma să staționeze, el se gîndise că va putea efectua atît operațiile sale, cît și pe cele ale colegului său, Pogan Ilie, care plecase.

Cazul a fost analizat de conducerea inspectoratului sub toate aspectele și s-a hotărît, avînd în vedere și pericolul social redus al faptei, ca Ardeleanu Eugen să fie judecat în fața colectivului de muncă din cadrul întreprinderii, în baza Legii 59/1968, aplicîndu-i-se și o amendă contravențională.

Pus în fața colectivului să răspundă pentru faptele sale, Ardeleanu și-a recunoscut greșeala și, prin poziția de mai tîrziu, a oferit garanțiile necesare că nu va mai comite asemenea fapte. Materialele obținute ulterior în cadrul urmăririi informative speciale au confirmat angajamentul său, cît și eficiența măsurilor aplicate, atît pentru persoana sa, cît și pentru alte persoane din secție.

Maior Aristide ȘERBĂNESCU
Maior Constantin OPRIȘAN

Unele concluzii referitoare la regimul de lucru cu documentele geodezice care au caracter secret

În procesul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, un număr tot mai mare de organizații socialiste folosesc, în activitatea lor, documente geodezice *) cu caracter secret de stat și de serviciu, pentru elaborarea unor lucrări necesare dezvoltării economiei naționale, cum sunt: prospecțiuni geologice, irigații, amplasările de obiective industriale, proiectări de căi de comunicații, ale liniilor de înaltă și joasă tensiune etc.

Potrivit art. 9, alin. 2, din Decretul nr. 305/1971, evidența, întocmirea, multiplicarea și păstrarea documentelor geodezice, care constituie secrete de stat, se fac în conformitate cu dispozițiile legale privitoare la apărarea secretului de stat, respectiv — normele stabilite de Legea nr. 23/1971 și H.C.M. nr. 19/1972.

În cursul anului 1973 și începutul anului 1974, unitățile centrale și teritoriale ale Ministerului de Interne au urmărit, în controalele efectuate pe linia apărării secretului de stat și modul în care sunt respectate normele legale referitoare la regimul de lucru cu hărțile topografice secrete de stat și de serviciu. Menționăm în această privință verificarea tematică executată de către inspectoratele județene ale Ministerului de Interne, la un mare număr de organizații socialiste, pentru a cunoaște modul de lucru cu documentele geodezice.

Din controalele și verificările făcute, cit și din datele ce ne-au fost oferite de Direcția topografică militară, rezultă că la nivelul organizațiilor socialiste, în deținerea și folosirea documentelor geodezice sunt respectate, de regulă, prevederile actelor normative referitoare la evidență, întocmire, multiplicare și păstrare. Au fost însă constatate

*) Prin documente geodezice se înțeleg toate lucrările cu privire la rețelele astronomic-geodezice sau gravimetrice, precum și lucrările topofotogrametrice și cartografice (inclusiv hărțile și planurile topografice).

și anumite abateri de la normele legale privitoare la apărarea secretului de stat. Au fost eliberate uneori date și documente geodezice cu caracter secret unor salariați care nu aveau aprobarea necesară din partea conducătorului organizației socialiste. Hărțile sau planurile topografice circulau în unele instituții de la un salariat la altul, fără semnătură de primire, iar uneori fără a se cunoaște măcar dacă sunt secrete. Transportarea datelor și documentelor geodezice secrete de la București către punctele de lucru și invers de către salariații care urmau să le folosească se realiza câteodată în condiții care periclitau securitatea acelor documente. Păstrarea hărților topografice secrete de stat ori de serviciu la punctele de lucru din teren se făcea în condiții necorespunzătoare din punct de vedere al pazei și securității acestora. Nu se foloseau dulapuri sau lăzi metalice, cu incuietori sigure și sigilate.

Aceste nereguli și-au dovedit gravitatea abia când s-a constatat pierderea ori sustragerea unui mare număr de hărți și planuri topografice, categorisite ca secrete de stat ori secrete de serviciu. Numai între anii 1963 și 1973 s-a constatat lipsa unui număr de o sută nouăzeci și cinci foi de hartă la scările 1 : 25 000, 1 : 50 000, 1 : 100 000, dintre care șase pierdute în 1971, două în 1972 și 75 în 1973. Cele mai multe hărți au fost pierdute în municipiul București (87) și județele: Timiș (12), Brașov (10), Constanța (9), Argeș (7), Bihor (4).

Această situație trebuie să determine anumite reflecții din partea ofițerilor de securitate, pentru că hărțile topografice (secrete de stat sau de serviciu) conțin toate elementele de planimetrie și nivelment.

Considerăm însă că merită să reținem atenția cu câteva dintre aspectele rezultate la analiza comună pe această temă cu Direcția topografică militară, și anume:

Din informațiile care se dețin rezultă că serviciile de spionaj sunt interesate să obțină hărți și planuri topografice în original, pe care să transpună obiective militare sau economice și diverse alte lucrări, din care să rețină datele necesare studierii rețelei de șosele, drumuri și căi ferate, cu toate caracteristicile lor, în diverse scopuri. (Se cunoaște că hărțile fotocopyate cu aparate obișnuite și în condiții normale, ca și extragerea anumitor date, au valoare redusă.) Cunoșcând că majoritatea hărților topografice pierdute în ultimii ani cuprind porțiuni de teren pe a căror rază se găsesc amplasate construcții militare sau civile nete prezentate pe hărți, operațiunea de completare cu aceste elemente este posibilă numai prin recunoașterea în teren de către persoane interesate. De asemenea, cele mai multe din hărțile topografice pierdute cuprind zone mai mult ori mai puțin compacte, dar care pot constitui direcții operative și chiar strategice.

Din păcate există încă mentalitatea greșită din partea unor salariați și chiar a unor cadre militare care, mai puțin familiarizați cu întocmirea, multiplicarea și folosirea hărților, au impresia falsă că în actualele condiții ale fotografierii din sateliți, exigențele cu privire la apărarea secretului unor documente geodezice sunt formale. Realitatea

este însă că fotografiile făcute din sateliți (la scara de 1 : 1 000 000 și chiar mai mică) nu pot reda în totalitate detaliile de teren existente pe un plan ori hartă topografică, din care cauză se impune fie organizarea de recunoașteri în terenul fotografiat de sateliți, fie confruntarea aerofotogramei cu hărțile topografice care reprezintă porțiunile respective de teren.

În vederea îmbunătățirii activității cu documentele geodezice secrete de stat și de serviciu, la convocarea organizată de Ministerul Agriculturii, Industriei Alimentare și Apelor și Direcția topografică militară, cu reprezentanți ai organizațiilor socialiste din București care lucrează cu astfel de documente, precum și cu directorii oficiilor de cadastru și organizarea teritoriului din județe au fost dezbătute și neajunsurile existente pe această linie, iar în final au fost prelucrate măsurile ce trebuie luate pentru o mai bună îndeplinire a prevederilor legale.

Din complexul de măsuri și indicații stabilite la convocarea respectivă, considerăm că prezintă interes următoarele aspecte :

1. Din hărțile la scara 1 : 25 000, difuzate de Direcția topografică militară, înaintea apariției H.C.M. nr. 19/1972 și care poartă caracterul de „secret”, își mențin acest caracter numai acelea care sînt nominalizate în adresa Direcției topografice militare nr. S/V.L.2057/10.VII.1973, respectiv care cuprind parțial sau total suprafața orașelor reședință de județ sau a municipiilor, precum și asamblajele care cuprind o suprafață de teren de peste 5 000 km². Hărțile topografice la scările 1 : 50 000, 1 : 100 000, 1 : 200 000, 1 : 500 000, difuzate anterior emiterii H.C.M. nr. 19/1972 ca secrete, își mențin acest caracter numai prin asamblaje care cuprind suprafețele de teren prevăzute de art. 3 lit. t, din H.C.M. nr. 19/1972. Celelalte foi de hartă la scările menționate, luate separat, sau asamblajele care conțin suprafețe de teren mai mici decît prevede actul normativ sus-menționat rămîn în categoria documentelor „secret de serviciu”.

2. Întrucît în privința procurării, ținerii evidenței și manipulării documentelor geodezice există anumite particularități care diferă de celelalte categorii de documente, Ministerul Agriculturii, Industriei Alimentare și Apelor împreună cu Ministerul Apărării Naționale au emis, în anul 1972, norme în această privință, pe baza prevederilor art. 10, alin. 2, din Decretul nr. 305/1971, care au fost difuzate tuturor organizațiilor socialiste ce lucrează cu astfel de documente. Este necesar ca ofițerii de securitate ce deservesc obiective în care se lucrează cu documente geodezice secrete de stat și de serviciu să cunoască prevederile din normele menționate și să acționeze pentru aplicarea lor, urmărind totodată respectarea prevederilor Legii nr. 23/1971 și H.C.M. nr. 19/1972.

3. În legătură cu folosirea în teren a documentelor geodezice cu caracter secret de stat de către salariații organizațiilor socialiste, au fost consultate cadre de specialitate competente și s-a apreciat că toate punctele de lucru din teren, prevăzute în planurile organizațiilor so-

cialiste, sînt considerate locuri autorizate de a se lucra cu astfel de documente, în înțelesul prevederilor art. 19, alin. 2, din Legea nr. 23/1971. În consecință, conducătorii organizațiilor socialiste pot aproba, atunci cînd nevoile muncii impun, ca salariații care execută lucrări în teren să scoată din incinta instituțiilor documente geodezice secrete de stat și de serviciu pentru a lucra cu ele.

4. Transportul documentelor geodezice secrete de stat să fie făcut de la București la reședința județelor și invers prin organele Ministerului de Interne. De la reședința județelor și pînă în zona în care urmează a se lucra cu ele, transportul se asigură de către șeful echipei (formației) de lucru, în mapă (conteinere) sigilată, pe propria sa răspundere.

Salariații organizațiilor socialiste din teritoriu care primesc aprobarea necesară, de a rezolva sarcini de serviciu în alte localități decît cea de reședință, pot transporta documentele de la sediul instituției pînă la punctul de lucru din raza județului din care fac parte cu asigurarea tuturor măsurilor de securitate pe timpul transportului.

5. În afara programului de lucru, cînd se lucrează cu documente geodezice secrete în teren, acestea se păstrează la locul de cazare al echipei, în mape sau lădițe cu incuietori sigure, sigilate, cu luarea tuturor măsurilor de securitate și pază, șeful formației de lucru îndeplinind anumite sarcini de evidență, manipulare și păstrare a documentelor secrete de stat.

6. S-a recomandat ca șeful formației (echipei) de lucru să anunțe pe șeful organului de miliție orășenesc sau comunal pe teritoriul căruia își desfășoară activitatea, asupra locului unde este cazat și a faptului că are asupra sa documente geodezice cu caracter secret. Apreciem că este util ca șefii organelor de miliție menționate cu prilejul deplasărilor în interes de serviciu pe raza lor de activitate să discute cu șefii formațiilor de lucru asupra condițiilor de păstrare a documentelor respective, greutăților întîmpinate, ori dacă au cazuri de pierderi. Neajunsurile constatate prin discuțiile cu persoanele respective să le semnaleze de îndată organelor locale de securitate.

Este necesar ca atît ofițerii din inspectoratele județene ale Ministerului de Interne care au sarcini speciale cu privire la apărarea secretului de stat, cît și alți ofițeri de securitate desemnați de conducerea inspectoratului care se deplasează în interes de serviciu în localități pe raza cărora își desfășoară activitatea echipe de geologi sau alți specialiști, să verifice în spiritul actelor normative și modul cum aceștia respectă regimul de lucru cu documentele secrete.

Pe baza celor prezentate mai sus și a propunerilor făcute de unii participanți la convocare, Direcția topografică militară, împreună cu organele competente ale Ministerului Agriculturii, Industriei Alimentare și Apelor au trecut la îmbunătățirea normelor care reglementează regimul de lucru cu documentele geodezice secrete de stat și de serviciu (întocmite pe baza Decretului nr. 305/1971), în ideea reducerii formalisticii privind ținerea evidenței acestor documente și a reformulării

unor prevederi, în scopul de a le pune în deplină concordanță cu actele normative care reglementează apărarea secretului de stat.

Apreciem că aparatul de securitate, alături pe plan central cât și teritorial, poate să-și aducă o contribuție mai mare în sprijinirea organizațiilor socialiste care lucrează cu documente geodezice secrete pe linia aplicării normelor de apărare a secretului de stat prin:

— cunoașterea salariaților care urmează a lucra în teren cu documente geodezice secrete (dacă aceștia au aprobarea conducătorilor organizațiilor socialiste în acest sens), modul de transport, condiții asigurate pentru păstrare etc., prin folosirea legăturilor oficiale pe care le au în obiectivele respective sau pe linie informativă;

— efectuarea de controale periodice pe linia activității cu documentele geodezice secrete pentru a preveni producerea de abateri de la normele legale în vigoare;

— colaborarea mai strânsă între organele noastre și Direcția topografică militară, pe această linie, în scopul informării reciproce asupra unor aspecte negative constatate pe linia activității cu documentele geodezice secrete și a stabilirii de comun acord a măsurilor ce se impun;

— efectuarea unor controale comune cu reprezentanții ai Direcției topografice militare pe linia activității cu documentele geodezice secrete de stat și de serviciu și urmărirea cu perseverență de către ofițerii noștri a modului cum se acționează pentru remedierea deficiențelor constatate;

— clarificarea cu maximă operativitate a cazurilor de pierderi de documente geodezice cu caracter secret de stat, folosind în acest scop toate mijloacele de care dispun și luând măsuri împotriva persoanelor vinovate, în strictă conformitate cu prevederile normelor legale.

Totodată, ofițerii cenzori din unități trebuie să colaboreze mai strâns cu ofițerii cenzori ai garnizoanelor M.A.N. și cu reprezentanții Direcției generale a presei și tipăriturilor, în scopul de a preveni ca în expozițiile ce se organizează pe linia sistematizării localităților să se expună hărți, planuri, scheme, schițe, desene sau orice alte documente grafice, care conțin date cu caracter secret de stat ori de serviciu.

Ne exprimăm convingerea că desfășurarea unei intense activități de către întregul aparat de securitate, pe linia aplicării normelor de apărare a secretului de stat în munca cu documentele geodezice secrete de stat sau de serviciu, va contribui la prevenirea producerii de abateri pe această linie și la închiderea tuturor canalelor care ar putea să faciliteze scurgerea de informații din acest important domeniu de activitate.

Colonel Iosif TURC

Locotenent-colonel Gheorghe PASCARIU

Folosirea legendelor în munca de investigații

În munca de investigații sînt situații cînd, în locul unei laborioase munci de scotocire a unor vechi arhive, de discutare cu zeci de persoane etc. totul se poate soluționa simplu, prin contactarea chiar a persoanei vizate sau a unor legături apropiate ale acesteia. Desigur, în asemenea cazuri sînt necesare legende adecvate, bine gîndite și susținute de oameni pregătiți. Concluziunile, din acest punct de vedere, ni se par două situații rezolvate recent în cadrul Inspectoratului județean Dolj.

Cu cîțva timp în urmă, o unitate centrală ne solicita investigații despre un anume Enache Ștefan, indicînd cîteva date de identificare ale acestuia, din care rezulta că, deși este originar dintr-o altă localitate, a locuit un timp în Craiova, tatăl său fiind pe vremuri comerciant în acest oraș.

Primele verificări în teren și la evidențele noastre nu au adus nici un element nou, deoarece imobilul în care locuise Enache Ștefan ca și cele din jur fuseseră demolate cu peste 20 de ani în urmă. Nici prin rețeaua informativă nu s-au putut obține alte informații. De la Arhivele statului însă rezulta că în Cra-

iova au existat nu mai puțin de 35 firme comerciale ai căror proprietari se numeau Enache!

Fiul căruia dintre aceștia era Enache Ștefan care ne interesa pe noi? În marele „arbore genealogic” trebuia găsită o „ramură”. S-a ales cea mai simplă și cea mai precisă, aceea de a se discuta în mod legendat cu Enache Virgil, un intelectual de tip vechi, despre care aveam informații că este bine documentat asupra marelui grup de familie din care făcea și el parte. Nu posedam prea multe date despre acest Enache Virgil. Aflasem doar că e un om, în esență, corect, dar foarte sobru, rezervat, chiar nesociabil, circumspect cu necunoscuții.

Pentru executarea lucrării a fost desemnat un ofițer, profesor de istorie. Față de Enache Virgil, s-a hotărît ca acesta să-și motiveze vizita printr-un interes documentar. Trebuia să-i spună că face parte dintr-un colectiv ce întocmește o monografie a Olteniei și să-i solicite sprijinul în acest sens, pedalînd pe vanitatea bătrînului.

Toate pregătirile fiind făcute, ofițerul a ajuns să sune la apartamentul lui Enache Virgil. I-a deschis o tinăruță cu bonetă și cu șorț alb, care l-a condus amabilă într-o cameră cu perdele lăsate.

Din spatele unui birou masiv, se ridică un bărbat la vreo 65 de ani, cu față mare, girbovit, care-i întinse o mină carnoasă.

„Va să zică, cu dumnealui va trebui să mă confrunt“, gândi ofițerul, privind atent în ochii cenușii, fără expresie, ai bătrînului. După câteva cuvinte discret măgulitoare, discuția începu să alunece spre făgașul dorit de ofițer.

— Da, domnule, îi răspunse înviorat Enache Virgil, așa este. Neamul meu a jucat un rol important în viața economică a Olteniei și mă bucur că interesează acest lucru. Dar — bătrînul făcu o pauză și-l privi cu ochii puțin mijiiți pe „istoric“ — nu sînt de acord cu spusel^{or} unor confrăți ai dumatiale. Și să vezi de ce...!

Enache Virgil se întoarse, căută în biblioteca imensă o publicație istorică de largă circulație și i-o arătă ofițerului, întrebînd :

— Ai citit articolul de-aici ?

— Nu știu la ce vă referiți, răspunse simplu ofițerul, gîndindu-se că legenda sa ar putea deja eșua.

— Uite, urmă bătrînul, cineva scrie despre neamul meu că este originar din Spania !

— Și nu este adevărat ?

— Nici vorbă ! Dețin d^o altfel și documente care infirmă ipoteza asta.

— Aș putea să le văd și eu ? a întrebă ofițerul.

— De ce nu, de ce nu ? spuse precipitat Enache Virgil, care părea că tocmai asta așteaptă. Scotoci apoi într-un raft de sus al bibliotecii, scoase dintr-un toc din piele câteva documente scrise... cu caractere chirilice și i le întinse ofițerului cu un zîmbet :

— Poftim !

Ofițerul le citi cu multă ușurință, simțind cum urmașul vestigiilor negustori olteni îl urmărea cu o privire vicleană.

Terminînd de citit, ofițerul îi mulțumi obiectivului și continuă calm discuția, referindu-se firesc la cele scrise în documentul cu caractere chirilice.

Momentul dificil fusese depășit. Trăsăturile bănuitoare ale bătrînului se destinseseră. În fața unei cești cu cafea, urmă o convorbire amabilă, în cadrul căreia Enache Virgil, vrînd să sublinieze cît de bine cunoaște situația trecută și prezentă a neamului său, răspunse cu lux de amănunte la toate întrebările ofițerului. Mai mult, la plecare, ofițerul a fost rugat ca — măcar în partea introductivă a monografiei — să fie amintit și numele bătrînului, pentru „sprijinul“ acordat la întocmirea lucrării.

Cunoscînd acum locul unde se situa obiectivul în marea familie Enache, nu a mai fost dificilă stabilirea datelor solicitate despre acesta. Lucrarea s-a executat relativ ușor. Ce se întimpla însă dacă cu aceeași legendă ar fi fost trimis un ofițer care nu cunoștea caracterele chirilice ?...

Într-un alt caz, se cerea să se stabilească, între altele, dacă inginerul pensionar Iordănescu Aurel posedă la domiciliu lucrări originale de pictură și ce intenții are în legătură cu acestea.

Iordănescu Aurel era celibatar, cu o fire închisă și capricioasă. Nu mai primise vizite de ani de zile și din această cauză nu aveam practic nici o posibilitate de informare pe lângă el.

Cu avizul organului care solicita-

se lucrarea, am al^s și de această dată calea contactării legendate a obiectivului de către un ofițer de investigații. Ca să poată face față în condiții cît mai bune unei discuții cu un eventual colecționar de tablouri, ofițerul a trebuit să se documenteze citind și efectuînd vizite repetate la Muzeul de artă al orașului.

Într-o zi apoi, cînd se apropia o ploaie strașnică, ofițerul a sunat la locuința lui Iordănescu Aurel, ca funcționar la A.D.A.S. Nici nu terminase de discutat problemele „oficiale“ că afară începuse deja să plouă. Inginerul nu-l pofti afară pe ofițer, ce-i drept, dar, fire posacă, răspundea monosilabic și plictisit la întrebările puse de acesta.

Era greu începutul...

Ca să mai treacă timpul, „pînă se potolește ploaia“, ofițerul privi ca din întîmplare spre un tablou în ulei, așezat deasupra patului, și făcu câteva aprecieri cu referire la stilul autorului.

În jilțul său, bătrînul pensionar tresări. Ochii săi, care prinseseră subit viață, îl cercetau cu surprindere pe funcționarul de la A.D.A.S. Părea că un compartiment secret al unui mecanism delicat fusese deschis.

— Vă pricepeți la pictură ? întrebă inginerul.

— Numai că fost profesor de istorie.

— Aha, aha ! făcu inginerul. De mult n-am mai avut ocazia să discut cu cineva despre pictură. Sînt bolnav, nu prea ies din casă. Vă place maniera bizantină și dumnea-voastră ?

Urmă o discuție lungă, ofițerul „confiîndu-i“ motivele pentru care a părăsit meseria de dascăl și despre pasiunea lui pentru pictură. Urmă chiar și o controversă cu privire la valoarea artistică a unor picturi contemporane. Inginerul îi arătă în sfîrșit ofițerului o pinză a unui pictor de renume, bine mascată în apartament. Vizitatorul se entuziasmă și atunci Iordănescu mărturisii că nu-i vine să se despartă de ea, deși i-a fost solicitată „prin cineva“ de un muzeu dintr-o țară unde are și un nepot.

Afară, ploaia se oprise de mult. Așa că, după o altă scurtă discuție, de data asta despre reumatism, funcționarul de la A.D.A.S. se despărți de pensionarul colecționar, mulțumindu-i pentru găzduirea pe timpul ploii. Ceea ce îl interesa aflase.

Maior Alexandru DINU

Faptul că înțelegerea corectă a necesității, scopului și importanței actelor premergătoare constituie condiția sine qua non a clarificării problemelor care s-au ridicat și se vor ridica în procesul aplicării normelor cuprinse în art. 224 C. pr. pen. a determinat caracterul prioritar al precizărilor ce vor fi făcute cu privire la ele.

Necesitatea reglementării actelor premergătoare prin textul art. 224 C. pr. pen. a fost relevată de netemeinicia începerii urmăririi penale pe baza unor date incomplete sau inexacte cu tot cortegiul de consecințe negative inerente unui asemenea act.

În practică, necesitatea efectuării actelor premergătoare se evidențiază ori de câte ori informațiile primite sau datele cuprinse în plingere ori denunț nu sînt suficiente pentru a forma convingerea că exprimă adevărul cu privire la săvîrșirea unei infracțiuni. De aceea, prin reglementarea ce le-a fost dată de către legiuitor,

Unele precizări cu privire la efectuarea actelor premergătoare

actele premergătoare au caracter facultativ, iar nu obligatoriu. Ca atare, atunci cînd datele deținute nu creează dubiu cu privire la săvîrșirea unei infracțiuni, se poate dispune începerea urmăririi penale fără a se efectua acte premergătoare.

Scopul urmărit prin reglementarea și efectuarea actelor premergătoare constă în evitarea sau prevenirea situațiilor de natură să aducă atingere activității organelor de urmărire penală și să lezeze simultan drepturile constituționale ale cetățenilor prin începerea netemeinică a urmăririi penale.

În acest context, verificarea prin acte premergătoare a datelor sau informațiilor privitoare la săvîrșirea unor infracțiuni apare ca o garanție, dată atît cetățenilor împotriva manifestărilor de invidie, răzbunare etc., cît și organelor de urmă-

rire penală care, în acest mod, pot evita surprizele neplăcute cauzate la rîndul lor de irosirea timpului pentru efectuarea unor acte procedurale inutile și dăunătoare sub multiple aspecte, în detrimentul cercetării unor cauze cu un grad sporit de dificultate în rezolvare.

Cele expuse duc la concluzia indubitabilă că reglementarea și efectuarea actelor premergătoare prezintă o importanță deosebită prin aceea că oferă posibilitatea prevenirii fenomenelor negative ce pot izvorî din începerea netemeinică a urmăririi penale ¹⁾.

Cu privire la limitele efectuării în timp a actelor premergătoare nu există controverse, fiind unanim admis că „limita minimă” o constituie momentul aflării despre săvîrșirea unei infracțiuni, iar limita maximă este marcată de momentul începerii urmăririi penale.

După începerea urmăririi penale nu se mai pot efectua acte premergătoare. Dacă în cursul desfășurării urmăririi se descoperă o infracțiune indivizibilă sau conexă cu cea cercetată, în legătură cu aceasta se pot efectua acte premergătoare fără a se infirma concluzia expusă.

Tot în legătură cu limitele (sfera) actelor premergătoare s-a ridicat problema de a ști dacă în temeiul prevederilor art. 224 C. pr. pen. pot fi efectuate acte specifice activității de urmărire penală sau de judecată cum ar fi: cercetarea la fața locului, efectuarea de percheziții domiciliare, ridicarea de înscrisuri sau obiecte, ascultarea martorilor, efectuarea de constatări tehnico-științifice, medico-legale sau de expertize etc.

În literatura juridică de specialitate, uneori, după ce se afirmă că în acest cadru nu pot fi efectuate acele activități care în mod normal se îndeplinesc în cadrul urmăririi penale, se susține că „în unele cazuri însă asemenea activități pot fi impuse a se efectua și în cadrul actelor premergătoare, ca urmare a urgenței cu care trebuie să se acționeze pentru stabilirea datelor necesare începerii urmăririi penale, ori pentru verificarea autenticității lor, fie în vederea începerii urmăririi penale, fie pentru a se face propuneri procurorului să nu înceapă urmărirea penală.

Astfel, se poate pătrunde în locuința unei persoane pentru a efectua o percheziție, dar numai cu consimțămîntul scris al acelei persoane. De asemenea, în caz de urgență se poate pătrunde și în incinta unei unități socialiste, dar cu consimțămîntul conducerii acesteia. Uneori în activitatea practică sînt situații de urgență care ar necesita efectuarea unei constatări la locul faptei sau a unei constatări tehnico-științifice ori medico-legale. Așa de exemplu, într-un accident de cale ferată, incendiu, explozie, în cazul găsirii cadavrului unei persoane a cărei moarte pare suspectă, a unui accident de circulație și altele, pot fi efectuate cercetări la locul faptei, ridicări de obiecte și înscrisuri, constatări tehnico-științifice și medico-legale, precum și ascultarea persoanelor care au fost la locul faptei. În toate cazu-

¹⁾ În practică scopul despre care s-a vorbit mai înainte se realizează prin efectuarea actelor premergătoare care se consemnează într-un proces-verbal al cărui model (însoțit de explicațiile necesare completării lui) se găsește la pag. 225 din lucrarea „Documente care se întocmesc în activitatea de urmărire penală”.

...rile, urgența verificării sesizării primite, completării datelor deținute, precum și prevenirea modificării situației de la locul faptei, a dispariției unor obiecte materiale care pot servi ca mijloace de probă justifică efectuarea actelor premergătoare²⁾.

Colectivul Direcției cercetări penale consideră că invocarea unor situații de urgență care ar necesita eludarea legii pentru efectuarea în cadrul actelor premergătoare a unor acte specifice activității de urmărire penală constituie o încercare vădită de a rezolva în favoarea oportunității raportul dintre aceasta și legalitate.

Este important de reținut faptul că atunci când legiuitorul a înțeles să deroge de la regulile procedurale stabilite, pentru a răspunde cerințelor urgenței rezolvării unor situații, a creat excepții de la acele reguli. Cităm ca exemplu, în această privință, prevederile art. 213 C. pr. pen., care, în cazurile urgente, obligă organul de cercetare penală să efectueze actele de cercetare ce nu suferă aminare, chiar dacă acestea privesc o cauză ce nu este de competența sa.

În legătură cu materia actelor premergătoare, neexistind o dispoziție derogatorie similară celei cuprinse în art. 213 C. pr. pen., este inadmisibil ca, pentru considerațiuni de oportunitate pe calea interpretării, să se ajungă la soluții care adaugă la lege.

Dealtfel, acest punct de vedere a fost exprimat și în Buletinul nr. 1/1974 al Procuraturii Republicii Socialiste România și Ministerului Justiției, unde, la pag. 10, se precizează că :

„În activitatea unor procurori se constată însă că, atât cercetarea la fața locului, cit și ridicarea unor obiecte, inscripții sau chiar constatări tehnice și audieri de martori, se efectuează anterior începerii urmăririi penale, respectiv a întocmirii procesului-verbal de sesizare din oficiu. Numai dacă toate acestea confirmă săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală se dispune începerea urmăririi penale, iar în caz contrar, neînceperea acesteia.

O asemenea practică este însă contrară dispozițiilor art. 224 alin. 3 C. pr. pen. Nici în cazul catastrofelor feroviare sau aeriene nu pot fi administrate mijloacele de probă prevăzute de Titlul III, Cap. II, C. pr. pen., urgența acestora neîmpiedicând hotărârea de a începe urmărirea penală în condițiile art. 228 alin. 3 și, cu atât mai mult, nu pot fi restrinse anumite garanții procesuale, a căror reglementare trebuie respectată în mod riguros.

Cercetarea la fața locului, asupra căreia se poartă cele mai aprinse discuții privind posibilitatea efectuării ei, constituind potrivit art. 129 C. pr. pen. un mijloc de probă materializat într-un proces-verbal ce trebuie să cuprindă datele prevăzute în art. 91 și 131, nu poate fi efectuată anterior începerii urmăririi penale³⁾.

Opiniile divergente exprimate frecvent în teoria dreptului procesual penal și în practica organelor de urmărire penală pun în evidență necesitatea îmbunătățirii textelor procedurale care reglementează : ridicarea de obiecte și inscripții, percheziția, cercetarea la fața locului, constatările tehnico-științifice și juridico-legale.

DIRECȚIA CERCETĂRI PENALE

²⁾ Ion Gh. Gorgăneanu : „Considerații privind actele premergătoare efectuate de organele de urmărire penală”. Acest punct de vedere a fost exprimat de I. Angheliescu în „Considerații asupra cercetării la fața locului”, studiu publicat în R.R.D. nr. 11/1973, p. 116 și într-o anumită măsură de N. Volonciu în „Drept procesual penal”, E.D.P., Buc., 1972, p. 263.

Aprilie 1974 va reține încă mult timp atenția gazetarilor, a amatorilor de senzații, dar nu numai a lor. Nu este vorba doar de o carieră încheiată pentru cancelarul Willy Brandt, ci și despre o carieră împlinită a unui cadru care — deși pregătit cu multă minuțiozitate — a nesocotit adversarul și norme de muncă uneori elementare...

6,32. — ora fatală a lui 24 aprilie din acest an, ora la care a fost arestat, împreună cu soția sa, în locuința lor din Ubierstrasse nr. 107 Bad Godesberg-Bonn, Günter Guillaume. În acel moment el a declarat : „Sînt căpitan al Armatei Populare Naționale. Vă rog să-mi respectați onoarea de ofițer”. Ulterior el a continuat să se comporte ca un prizonier

UN AGENT EST-GERMAN LA CABINETUL CANCELARULUI BRANDT

de război la interogatoriile ce i s-au luat în centrala Grupului de securitate din Friedric-Ebertstrasse nr. 1 din Bonn.

Despre importanța acestui caz sînt relevante cîteva spicuri din declarațiile unor personalități vest-germane sau a unor persoane (rămase în anonim) din rîndul lucrătorilor din organele de stat ale R.F.G. : „Guillaume este un număr senzational. Din păcate însă aceasta a fost o lucrătură excelentă a Berlinului de est” (un lucrător cu funcție de răspundere de la Serviciul pentru apărarea Constituției); „Asta ne-a închis gura pentru mult timp” (Hans Dietrich Genscher, pe atunci ministru federal de interne); „Eu și azi aș băga mina în foc pentru el. Nu pot concepe asta absolut deloc” (Rudi Arndt, primarul Frankfurt-ului); „Alaltăieri i-aș fi eliberat lui Günter Guillaume încă un certificat bun, dacă mi s-ar fi cerut” (ministru apărării

R.F.G.); „Dacă toate acestea sînt adevărate, atunci Günter ar fi cel mai mare actor și în același timp, cel mai mare spion al tuturor timpurilor” (Rudi Arndt); „O performanță de primă clasă pe care cealaltă parte a realizat-o cu un om excepțional” (Conrad Ahlers — deputat P.S.D.) etc.

Într-adevăr, importanța cazului ieșea din comun : era vorba despre referentul P.S.D. pe lângă cancelarul federal, omul care avusese sarcina de a ține legătura între cancelarie, biserică, syndicate, asociații și, în fine, persoana care în timpul călătoriilor lui Willy Brandt prelua temporar și funcțiile directorului ministerial Reinhard Wilke — politica internă și șefia de cabinet ale cancelarului, și ale

consilierului Wolf Dietrich Schilling — politica externă.

Dar pentru a putea înțelege și mai bine importanța locului social-politic pe care îl deținuse Günter Guillaume, de unde el putea culege și transmite informații și date de primă valoare, să rulăm filmul penetrării și activității acestuia.

Începutul a fost cu circa 18 ani în urmă. În iulie 1956, Guillaume a trecut fraudulos frontiera R.D.G. — R.F.G. împreună cu soția și a fost apoi internat în lagărul de fugari Giessen. În luna decembrie a aceluiași an a fost recunoscut ca fugar de către autoritățile R.F.G., indicîndu-se și motivul : nemulțumiri profesionale. În anul respectiv, datorită numărului considerabil de fugari, Departamentul federal pentru apărarea constituției (n.n. — contraspionajul) nu a întreprins verificări amănunțite asupra tuturor transfugilor.

Pasul următor a fost făcut în septembrie 1957, când soții Guillaume au intrat în P.S.D. Günter era, pe vremea aceea, fotoreporter la „Frankfurter Nachtausgabe”.

Soția lui, Christel, a intrat în P.S.D. în circumscripția Hessen Sud, fiind angajată secretară în biroul central din Frankfurt al fracțiunii Hessen. Ocazional, ea îl ajuta pe șeful circumscripției, Willy Birkelbach, urmându-l apoi, în 1964, când acesta a fost promovat secretar de stat la cancelaria landului Hessen.

La rindul său Günter, tot în 1964, a fost promovat în cadrul fracțiunii P.S.D.-Frankfurt, devenind secretar de partid într-o circumscripție din oraș, iar în Sindlingen — comuna suburbană în care domicilia, a ocupat funcția de vicepreședinte al uniunii locale.

La Frankfurt el era considerat ca protejat al lui Gerhard Weck — șeful fracțiunii P.S.D. în consiliul municipal care — fiindcă fusese închis de nazisti într-un lagăr de concentrare și ulterior internat de comuniști în închisoarea Bantzen — îl vedea pe Günter Guillaume drept o victimă a P.S.U.G. din R.D.G.

La 1 noiembrie 1968 (datorită acestei protecții) Guillaume a fost ales deputat P.S.D. în consiliul municipal Frankfurt, preluând pentru scurt timp și funcția de șef al fracțiunii locale a P.S.D.

În 1969, acesta a fost ales de delegații circumscripției electorale 140 a Frankfurt-ului ca organizator al campaniei electorale a lui Georg Leber, a cărui poziție era amenințată de P.S.D.-istul de stînga Karsten Voigt. De fapt, în acești ani, Günter Guillaume a fost mereu un „declarat de dreapta”, prevenind chiar pe unii amici din partid să fie atenți față de funcționarii din R.D.G.

Guillaume a organizat cu competență campania electorală a lui Georg Leber, distingîndu-se chiar prin angajarea lui anticomunistă. Leber a cîștigat alegerea.

Imediat după prima victorie în alegeri a lui Willy Brandt, Leber și colaboratorul său vechi de la sindicatul din construcții, Herbert Ehrenberg, deputat P.S.D., căutau oameni de încredere din aripa dreaptă a partidului pentru cabinetul cancelarului. Atunci, Georg Leber și-a adus aminte de Guillaume și i-a mulțumit pentru efortul lui în alegerea sa, recomandîndu-l la Bonn prin intermediul lui Herbert Ehrenberg, care era pe atunci șef de secție la Cancelaria federală.

Astfel, Günter Guillaume primește înțial (în a 2-a jumătate a anului 1973) sarcina de a fi omul de legătură între cancelarie, pe de o parte, biserică, sindicate și asociații, pe de altă parte.

La rindul ei, Christel Guillaume a ajuns la Bonn la ministrul de justiție Karl Hemfler, care i-a încredințat resortul social, în casa de oaspeți a landului Hessen din Bonn. Practic, ea a devenit șefă de protocol a reprezentanței acestui land în capitala federală, fiind apreciată ca foarte conștiincioasă. Pe scurt, ministrul de justiție sintetiza: „Christel lucrează ca un cal”. În același timp ea s-a alăturat cercului „Clubul de luni”, o societate sus-pusă de sub egida președinției Bundestagului Anemarie Renger.

Lui Günter i se încredințează în februarie 1973 funcția de referent al P.S.D. pe lângă cancelarul federal sau referent personal al cancelarului, cu misiunea specială de a ține legătura cu Partidul Social Democrat, devenind a treia persoană importantă pe lângă Willy Brandt. Cealți doi oameni importanți pe lângă cancelar erau: directorul ministerial Rheinhard Wilke, care se ocupa de politica internă și era șeful de cabinet al cancelarului, și consilierul Wolf Dietrich Schilling în resortul căruia intra politica externă și era totodată și locțiitor al șefului de cabinet.

Astfel, Günter Guillaume ajunge să-și instaleze biroul în palatul Schaumburg, exact deasupra camerei de lucru a cancelarului. El și-a creat relații de încredere cu mulți salariați de la cabinetul cancelarului, fiind un om plin de viață, prietenos, sirguincios, ceea ce i-a făcut pe unii colegi de partid ai lui să-l aprecieze ca „om de toată încrederea”, persoană de o „loialitate indiscutabilă”, „om pe care se poate conta.” Mulți se fereau să facă referiri critice la adresa politiciii lui Brandt în prezența lui Guillaume, pentru că, întotdeauna, acesta îl apăra cu mult zel pe cancelar.

Pe motiv că n-ar fi suficient de informat, Guillaume s-a certat pe la mijlocul anului 1973 cu Wilke și cu Schilling.

O personalitate din conducerea partidului și-a amintit însă că, „G. Guillaume era prezent la toate ședințele importante ca și cum aceasta ar fi fost foarte firesc. Neobservat, stătea undeva la margine și urmărea discuțiile”. La rindul său, Iohannes Rau, ministrul științei din landul Nord Rhein-Westfalia și membru în conducerea partidului, relatează că în po-

zitia prevederii potrivit căreia, cei care făceau parte din conducerea partidului nu puteau participa la consfătuirile nucleului de conducere, la ultima ședință Günter Guillaume „a fost de față ore în șir”.

În iulie 1973, alături de trei persoane din garda personală, a fost luat și Günter Guillaume, ca singurul însoțitor în probele de serviciu, pe timpul călătoriei cancelarului federal în Norvegia. Acolo, familia Guillaume a locuit într-o casă închiriată de doamna Ruth Brandt cu circa 150 m mai jos de reședința cancelarului. Patru săptămîni, lui Günter Guillaume i-a trecut prin miini întreaga corespondență a cancelarului cu Bonn-ul, inclusiv o scrisoare secretă din partea președintelui S.U.A., Richard Nixon, și tot el a ținut contactul telefonic cu centrala guvernamentală din R.F.G. La reuniunile particulare erau împreună cu familia Brandt. Pierre, copilul lui Guillaume, mergea la pescuit cu Mathias, fiul lui Brandt.

În septembrie 1973, când cancelarul vest-german a întreprins o călătorie cu trenul special prin Schleswig-Holstein l-a însoțit tot Günter Guillaume. Cu această ocazie, a preluat și sarcinile obișnuite ale lui Wilke și Schilling, care nu l-au însoțit pe cancelar.

În noiembrie 1973, Willy Brandt l-a luat pe Günter Guillaume pe Coasta de Azur, într-un scurt concediu.

În aprilie 1974, cancelarul federal a fost însoțit în călătoria sa prin Saxonia Inferioară, străbătînd cu trenul special și imprejurimile Hanovrei. Guillaume era cel care-l vedea ultimul seara pe cancelar și bineînțeles primul dimineața.

Se pare că felul deschis de a fi a lui Günter Guillaume ca și dialectul vorbirii lui berlineze — unde Brandt fusese primar — îi plăceau cancelarului, care se plimba uneori duminica cu el sau care primea vizita acestuia, la locuința sa particulară de pe dealul Venus din Bonn.

La a 60-a aniversare a zilei de naștere a cancelarului, sărbătorită la 16 decembrie 1973, a participat și Günter Guillaume. Acolo, relatează un participant, s-a vorbit deschis. Și probabil s-au vorbit și multe...

Deci, Günter Guillaume putea fi bine informat. El cunoștea, cu excepția planurilor militare speciale, aproape toate secretele guvernului de la Bonn: schim-

conducerii P.S.D. — contradicții, discuții, traziceri între Willy Brandt, Helmut Schmidt și Herbert Wehner: directivele Bonn-ului pentru tratativele cu R.D.G. și multe altele.

Acesta a fost în linii mari filmul penetrării informative și activității politico-profesionale a lui Günter Guillaume.

Să rulăm acum filmul selecționării, identificării, urmăririi și arestării lui Günter Guillaume, de către organele de stat vest-germane.

Primele verificări au avut desigur loc în lagărul de fugari de la Giessen, dar în contextul respectiv, datele prezentate de el n-au ridicat probleme.

Ulterior, ca orice funcționar care urcă treptele ierarhiei politico-administrative, și Günter Guillaume a trecut verificările de siguranță, fără dificultăți. Ca funcționar la Bonn a completat și el un chestionar de 16 pagini în care apăreau întrebări referitoare la: călătorii în est (numărul lor, data, scopul, persoane vizitate), apartenența la organizații ostile sau alte asociații, antecedente politice și penale, serviciul militar, rude în străinătate și în țară. A trebuit să numească cel puțin trei persoane de la care se pot lua relații despre el.

De menționat că, cu cit o persoană este încadrată într-o sferă de activitate superioară cu atît interogările sînt mai intensive și datele sînt verificate mai amănunțit. Aceste categorii sînt catalogate ca activități: „confidențiale”, „secrete”, „strict-secrete”, „N.A.T.O.” și „Cosmic”.

Demascarea lui Günter Guillaume ca spion a fost apreciată de experții contra-spionajului ca un „caz tipic șablon”. La serviciul federal din Köln se află lista cu semnalmentele unor spioni care operează în R.F.G., dar ale căror nume și poziție sînt necunoscute în amănunțime. Cînd un angajat este promovat să lucreze cu secrete — cum a fost cazul lui Günter Guillaume în 1970 — la „verificarea biografo-operativă”, paralel cu controlul biografiei, chestionare, referințe, investigații despre el, se pune și un șablon pentru a se stabili dacă respectivului i s-ar potrivi un semnalment. Pe șablonul lui Günter Guillaume corespundeau, din listă, numai datele: „soț, soție și fiu”.

A doua verificare a lui a avut loc în 1972, cu ocazia promovării sale ca om de legătură a Cancelariei cu uniunile sindicale, confesionale, ca însoțitor al lui Brandt în campania electorală care începea. Numele lui Guillaume a fost găsit în agenda lui Wilhelm Gronau, ce fusese arestat anterior ca agent al R.D.G. și în cazul unui alt agent mai puțin însemnat.

Devenind din februarie 1973 referent de partid al cancelarului, Guillaume, urmînd a lucra cu date și documente „Strict-secrete”, trebuia supus din nou verificării. În această perioadă celor ce efectuau verificarea lui Günter li s-a părut suspect că soția lui, Christel, mergea în fiecare seară la Bad Godesberg, într-o casă în care locuiau mai multe familii. Filajul a stabilit că ea făcea vizite familiei Förster. Soțul, Horst Förster, luera — ca și Christel — la reprezentanța landului Hessen din Bonn. Acesta, în vîrstă de 48 ani, emigrase tot în 1956 din R.D.G. unde stătuse timp de 8 ani în închisoarea Bantzen și unde — pretindea el — învățase franceza perfect. El îi preda colegei sale Christel ore de limbă franceză în particular.

Dar Departamentul pentru apărarea constituției din R.F.G. a primit după 1960 informații de la agenții vest-germani infiltrați în R.D.G., că încă în 1956 fuseseră introduși în R.F.G. circa 800 de agenți est-germani, de perspectivă. Despre unul dintre ei contraspionajul vest-german deținea unele indicii, printre care: Numele și prenumele încep cu litera „G”, are ca sarcină de a se concentra asupra P.S.D. și să avanseze în aparatul acestui partid; agentul s-a localizat în jurul Frankfurt-ului.

Din experiența contraspionajului se cunoștea că sectoarele preferate de cei care culegeau informații erau: Cancelaria federală, M.A.E., Ministerul de Interne, Ministerul Cercetării Științifice și Ministerul Apărării.

La toate acestea s-au adăugat unele informații comunicate organelor vest-germane de un serviciu aliat care semnala cunoașterea în R.D.G. a unor date din cadrul Cancelariei federale sau a unui minister important din Bonn.

Or, Günter Guillaume se afla la testul de verificare „Strict-secreț”...

Acum, Albrecht Rauch — șeful secției de contraspionaj din Departamentul federal pentru apărarea constituției — s-a oprit asupra numelui lui Guillaume. El

angrenase 10 lucrători pentru identificarea importantului necunoscut.

A început supravegherea referentului cancelarului cu 40 de agenți vest-germani.

Comportamentul lui Günter Guillaume s-a dovedit a fi suspect. Era comportamentul tipic al spionului ce vrea să scape de urmărire: intra în magazine mari pe intrarea principală și le părăsea, după multe ocolișuri prin diferite raioane, prin ușile secundare, de serviciu, prin spate; nu folosea niciodată telefonul de acasă; utiliza frecvent telefoanele publice. Dispunea de un aparat radio-emisător-receptor „A-1” prin care transmitea cu viteză sporită o bandă magnetică pregătită special încît, la ascultare nu se auzea decît un ton scurt ca un șuierat continuu (dar receptorul cunoștea cu ce viteză trebuie să deruleze transmiterea pentru a deveni inteligibilă); avea la domiciliu un emisător telegrafic. Dar prin radio nu transmitea informații, ci numai locul căsuțelor poștale ascunse ce le folosea. El emitea de pe locuri de parcare auto și de pe refugiile unor autostrăzi din jurul Bonn-ului. Una dintre căsuțele poștale ale lui Günter Guillaume era în gara centrală din Köln, iar alta la Frankfurt, la hotelul „Intercontinental” unde el a apărut ultima dată la 1 aprilie 1974.

La 8 aprilie, aminteam că îl însoțea pe cancelar prin Saxonia Inferioară.

Două zile mai târziu, Günter Guillaume pleca din Bonn într-un Opel-Kadet gri-argintiu pe Coasta de Azur în Franța.

Anterior pe drumul lui trecuseră deja aproximativ 100 lucrători ai organelor de stat vest-germane care, împreună cu colegii lor francezi, au organizat o rețea de supraveghere pe drumurile spre Coasta de Azur. Amploarea acestei acțiuni a fost apreciată de ministrul de interne Hans Dietrich Genscher: „A fost aproape ca a doua invazie”.

În Franța, Guillaume s-a întilnit discret cu un necunoscut, considerat de cei ce îl supravegheau a fi omul de legătură din Berlinul de Est. Guillaume și-a închiriat o locuință în centrul de vacanță Les Tourelles al sindicatelor vest-germane din industria de construcții.

După o săptămînă de la sosire, Günter — care prima dată pleca fără familie — s-a întors la Bonn, fără să oprească în alte părți. Ajuns la domiciliul său, a dat

vădite semne că ar intenționa să fugă în R.D.G. Apoi, la locuința lui s-au prezentat nouă lucrători ai securității vest-germane și l-au arestat împreună cu soția sa.

În acest timp, cancelarul vest-german se afla în turneu în unele state arabe. Ministrul de interne Hans Dietrich Genscher s-a grăbit la aeroport pentru a-i prezenta lui Willy Brandt situația.

A doua zi partizanii lui Brandt din P.S.D. căutau să convingă opinia publică că Günter Guillaume n-ar fi fost decît un funcționar administrativ care ținea doar evidența termenelor pentru cancelar, se îngrijea de corespondența de partid și organiza călătoriile. Ei au redactat chiar o broșură în 13.000 exemplare, intitulată „În ajutorul argumentării cazului Guillaume” pentru a fi difuzată membrilor P.S.D., fără a fi obținut aprobarea deputaților de la Bonn, în care se arăta că spionul nu redactase documente secrete și nu ar fi avut acces la ședințe confidentiale.

Social-democrații au arătat că nu ar fi în caz grav, deoarece cancelarul ar fi fost informat deja de aproape un an despre suspiciunile cu privire la Guillaume și ca urmare ar fi contracarat activitatea lui de spionaj de la acea dată, participînd la demascarea lui prin alimentarea lui Günter Guillaume cu materiale de dezinformare.

Astfel, cancelarul îi tăiase acestuia accesul la informații importante, deoarece în iunie 1973, Brandt fusese informat de ministrul de interne, Genscher, și președintele B.F.V., Nollau, de posibilitatea ca referentul său politic să fie agent al R.D.G. Atunci Brandt ar fi vrut să nu-l mai ia pe Guillaume cu el în Norvegia, dar cei doi l-au rugat să nu și schimbe planurile, pentru a se putea intra în posesia unui eficient material probatoriu.

Tot atunci, se pare, au fost luate și unele măsuri restrictive de participare la ședințe a referenților și de manipulare a documentelor secrete. S-a dispus, ca în viitor, referenții și ceilalți funcționari inferiori rangului de director ministerial sau șef de secție să nu mai participe decît la solicitarea expresă la ședințele de lucru ale cancelarului, în care se discută probleme mărunte, iar la ședințele de cabinet, accesul lor să fie cu desăvîrșire interzis. Pe linie de partid, dispozițiile ar fi fost asemănătoare.

S-a dispus ca seifurile din toate birou-

rile referenților cancelarului să fie demontate, iar documentele secrete să fie păstrate, pe viitor, în tresorul central al casei, măsură motivată de faptul că anterior se publicaseră unele documente secrete care nu au fost păstrate în deplină siguranță. Astfel, și lui Guillaume i s-a ridicat fișetul fără a-i trezi suspiciuni.

Oricum, pînă atunci Günter Guillaume a avut acces la documente secrete și date de studiu reușind să afle: date personale importante despre personalități ale partidului, cu indicii de a fi șantajați; divergențele de păreri în problemele est-europene; care sint agenții social-democrați care furnizează informații Bonn-ului din R.D.G.; toată corespondența lui Willy Brandt cu social-democrații din străinătate, dintre care Palme (Suedia), Kreisky (Austria), Mitterand (Franța); concepția vest-germană și orientarea lui Egon Bahr — purtătorul de cuvînt al lui Brandt, pentru discuții cu Michael Kohl — partenerul est-german de discuții care reacționa prompt la stratagemele interlocutorului său. Datorită lui au fost arestați în R.D.G. 4 spioni ai R.F.G.

Întregul tablou al activității lui Günter Guillaume nu va putea fi întregit decît după terminarea interogărilor.

Soacra lui și familia Förster au fost arestați, apoi puși în libertate din lipsă de probe concludente.

Desigur, opoziții lui Willy Brandt nu admit că Günter Guillaume ar fi fost intoxicat cu informații false, motivînd cu discuțiile deschise de la festivitatea aniversării cancelarului, prezența lui Guillaume la ședințe și consfătuiri la nivel înalt, pe linie de partid și de stat și multe altele inclusiv unele declarații ale lui Willy Brandt: „Nu ar fi trebuit să admit, oricare ar fi fost sfaturile ce mi-au fost date, ca documente secrete să ajungă în timpul vacanțelor mele din vara trecută, în Norvegia, în mîinile unui agent de contrainformații (Günter Guillaume). A vorbi mai mult în legătură cu acest punct, ar însemna să se aducă daune securității statului. Lansez un avertisment în ceea ce privește indiscrețiile și speculațiile care ar putea spori și mai mult daunele pricinuite”.

La 7 mai 1974 guvernul federal a prezentat o documentație pe 16 pagini referitoare la procesul angajării lui Günter Guillaume la cancelaria federală, conținând amănunte despre verificările asupra gradului de securitate pe care-l prezenta acesta și rezultatele lor. Toate cercetările de pînă în 1970 făcute de către serviciul federal de informații, oficiul federal pentru apărarea constituției și alte organe de stat, nu au dus la rezultate care să fi permis concluzia că Günter Guillaume ar fi spion.

Procurorul federal H. Schmatloch a anunțat că au fost depuse mai multe plîngerii din partea unor cetățeni vest-germani împotriva lui Willy Brandt și a ministrului său de interne Hans Dietrich Genscher, reproșându-le că nu au întreprins nimic împotriva spionului Günter Guillaume, deși erau avertizați de mai mult timp în legătură cu activitatea sa.

La rîndul său, secretarul general al Asociației pentru „Fundatia Germania”, K. Zeisel, a afirmat că a depus o plîngere împotriva lui Willy Brandt pentru „trădarea unor secrete de stat datorită neglijenței” și pentru „deturnarea de fonduri fiscale”.

Indiferent de soluționarea definitivă a cazului, merită a fi remarcate din punct de vedere profesional, modul de selecționare, identificare, urmărire al lui Günter Guillaume și de contracarare a acțiunilor lui, măcar într-o anumită perioadă. Este de remarcat că acesta a reușit să treacă prin plasa rară a verificărilor de siguranță pînă la cea mai deasă a categoriei de activitate „Strict-secret”. Este interesant sistemul „șablon” al listelor de semnamente de identificare. Grija cu care fiecare element trebuie considerat un indiciu este exemplară, în special în cazul găsirii numelui său în agendele a doi agenți arestați. Informațiile concludente au fost cele din R.D.G., referitoare la inițiala numelui și prenumelui, „G”, sarcina sa de a se concentra asupra pro-

blemelor de partid și locul infiltrării lui, Frankfurt. La fel de importante au fost informațiile primite prin care se localizau sectoarele de plasare a agentului: Cancelaria federală sau unele ministere importante, coroborate cu experiența contraspionajului care în urma studierii și cunoașterii particularităților adversarului, știa că acestea pot fi Cancelaria federală, M.A.E., Ministerul de Interne, Ministerul Cercetării Științifice și Ministerul Apărării Naționale. Totodată, se cuvine să amintim că însăși conținutul informațiilor transmise localizau pe culegătorul de informații ca fiind în anturajul Cancelariei federale. Filarea lui a dus la descoperirea comportamentului tipic spionului: autocontrolul, fuga de filaj etc.

Nu avem pretenția că am spus totul în cazul lui Günter Guillaume pentru că nu știm totul și pentru că nu s-a terminat încă totul. Am spicuit însă din mai multe izvoare și am încercat să facem legăturile, raționamentele profesionale, să coroborăm date, să facem un întreg din elemente disparate. Sintem convinși că întregul articol nu cuprinde întreg adevărul stabilit, dar sintem la fel de convinși că în el este mult adevăr. Și am dori să folosească pregătirii noastre de specialitate, în sensul larg al noțiunii. Credem că măcar ceva se poate învăța, pentru că duelul informativ pe frontul nevăzut continuă. De aceea, încheiem cu o spicuire din ziarul iugoslav „Borba” care, într-un articol intitulat „Demisia și consecințele”, menționa: „Serviciile secrete de informații, strecurarea de agenți și spioni continuă să fie o parte componentă a realității inter-germane. Spionul Günter Guillaume a fost timp de doi ani parte componentă a echipei Brandt. Berlinul răsăritean nu contestă rolul lui Guillaume, amintind că și spionii Bonnului acționează în schimb în R.D.G.”

Colonel Aristotel STAMATOIU
Căpitan Sorin BOLDEA

„Orchestra Roșie” în birlogul lui Hitler (II)

După atrocea experiență în lagărele S.S., unde a murit prietenul său, Schulze-Boysen îl întâlnește din întâmplare pe sculptorul Kurt Schumacher (și el trecut prin lagăre, din care ieșise ca un stîrv). Schumacher, invalid și fără lucru, trăiește cu o femeie, doctorița Effriede Paul, înscrisă din 1923 în partidul comunist, fostă directoare a unei reviste de pedagogie. Cu ei mai trăia și un prieten, pe nume Walter Küchenmeister, tot comunist. Grupului i s-au mai alăturat alți doi oameni care nu se împăcau cu regimul nazist: Gisela von Poellnitz, o tinără cu sănătatea șubredă, funcționară în biroul din Berlin la „Unid Press”, și scriitorul Günther Weisenborn.

În momentul în care și-au pus problema de a acționa, aceste cinci persoane nu au putut face mai mult decît să se refere la Schulze-Boysen, adus în grup de Schumacher, și imediat l-au considerat lider, pentru experiența lui și pentru clarviziune.

Se naștea astfel grupul berlinez al „Orchestrai Roșii”. Investitura oficială a fost dată berlinezilor în 1939, la grădina zoologică de către Leopold Trepper. „Marele șef” revenea la Paris de la Moscova, pe ruta Berlin și plimbîndu-se ca un turist curios prin marea grădină zoologică a întîlnit în dreptul cuștii urșilor un gentleman german, înalt și blond, care vorbea bine rusa și franceza.

Trepper cere informații despre ursul alpin, Schulze-Boysen vorbește despre pădurile poloneze, unde mai trăiește încă un tip de urs brun pe cale de dispariție și în sfîrșit invită turistul să bea „berlinerweisse”, o bere cu suc de zmeură. În realitate, întîlnirea dintre Trepper și Schulze-Boysen a fost pregătită de cîteva luni. „Marele șef” a reușit să insereze în conversația despre faună directivele pentru rețeaua berlineză în formare.

Cînd cei doi s-au despărțit, Schulze-Boysen știa că bătălia intra în faza operativă, dar că va lupta direct abia atunci cînd Hitler va ataca Polonia și va ajunge

în faza crucială cînd armatele germane vor intra în U.R.S.S.

Arma bătăliei lui Schulze-Boysen este calea undelor și tot această armă este și cea care va duce la căderea lui și a tovarășilor săi...

Greșeala

Hans Coppi era cel care emisese pe frecvența 10.363 și tot el era cel care, datorită insuficienței pregătiri tehnice, se făcea responsabil de comportarea anormală a emițătorului. În perioada aceea, P.T.X. tăcea de fapt pentru că într-o zi Coppi a introdus ștecărul în priza de curent și aparatul de radio a făcut explozie.

Moscova nu era mai puțin preocupată din cauza tăcerii postului P.T.X. și centrul a decis solicitarea intervenției „corespondentului” din Bruxelles, căpitanul Guerevic, alias Vincente Sierra, cu numele convențional „Kent”. Și Kent s-a întors la Berlin, a pus la dispoziția grupului un transmițător suplimentar, a făcut un fel de curs accelerat de radiocomunicații cu Coppi, a lăsat indicații pentru un contact divers, nu numai pe cale radio, deoarece sint și situații cînd radioul nu poate fi utilizat. Coppi reia transmisiile și cei de la Funkabwehr reintră pe recepție interceptîndu-le. Individualizarea emițătorului P.T.X. continuă să fie dificilă. Pentru a localiza postul P.T.X. aveau la dispoziție radiogoniometre de tip vechi, dificil de transportat și ușor de descoperit.

S-a recurs atunci la o stratagemă: agenții contraspionajului, prefăcîndu-se că execută lucrări în contul administrației poștei, instalează în trei zone ale capitalei, unde se suspecta că ar fi posturile de emisie ale undelor P.T.X., mari pinze de cort, care în mod obișnuit erau folosite pentru a apăra locul lucrărilor de agenții atmosferici și de privirile trecătorilor. În legătură cu acest episod, se spunea că șefii contraspionajului fascist, puși în situația de a instala agenți în ciuvil, au refuzat în mod ferm acest lucru, justificînd că „lipsa uniformei ar servi

drept pericol pentru baza disciplinei". Pentru a înlătura inconvenientul, s-au gândit să folosească uniforma funcționarilor de la poștă.

In fața „pianistului”, agenții travestiți

În dimineața zilei de 26 septembrie 1941, Funkabwehrul a pus deja în acțiune sistemul „camuflat”. Hans Coppi tocmai se întorcea la unul din refugiiile secrete, când a observat neobișnuitul du-te-vino de oameni în uniforma poștei în jurul corturilor de lucru. Ceva neobișnuit i-a atras însă atenția: de obicei tehnicienii poștei care lucrează pe străzi nu poartă uniforme, ci o salopetă de muncitori.

Hans merge mai departe și ajunge la al doilea refugiu: aceeași scenă. De data aceasta trece cit mai aproape pe lângă un cort și aude clar pe unul dintre „muncitori” spunând: „Da, domnule maior”. Fără să dea de bănuț, Hans își continuă mersul. La al treilea refugiu, el se apropie de cort și roagă pe unul dintre oamenii în uniformă să-i dea un foc, ca să-și aprindă o țigară. Astfel are posibilitatea să audă în mod distinct tipicul fișit al unui radio care caută pe o gamă de frecvență. „Muncitorii” poștei așteptau de fapt... ca el să înceapă emisiia. Fără nici o ezitare, Coppi se întoarce la unul din punctele fixe de întâlnire cu Schulze-Boysen.

Întâlnirea are loc în casa contesei Erika von Brockdorff, o femeie de o frumusețe rară și cu un trecut tulburător. E o sărbătoare în casa contesei, una din acele sărbători care în Berlinul năpădit de nazism ajută pe ultimii desperați să se regăsească și să uite pericolele pe care le înfruntă în fiecare moment.¹⁾

Și, pe neașteptate, un ordin pentru Kent

În timpul sărbătorii, în casa contesei von Brockdorff, Hans Coppi avizează pe Schulze-Boysen de prezența falșilor muncitori ai poștei în împrejurimile posturilor lor de radio. Harro le ordonă să rămână în așteptare și să nu „sune”, până când nu se va normaliza situația. Lămbile radiogoniometrelor celor de la Funkabwehr rămân inerte, P.T.X. tace, cu toate că centrala moscovită continua să cheme, după planul de transmisiuni, pe care îl cunoșteau de-acum și nemții. Cei de la contraspionaj erau siguri că „pianistul” a fost pus în alarmă de aparatura prea vizibilă și ușor de descoperit.

Trebuia acționat diversificat și se recurge la o tehnologie nouă. Abwehrul însărcinează firma „Loewe-Opta” să fabrice un revelator radiogoniometric portabil, pe care un om să-l poată ține cu ușurință, fără a trezi suspiciuni. Tehnicienii de la „Loewe-Opta” se așează la muncă și aproape în același timp P.T.X. reia transmisiunile. Hans Coppi nu a semnalat persoane și aparatură suspectă în zona în care se aflau posturile de emisie. Dar în acest moment el este cel care comite din nepricepere o serie de erori în transmisiuni: nu reușește să urmărească planul dat de Kent și se pierde în labirintul instrucțiunilor.

Kent indicase să schimbe indicativul de chemare și lungimea de undă, după un anumit număr de comunicări efective, înțelegând prin comunicare efectivă o legătură în cursul căreia au fost transmise informații. Dar Coppi este convins că fiecare comunicare o să fie reținută efectiv și astfel, în timp ce primitorul moscovit așteaptă comunicarea pe o anumită frecvență, „pianistul” berlinez va transmite pe o altă lungime de undă. În practică, atunci când „pianistul” continuă să „sune”, cel care e pe recepție nu prinde nimic. Și atunci de la centrul din Moscova a plecat ordinul pentru Kent, care va fi în mod practic condamnarea la moarte a berlinezilor. Este un mesaj datat 10 octombrie 1941. Iată mesajul:

„Pentru Kent de la Director. Mergeți imediat la Berlin la trei adrese, care urmează, și informați-vă care sînt cauzele intreruperilor de legături radio. Dacă intreruperile se reinnoiesc, puteți dispune dumneavoastră transmisiunile. Adresele: Neuwestend, Altenburger Allee 19 choro, Charlottenburg, Frederichstrasse 26 a, Wolf, Friedenau, Kaiserstrasse 18, Bauer”.

1) La procesul împotriva lui Schulze-Boysen și a tovarășilor lui, procurorul Manfred Roeder va vorbi de aceste sărbători ca despre niște „orgii desfrinate unde bărbații și femeile se lasau pradă celor mai josnice mirjăvii”. Roeder i-a acuzat pe Schulze-Boysen și pe ceilalți de faptul că au întreținut între ei raporturi de adulter și că „nu au avut reguli în dragoste”.

Cei de la Funkabwehr au înregistrat mesajul și i-au dat ca de obicei criptografilor, care, după enorme eforturi, vor găsi cheia cifrului folosit de „Orchestra Roșie”.

Gestapoul arestează pe șefii „Orchestrai Roșii”

30 august 1942. Este duminică. Diviziile nemțești mășăluiesc victorioase în deșertul Saharei. Mareșalul Rommel în fruntea corpului African pune la punct dezlănțuirea ofensivei pentru cucerirea orașului Cairo, a Suezului și a Deltei Nilului. Obiectivele se aflau la mai puțin de 100 km de poziția cuceririi germane. Alte care armate, cele ale generalului von Kleist, se pregăteau să treacă riul Cerek, din Caucaz, ultimul obstacol pe linia Baku, deci pe drumul petrolului, ținta vitală pentru „Panzer”-urile blitzkriegului hitlerist. Acela zi de 30 august 1942 este deci ziua „marei triumf” pentru Hitler și generalii săi: erau pe punctul de a închide strînsoarea care ar fi adus Germaniei victoria. Dar pe malul sting al riului Cerek fanții lui von Kleist dau peste obuzierele rusești, iar avîntul tancurilor lui Rommel se sfîrșește sub loviturile lui Montgomery.

La Berlin, ultima duminică de august este o zi splendidă și lumea care populează ca un roi de albine parcurile și pădurile din jurul orașului părea că uitase oroarea unui război care intrase de acum într-un moment decisiv.

Parabola triumfurilor germane este în punctul de scădere și datorită meritului citorva personaje care se bucurau de frumusețea acelei zile însorite plimbîndu-se cu bărcile pe Wannsee. S-ar zice că se aflau acolo pentru plăcerea soarelui, a apei și a velor. În realitate, mînuind cu iscusință sforile velor și timona, sorbind șampanie cu cuburi de ghiuță și suc de lămîie, bărbații și femeile din grupul berlinez „Rote Kapelle” țineau o conferință plenară — care avea să fie ultima...

Harro Schulze-Boysen dădea directive pentru noul lor plan de informații. Dar nu vor mai avea timp să-l aplice, pentru că în următoarele 24 de ore vor sfîrși în mîinile Gestapoului.

Destinul lor fusese semnat deja din 10 octombrie al anului trecut, cînd radiștii de la Funkabwehr captaseră mesajul Mos-

covei, transmis pentru Kent, cuprinzînd adresele lui Schulze-Boysen, Arvid Harnach și a lui Adam Küchnoff. Criptografilor contraspionajului au reușit în sfîrșit să descifreze codul grupurilor de cifre de cite 5, pe care Schulze-Boysen le avusesese de la Trepper cu ocazia întîlnirii lor de la Berlin în fața cuștii cu urși cenușii.

Cifrul este ultimul tranșeu al serviciilor secrete și de majora sau minora lui complicație depinde posibilitatea descoperirii. Codul sovietic — după cum arată documentul istoricului neamț Heinz Höhne într-o lucrare despre Armata Roșie — derivase din cifrurile folosite în închisorile țariste, mai înainte de nihilisti și apoi de către bolșevici. Prizonierii își vorbeau de la o celulă la alta bătînd o serie de lovituri în țevi sau în pereți. Numărul loviturilor corespundea literelor care formau diferitele cuvinte. Această metodă este cunoscută ca cifrarea în carouri, constînd în combinarea numerelor de pe coloana verticală și cea orizontală, la al căror punct de întîlnire se va afla litera de cifrat. Pentru a o transmite, se băteau lovituri într-o rapidă succesiune și distanțare: pentru 2 din 22 se băteau deci în total patru lovituri, două foarte apropiate și alte două — distanțate de o mică pauză — tot foarte apropiate. În mod succesiv, sistemul a fost perfecționat cu adăugarea unor cuvinte cheie, regruparea cifrelor și alte asemenea combinații pentru a face cit mai greoaie interpretarea.

De fiecare dată, avînd de-a face cu numere, descifrarea este posibilă ținînd cont de frecvența unor anumite litere și a numerelor corespondente. Pentru a avea o mai mare siguranță, textele sînt cifrate de două sau mai multe ori, folosind cuvinte și fraze-cheie luate din vechi și ireperabile romane.

Mesajul transcris poate fi însă cifrat o singură dată, de două, trei sau mai multe ori și în plus se poate adăuga un ultim grup de cifre care să indice pagina romanului, rîndul și cuvintele folosite, „cuvinte-cheie”, în cazul în care nu a fost convenită nici pagina, nici rîndul și nici cuvîntul.

Cum a fost descoperită „cheia” codului?

Descoperirea „cheii” codului sovietic, folosit în contactul cu „Rote Kapelle”, a fost rapodopera unui profesor de mate-

matică, doctorul Wilhelm Vauck, unul dintre cei mai importanți specialiști criptografi, cărui i-a fost încredințată cercetarea asupra codului P.T.X. Pentru această lucrare Vauck s-a folosit de studenții de la limbi și matematică. După ce doctorul Vauck inițiasse lucrarea sa, mai exact pe la sfârșitul lui iunie 1941, la patru zile după înregistrarea primului mesaj de la P.T.X., Gestapoul a luat o serie de măsuri în continuare, pentru a lovi în rețeaua care opera în toată Europa ocupată de trupele germane.

Pentru a nu ofensa sensibilitatea militarilor contraspionajului, Gestapoul acceptă să fie reprezentat la cercetări de un vechi polițist de carieră, comisarul Giering, care va colabora cu căpitanul Piepe de la Abwehr.

Giering și Piepe câștigă în partida de la Bruxelles, la sfârșitul lui 1941. La 30 noiembrie al acelui an, echipele de cercetare localizează în capitala belgiană trei emițătoare pe frecvența P.T.X.-ului, unul în cartierul Etterbeck, altul la U.C.C.L.E. și al treilea la Laeken. Emițătorul care lucra cu multă asiduitate era cel de la Etterbeck și împotriva acestuia este decis atacul. Cercetașii dotați cu instrumentul special construit de „Loewe-Opta” ajung într-o străduță strîmtă și lungă, străjuită de case care nu aveau un caracter particular, strada Atrébates. În noaptea din 12 spre 13 decembrie oamenii lui Giering și Piepe descind în casa de la numărul 101, locuită, după cite se știa, de cițiva sud-americieni care lucrau pentru serviciile economice germane. Cine sînt acești sud-americieni? Unul este o veche cunoștință, Vincente Sierra, alias Kent, omul cărui îi era adresat mesajul din 10 octombrie, cu cele trei adrese berlineze. Kent este în realitate căpitanul Guerevic, de la serviciile secrete sovietice. Celălalt este Carlos Alamo, numele acoperit al locotenentului sovietic Makarov, care se distinse în cîteva acțiuni eroice în războiul din Spania.

Makarov transmitea Moscovei

Cînd la ora 2,30 dimineața echipele Gestapoului descind în locuința din strada Atrébates din Bruxelles, Alamo-Makarov transmitea Moscovei. Abia a mai avut timp să înghită ori să ardă fi-

tuicile cu mesaje cifrate pînă cînd poliștii hitleriști au ajuns la mansardă. Cu ei au mai fost capturați încă patru membri ai „Orchestrai Roșii”. Oamenii Gestapoului adună cu grijă și pun în ordine toate hîrțile și documentele pe care le găsesc și care apoi le vor permite să descopere ramificațiile rețelei în toată Europa. Dar printre aceste documente nu au găsit nimic care să se refere la grupul principal care acționa în interiorul Germaniei.

Între timp, contraspionajul a aflat că sovieticii își bazează codul pe cuvintele-cheie luate din vechi și rare romane. Se cer deci să fie aduse toate cărțile găsite în casa din strada Atrébates. Dar aceste cărți fuseseră aruncate după perchezitiie. Una dintre arestatele din Bruxelles, Rita Armould, interogată prin metoda clasică a lingușirilor și amenințărilor, relevă un amănunt care poate pentru ea nu prezenta importanță, anume că, printre cărțile Sophiei Posnanska (care criptografia), era și o carte intitulată „Miracolul profesorului Wolmar”, editată în anul 1910 la Paris de către Guy de Têramond. Căpitanul Weddel de la Abwehr a plecat la Paris și a căutat prin biblioteci, standuri, anticariate, colecții particulare. Căuta fără șanse, deoarece cartea lui Têramond nu fusese niciodată pusă în vânzare, ci oferită ca dar de sărbători cititorilor unei reviste ilustrate, în 1910. Von Weddel tocmai revenise la Berlin, cînd a descoperit volumul în rafturile unui paroh, colecționar de ediții rare. Este 17 mai 1942. Decriptorii vor putea astfel să înțeleagă mesaje radio ale lui P.T.X., dar munca lor va fi lentă, deoarece de fiecare dată trebuie să fie citită cu atenție cartea, care conținea 286 pagini, pentru a descoperi cuvintele-cheie... Și mesaje care se adunaseră erau foarte multe!

După două luni, mai exact la 14 iulie 1942, Vauck a reușit să descifreze vechiul mesaj captat la 10 octombrie, cu un an în urmă. La început funcționarii de la Abwehr au crezut că mesajul — care conținea adresele precise ale lui Schulze-Boysen și ale altora din grupul berlinez — este o lovitură a serviciului secret sovietic. Nu s-a înțeles de fapt cum experții serviciului secret sovietic au încredințat unui mesaj radio indicații atât de precise. Un alt element care justifică perplexitatea și îndoielile asupra autenticității mesajului era identitatea perso-

nelor ale căror adrese corespund: Harro Schulze-Boysen, înalt funcționar de la Ministerul Aviației, Arvid Harnack, consilier superior al guvernului, atașat la Ministerul Economiei, și scriitorul Adam Kückhoff.

La o reuniune prezidată de Canaris s-a hotărît să se acționeze cu multă precauție. Conducătorul anchetei a fost numit consilierul superior Friederich Panzinger, șeful biroului pentru securitatea Reichului. Au fost puse sub control telefoanele celor trei nominalizați și indicații în mesajul radio, le-au controlat corespondența, agenții ai Gestapoului îi filau și spionau peste tot. Același tratament a fost rezervat prietenilor, cunoștințelor și familiilor.

Calvarul a fost declanșat

Sediul Gestapoului din Berlin se afla pe Prinz-Albrechtstrasse și inspira tristețe. În acest ciudat edificiu unde se torturează, se ucide și se condamnă în ciuda oricărui principiu al umanității, untersturmführerul S.S.-ist Iohann Strubing a descoperit în arhivă dosarul cu trecutul lui Schulze-Boysen, cunoscut Gestapoului din 1933. (Himmler va încerca să se folosească de acest dosar pentru a-l discredită pe Göring în ochii lui Hitler, vinovat că a protejat pe Schulze-Boysen.) Cu Strubing — lucra și Horst Heilmann, un nazist atașat muncii, iubitor de regate cu vele de Wannsee.

Cînd șeful său a descoperit datele despre trecutul lui Schulze-Boysen — era 29 august, 1942, într-o simbătă — Heilmann avea o întîlnire în ziua următoare, duminică, chiar pe Wannsee pentru o plimbare cu barca cu cițiva prieteni. De la birou i-a telefonat lui Harro, cu care trebuia să se întîlnească la vele, încercînd să-l prevină asupra celor descoperite. La telefon a răspuns camerista. Heilmann a lăsat numărul de telefon de la biroul lui — și al lui Strubing — și a cerut să fie sunat de Harro Schulze-Boysen. Absența lui Heilmann de la regata de pe Wannsee nu l-a preocupat pe Harro și pe prietenii săi. Au petrecut duminica la soare, seara au cînat împreună și luni dimineața Harro, care a găsit notat în agendă numărul lăsat de către Heilmann a telefonat, fără a cunoaște identitatea interlocutorului său.

Camerista nu-i notase lingă număr și numele celui care a telefonat.

A răspuns Strubing.

— Alo...

— Vorbește Schulze-Boysen.

— Cine sînteți?!

— Schulze-Boysen. Cred că am greșit numărul. În mod sigur o eroare a caméristei mele. Mă scuzați.

Asta a fost tot.

Strubing aleargă însă la Panzinger pentru a-i relata despre această scurtă convorbire și Panzinger — care ar fi dorit de fapt să conducă lucrurile mai departe, în așa fel ca să-i aibă în mîna pe toți componenții grupului berlinez — bănuiește că cineva a sabotat ancheta sau că în interiorul Gestapoului există un informator al „Orchestrai Roșii”, care îl ține la curent pe Harro cu mersul cercetărilor.

În aceeași zi, la ora 15,00 Schulze-Boysen este scos sub un pretext oarecare de la Ministerul Aviației și arestat în stradă. Colegilor săi li s-a spus că Harro a fost ales pentru o misiune foarte secretă. Soția lui, Libertas, era la Brema, și a fost arestată în trenul ce o aducea la Berlin. Perechea Harnack este arestată la trei zile după aceea.

La sfârșitul săptămîinii, în subteranele carcerii din Prinz-Albrechtstrasse erau 118 persoane amestecate în afacerea „Orchestrai Roșii”.

În subteranele Gestapoului

De la 30 august la 26 septembrie 1942 dubele negre ale Gestapoului făceau incursiuni pe străzile Germaniei ridicînd, la fiecare oprire, membrii rețelei „Orchestrai Roșii”. Horst Heilmann, funcționarul Gestapoului, membru al organizației conduse de Schulze-Boysen, înainte de arestare i-a avizat pe toți tovarășii cu care a reușit să intre în contact.

Mama și soția lui Hans Coppi au distrus un aparat de emisie pe care apoi au reușit să-l arunce în ruinele unei case bombardate. Hannelore Thiel a scos din căruciorul copilului un alt aparat de emisie pe care l-a aruncat în Sprea, riul din Berlin.

Cine a reușit să se libereze de aceste piese greoaie avea impresia că se află în afara oricărui pericol. Dar nu era așa. Împreună cu membrii activi ai „Orches-

trei Roși", pe eșafodul spinzurătorii din Plotzensee vor pieri chiar și acei care au avut doar unele raporturi de prietenie și erau simple cunoștințe ale implicărilor majori.

Să fugă din Germania era imposibil și singurul care ar fi avut această posibilitate, Horst Heilmann, refuză să facă acest lucru, pentru a-și putea avertiza tovarășii și din cauza unei romantice idealizări a luptei. Membrii grupului condus de Harro nu reușiseră să se elibereze definitiv de aspectul romantic al caracterului și culturii lor. Lupta cu lovituri prin transmisiuni secrete nu li se părea în ultimă instanță deschisă, riscantă și periculoasă ca afișarea nocturnă pe zidurile Berlinului a manifestelor antinaziste. Tovarășii lui Harro nu erau înarmați cu disciplina dură a agenților secreți. Erau un fel de generoși opozanți desperați care știau că vor muri chiar din momentul alegerii acestei lupte. Și tocmai din această cauză se manifesta acel impuls romantic nihilist, fapt pentru care comiteau cu fiecare zi eroarea fatală care dintr-un moment în altul îi putea duce la pierzanie. Se expuneau în mod inutil, riscând să compromită, din cauza unor incidente banale, din cea mai mică imprudență, o activitate esențială pentru lupta împotriva lui Hitler. Chiar și după arestare, se pare că toți au fost cuprinși de o ciudată încredere în soarta lor, așteptând parcă un sfârșit fără drame. Se aflau acolo în arest femei frumoase, intelectuali, aristocrați, Schulze-Boysen, care continuă să poarte uniforma de ofițer de la Luftwaffe, profeta Anna Kraus, care prezicea un viitor fericit imediat, contesa von Brockdorff, optimistă și nepăsătoare, balerina Oda Schottmüller, care face în celulă pași de dans, pentru a-și menține antrenamentul...

Singura care era pradă desperării și chinului este Libertas Schulze-Boysen, personajul feminin cel mai emoționat și neliniștit din grup, singura care nu are o conștiință politică. Inițial a judecat acțiunile soțului și ale prietenilor săi ca un fapt romantic, o acțiune de trăit, „o experiență” artistică. (Libertas lucrase ca scenografă la U.F.A., societatea cinematografică de stat, înainte de a intra la Ministerul Informațiilor.) Tocmai această poziție a sa de-a dreptul infantilă, sau ingenuă o face să considere lupta lui Harro și a tovarășilor săi ca un mare joc,

un fel de bătălie fantastică, de tip nordic.

Când oamenii Gestapoului au arestat-o în tren, Libertas refuza să creadă că era începutul sfârșitului și în mod sigur nici nu se gîndea că foarte curînd frumosul ei cap blond va fi tăiat de lama ghilotinei.

Veriga slabă a lanțului

Investigatorii de la Gestapo au înțeles imediat că Libertas era veriga slabă a lanțului. De la ea pot obține informații pe care este greu să le afli de la alți arestați chiar și prin metodele dure care lăcuseră faimoasă poliția secretă nazistă.

Tirată de evenimente, singură, fără nici o posibilitate de a comunica cu Harro, Libertas trebuia să-și verse într-un fel chinul său cînd a înțeles că jocul era în realitate o tragedie. În celula sa era o prizonieră, Gertrud Breiter, care o trata pe Libertas cu compasiune. Nenorocită, Libertas i-a făcut destăinuirii, i-a vorbit de soțul ei, despre intruniri și despre rolul ei periferic în cadrul grupului.

Intr-o zi, Gertrud Breiter, întorcîndu-se de la un „interogatoriu”, i-a zis că a auzit de la un ofițer următoarele: „Doamna Libertas Schulze-Boysen poate dealtfel să-și recapete libertatea și să-și salveze viața, dacă denunță pe tovarășii soțului care sînt puși în urmărire”.

Libertas cade în plasă și spune numele lui Hans Coppi, al lui Cato Bontjes von Beck, al contesei von Brockdorff și al altora. Și s-a ajuns astfel ca la 26 septembrie 1942 celulele subterane ale Gestapoului să fie pline de prizonieri. Trebuie precizat că Libertas, chiar dacă a fost prima care a început să vorbească, nu a fost și singura. Datorită interogatoriilor, a început să vorbească și locotenentul lui Harro Schulze-Boysen, Arvid Harnack, și Adam Kückhoff. Dar vina trădării cade asupra lui Libertas și multe rude ale victimelor au acuzat-o pe ea de moartea celor dragi. În jurul lui Libertas s-a cusut una din multiplele legende negre, care au dus faima Gestapoului. Se zice că în așteptarea execuției, Libertas avusese relații intime în carceră cu un tânăr S.S.-ist, pentru a rămîne însărcinată și a-și salva viața.

Cînd, în aula tribunalului care o judeca împreună cu tovarășii săi, Libertas a auzit sentința de condamnare la moarte prin decapitare, a urlat și a leșinat; crezuse pînă în ultima clipă că judecătorii vor fi îngăduitori cu ea. Intr-un fel, Libertas a plătit greșelile tuturor, murind în desperarea cea mai atroce, după ce a aflat că a fost trădată de tovarășa de celulă, chinuită de gîndul că și-a trădat tovarășii săi. „A trebuit să beau cupa pînă la fund”, așa își începe Libertas ultima scrisoare către măică-sa.

Cînd tot grupul berlinez a fost strins în subsolul Gestapoului, Hermann Göring l-a convocat pe procurorul Manfred Roeder, și i-a comunicat, sub obligația secretului de stat, toată afacerea „Orchestra Roșii”. Göring atrage atenția procurorului că procesul se va desfășura în cel mai desăvîrșit secret și că Hitler își rezervă dreptul de a stabili personal sentințele principalilor acuzați.

Roeder s-a comportat conform faimei sale (era considerat cîinele lui Hitler) și la proces a pretins pedepse capitale chiar și pentru cei care erau mai puțin vinovați.

Și după război Manfred Roeder, liber și pensionat în R.F.G., a afirmat fără pudoare că „oricine susține că „Orchestra Roșie” era o organizație de rezistență antihitleristă spune o minciună istorică”. I-a acuzat de desfrii și de „psihopatie sexuală”. Chiar și astăzi, după circa 32 de ani, discipolul lui Hitler are plăcerea să discute cu ziaristi și vizitatori despre dragostea dintre membrii grupului berlinez. După părerea lui, Harro era aman-tul balerinei Oda Schottmüller, al Erikăi von Brockdorff, al doamnei Schümacher și a două stenografe de la Ministerul Aviației. La proces a făcut vilvă, prezentînd fotografii ale lui Libertas în costum de baie, și a afirmat că și contesa von Brockdorff avusese raporturi intime cu patru agenți sovietici, în aceeași noapte.

Cu aceste fapte inventate, procurorul Roeder voia să susțină că desfriul, anar-

hismul și nesfirșita poftă de bani împinseseră grupul berlinez să trădeze. Dar de bani ei nu avuseseră nevoie, pentru că aproape toți erau mai mult sau mai puțin bogați; capriciile lor, dacă le aveau, puteau să și le satisfacă fără să ajungă la riscul spinzurătorii: erau frumosi, tineri și fără restricții.

Hitler a cerut ca executarea lor să se facă prin mijloacele cele mai infamante și dureroase. Manfred Roeder, Müller, Himmler și Göring voiau să se descoto-rosească cit mai repede de cei condamnați. La sfîrșitul lui 1942 cine era în fruntea Reichului și putea să cunoască faptele războiului știa deja sau măcar putea să-și imagineze cum ar putea să sfîrșească marele măcel și, ca urmare, care va fi sfîrșitul nebuniei naziste.

Arvid Harnack a scris părinților și apoi a discutat mult timp cu capelanul inchisorii. „Nu mă căiesc de nimic — i-a spus — mor ca un comunist convins”.

Hüsemann, care era cel mai tînăr, a scris tatălui: „Fii tare! Eu mor cum am trăit, ca un combatant al luptei de clasă”.

Contesa Erika von Brockdorff rămîne fidelă pînă în ultima clipă propriului stii și ea îi răspunde deci reverendului Ohm, capelanul inchisorii, care îi ceruse să se spovedească: „Dragul meu reverend, nu mă interesează deloc dacă peste cîteva ore corpul meu va fi redus la o bucătică de săpun...” Și surizînd, se grăbea să-și facă toaleta pentru ghilotină...

Singura care despera era Libertas. În acele ultime ore, fața sa conserva pe fondul unei tensiuni teribile trăsăturile unei extraordinare frumuseți. Scinteiau ca focul ochii aprinși de durere și de desperare că trebuie să părăsească viața. A scris mamei o scrisoare sfișietoare și apoi a izbucnit în plîns, unica consolare.

Cînd au venit ca s-o ia și s-o ducă la ghilotină nu se mai ținea pe picioare, era mai mult leșinată, stinsă.

Traducere și prelucrare de
Major Ion SCURTU

